Biblioteca Bucureştilor

8
August
2000

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA

80 de ani de la naştere

"Este probabil, în acest zbor frânt, exprimată năzuința enormă a acelor spirite eliberate de toate jugurile şi care au urmărit, icaric, reintegrarea în perfecțiunea marelui tot, în lumina arzătoare a absolutului. Căci prețul pe care l-au plătit aceşti astronauți ai spiritului modern pentru temerara lor aventură de rătăciți în contingent a unor aborigeni uranici a fost acelaşi, fie că ei s-au numit Eminescu, Novalis, Hölderlin sau Kleist: insanitatea sau moartea.
Adică, semnul suferinței şi al măreției".

Eminescu și romantismul german

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Anul Eminescu 2

Bucureștii de altădată

Victor CRĂCIUN – Eminescu şi Bucureştii. 1866 4
Ana Maria ORĂŞANU – Vechi zidiri bucureştene – Creatori şi opera lor Cristofi Cerchez 7
Hugo von GAUDI – Schiță biografică a Principelui Valahiei, Radu Şerban, primul cu acest nume din neamul Basarabilor 9

Istoria cărții

Ion Heliade RĂDULESCU – Librăria națională română 13

Centenar Friedrich Nietzsche 20

Autografe contemporane

Horia BĂDESCU – Portret al Artistului – Poezii 22

Itinerar francofon

Teofil BĂLAJ – O zi din viața Premiului "Goncourt" (II) 24

Puncte de vedere

Forumul Civic Național Român
Daniela BUŞĂ – State şi naționalități din sud-estul Europei la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea 25

Meridian biblioteconomic

Paul IOAN – Florin ROTARU: Mai avem nevoie de **biblioteci publice**? 28
Conferința INTAMEL, St. Louis, SUA 29
EBLIDA – Orizonturi, programe, inițiative 30

Agenda culturală

Omagiu Poetului Național 36
Corespondență José Augusto Seabra / **euroart** 36
Festivalul "Eminescu 2000" 37
Lansarea programului INFO București 37
Noutăți editoriale 38

Calendarul evenimentelor culturale – august 2000 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

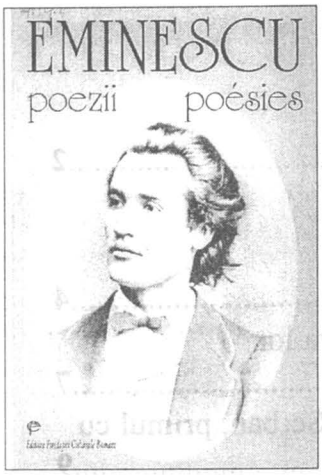

[...] Cum se ştie, poemele lui Eminescu au fost traduse în germană încă în timpul vieţii poetului; încercările de transpunere în franceză n-au întârziat; ele au continuat până astăzi şi sperăm că vor continua să trezească interesul. Cercetători, chiar studenţi, s-au aplecat asupra versiunilor în limbi străine ale poeziilor lui Eminescu.

Marea problemă este dacă se poate, în principiu, să ajungem la o transpunere în limba franceză care să fie în acelaşi timp fidelă faţă de original şi turnată în structuri prozodice echivalente fără să dea impresia unei imitaţii, să zicem, a unui Lamartine sau Vigny. [...]

Pornim de la postulatul că poezia trebuie tradusă întotdeauna în poezie şi nu în proză, după o anumită tradiţie, mai ales în Franţa. În această privinţă, primul aspect ce trebuie luat în considerare este corespondenţa tipurilor de vers dintre originalul românesc şi traducerea franceză. Oricum, ar fi absurd să transpui în vers liber un poem precum *Călin*. Ce masacru ar fi redarea, în franceză în versuri libere a următoarelor două distihuri, celebre între altele:

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt.
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet.

Peisajul pădurii, descris prin metafore precum "codri de aramă", "glăsuire a pădurii de argint", "iarba de omăt", "văzduhul tămâiet", este marcat în plus prin ritmul trohaic, prin ansamblul prozodic care sugerează relieful respectiv, mireasma însăşi, frăgezimea tactilă a decorului. Pe de altă parte, în istoria versificaţiei, versul liber apare când cariera poetică a lui Eminescu este încheiată, el este o trăsătură a modernităţii, posterioară genului de poezie cultivat de Eminescu.

O altă soluţie ar fi transpunerea în versuri regulate ca ritm şi ca număr de silabe, dar renunţându-se la rimă. La ea se recurge destul de des în cadrul traducerii în franceză a textelor poetice străine. Referitor la Eminescu, menţionăm doar versiunea în franceză a poemului *Împărat şi proletar*, publicată de Hubert Juin, în urmă cu patru decenii, în antologia sa *Poèmes roumains* (Editura Hautefeuille, Paris, 1958) şi interesanta antologie făcută şi tradusă de Jean-Louis Courriol, *Poezii/Poésies* (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987). La acesta, rima apare întâmplător, chiar un fel de monorimă.

Unele încercări, câteodată reuşite, în cadrul transpunerii în versuri cu rimă se întâlnesc în antologia plurilingvă: Mihai Eminescu, *Poezii, Poems, Poésies, Gedichte, Stihi, Poesias* (Editura Albatros, Bucureşti, 1971). De pildă, în traducerea poemului *Sara pe deal*, Michel Steriade introduce rima, dar sacrifică numărul silabelor, şi uneori ritmul. Mai reuşite, dar şi cele mai libere sunt cele câteva traduceri ale lui D.I. Suchianu ca, de exemplu, *Crăiasa din poveşti – Conte de fées*, unde *Sfânta Miercuri* devine *Notre-Dame-du-Lundi*, în timp ce *Sfânta Vineri* este *Notre-Dame-des-Dimanches*.

Transpunerea poeziilor lui Eminescu în franceză se rezumă în general la două tipuri de versuri de bază: octosilabul şi alexandrinul. În mare, am respectat structura strofelor octosilabice cu rime, în general, încrucişate. Dar poezia română foloseşte aproape întotdeauna alternanţa dintre rima masculină şi cea feminină, ceea ce duce la alternanţa dintre octosilabe cu rimă masculină şi heptasilabe cu rimă feminină. Aşa se întâmplă în celebrul poem *Luceafărul*, care nu face nici o excepţie de la regulă în cele 98 de strofe. Preocupat de fidelitatea faţă de textul original, am făcut o primă versiune doar în octosilabe, fără respectarea alternanţei dintre rimele feminine şi cele masculine. Dar la o analiză mai adâncă, se constată că există un izomorfism între ritmul prozodic şi cel semantic al poemului: versurile 1 şi 3 sunt octosilabice, cu rimă masculină, şi capătă prin aceasta o tonalitate mai gravă, mai amplă, ca premise din care decurge consecinţa versurilor 2 şi 4 – heptasilabe cu rimă feminină; de fapt, cum în acestea accentul cade pe silaba a şasea, apare un decalaj de două silabe accentuate între cele două tipuri de versuri. [...]

(Paul Miclău, Prefaţa la *Mihai Eminescu, Poezii/Poésies*, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1999)

Ediţia lui I. Scurtu din 1908

La mijloc de codru des

La mijloc de codru des
Toate păsările ies
Din huceag de aluniş
La voiosul luminiş,
Luminiş de lângă baltă,
Care-n trestia înaltă
Legănându-se din unde
În adâncu-i se pătrunde
Şi de lună şi de soare
Şi de pasări călătoare,
Şi de lună şi de stele
Şi de zbor de rândunele
Şi de chipul dragei mele.

Au milieu de la forêt

Tout au milieu de la forêt
Tous les oiseaux viennent sans arrêt
De la coudraie fort ombrageuse,
À la clairière si joyeuse,
Clairière au bord d'un bel étang
Aux grands roseaux tout ondoyants,
Qui se balance dans les ondes,
Pénétré dans ses eaux profondes
Par la lune, par le soleil,
Par les oiseaux comme merveilles,
Par les étoiles éternelles,
Par les volées des hirondelles
Par le visage de ma belle.

Version française par Paul Miclău

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Eu nu pot înțelege cum poate să-i impună cuiva un om așa-numit mare, o așa-numită excelență. Acelor timizi pe care-i orbește o stea, o trăsură or un blazon, le sfătuim ca să și-i închipuiască pe aceștia în goliciunea lor trupească și sufletească. Corpul fără stele, spiritul fără a adăuga lîngă el epitetul prejudicios a unui post mare și atuncea va vedea fiecare ce idioți, ce urîți, ce corupți pot să fie și *aceste* ființe, vor vedea cum că acele corpuri putrede de desfrînări ce conțin suflete și mai putrede, sunt tot așa cuiburi ale morții ca și corpul cerșitorului din pragul unei biserici. (*Fragmentarium*)

Eminescu este un poet *profet*, un *vizionar* în înțelesul romantic; după unele afirmații de dată recentă, ar fi un vizionar în sens modern, adică un Rimbaud al nostru, potrivit teoretizărilor lui Hugo Friedrich din cartea *Structura liricii moderne*. Vizionarismul lui Eminescu poate fi, desigur, pus în relație cu acela al lui Novalis, unul dintre marii precursori ai poeziei moderne europene, sau cu atitudinile altor creatori romantici. Poetul român, se știe, a avut un contact direct, adînc și critic în același timp, cu literatura germană, engleză, franceză, și nu numai cu acestea. Între romantismul lui Eminescu, romantism structural, și romanticii apuseni, există o înrudire ce poate fi explicată nu atît prin împrumuturi și influențe, pe care s-au pus și se mai pun încă mare preț, cît mai ales printr-o asemănare de structură și printr-o adîncă afinitate intelectuală, cînd nu sunt cumva coincidențe absolut întîmplătoare.

Ca romantic vizionar, creatorul *Luceafărului* se așează însă, chiar în privința vederilor sale asupra poeziei, pe linia tradiției naționale, realizînd, în epoca sa, din perspectiva geniului, o sinteză originală și profundă a principalelor atitudini privitoare la statutul poetului, existente în literatura română de pînă atunci. Cele dintîi spații în interiorul cărora se mișcă și se formează poetul sunt ale literaturii autohtone, și nu ale literaturilor străine. Este normal ca Eminescu să plece de la poezia noastră pașoptistă în care exista un adevărat *mit* al creatorului inspirat și profet, conducător al națiunii spre viitor.

Cel puțin în adolescență și în prima tinerețe, perioadă de peregrinări în lungul și în latul țării, de cunoaștere profundă a spiritului creator românesc, Eminescu a avut cîteva *"modele"* în domeniul poeziei. Cel mai important, în sensul că a putut exercita un timp asupra lui, ca element catalitic, o adevărată fascinație, a fost Heliade, în care tînărul Eminescu, încă în oda publicată în 1867, își recunoștea propria sa structură romantică vizionară. [...]

Dar mult mai semnificativ și important pentru înțelegerea, din interior, a vizionarismului eminescian, deosebit, probabil, de al tuturor romanticilor europeni, este nu atît raportarea la înaintașii săi autohtoni, la Heliade sau la Mureșanu, cît un alt fapt, și anume: în chip predestinat, sufletul și viziunea lui Eminescu s-au fixat, de la începuturi, fără cunoașterea unor repere livrești, în spațiul experiențelor originare, în care trăsăturile patriei eterne, ale simțirii și gîndirii oamenilor ei, thraco-dacii, deveniseră o simbioză de neclintit a sufletului colectiv. Nu ne gîndim numai la cea mai elocventă concepție poetică izvorîtă din inconștientul colectiv thracic și cristalizată în *Mai am un singur dor*, ci la însăși viziunea eminesciană asupra poeziei și a rosturilor ei.

Poporul thrac a fost un popor de vizionari, de eroi, de cîntăreți și de poeți. Eminescu așează misiunea poeziei, în *Epigonii*, sub semnul *"miticului poet"* Orfeu, fiul lui Oiagros și al muzei Calliope, thracul cu puteri civilizatoare, poetul și cîntărețul care simboliza, prin cîntecul lirei sale, vraja dionisiacă, născătoare de viață, puterea magică de a-i iniția pe greci, prin *"rostiri tainice"*, în misterele existenței, ale lumii și universului însuși. Orfeu nu este altceva, în viziunea romantică a lui Eminescu, decît simbolul poetului adevărat, al poetului vizionar, inițierea în istorie, în civilizația originară a patriei, în vederea renașterii, la o nouă existență, a poporului, făcîndu-se în ritmul muzicii, al *lirei*, simbolul poeziei orfiee. În acest fel ritmul misterios al poeziei se armonizează cu ritmul sacru al naturii și al cosmosului însuși, creația căpătîndu-și, în acest fel, funcția ei originară, aceea de inițiere, prin cuvînt, în tainele vieții și ale naturii, ale universului însuși. [...]

Aspirația lui Eminescu ca ființă istorică și creatoare totodată era depășirea, prin cunoaștere, a limitelor impuse de însăși relativitatea cunoașterii. Dar un absolut al cunoașterii și al idealului este o utopie în viața practică și poetul, pentru a diminua sensul tragic al oricărui efort de cunoaștere, pe care el l-a resimțit de timpuriu la dimensiuni cosmice, se salvează ieșind, așa-zicînd, din istorie, părăsind adică tentația speculației filosofice (către care era atras tot mai mult odată cu începutul studiilor la Viena), spre a evada în *vis*, în imaginarul poeziei. [...]

(Mihai Drăgan, *Mihai Eminescu. Interpretări*, Editura Junimea, 1982)

"Dorința" – desen de Ligia Macovei

Noi amândoi avem același dascăl

Noi amândoi avem același dascăl,
Școlari suntem aceleiași păreri...
Unitul gând oricine recunoască-l.
Ce știi tu azi, eu am știut de eri.
De-aceleași lucruri plângem noi și rădem...
Non idem est si duo dicunt idem.

Tu zici că patria e 'n decădere,
De râs și de ocară c'am ajuns;
Când cineva opinia mi-ar cere
El ar primi tot astfel de răspuns
Ca de rușine ochii să-i închidem:
Non idem est si duo dicunt idem.

Căci din adâncul gândurilor tale
Răsare ură, din al meu amor.
Tu ai vrea tot să meargă pe-a sa cale,
Eu celui slab îi sunt în ajutor.
Cu-același gând, noi totuși ne desfidem:
Non idem est si duo dicunt idem.

Pe mine răul, deși râd, mă doare,
Mă ține liniștea vieții 'ntregi;
Iar tu uiți tot la raza de splendoare
Ce-o varsă-asupra ta a lumii regi...
Ș'ai vrea cu proprii mâni să ne ucidem:
Non idem est si duo dicunt idem.

E greu a spune ce deosebire
Ne-a despărțit, de nu mergem de-a valma.
Și s'ar vedea atunci fără 'ndoială
Când noi ne-am scoate sufletele 'n palmă
Ca 'ntregul lor cuprins noi să-l deschidem:
Non idem est si duo dicunt idem.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Eminescu și Bucureștii
1866

Prof. dr. Victor CRĂCIUN

La 16 ani Mihai Eminescu era o personalitate. Nu este nimic exagerat în această afirmație. Cazul nu este unic: Mozart, Goethe, Tolstoi întăresc afirmația.

Nu era un elev strălucit. Nici nu trebuia. Cunoștințele sale erau propriile dorințe, dincolo de programele școlare. Dincolo de tipicul, oricât de organizat al Gimnaziului din Cernăuți sau din Blaj. Cunoștințele sale erau cerute de nevoia formării propriei personalități, de urmărirea țelului poate încă nedefinit, dar existent, al eului care-și cerea devenirea. Așadar nu notele din catalog îl definesc. Unde sunt calificativele lui Platon, Homer ori Shakespeare? Cine mai întreabă de ele?

Câte știa Eminescu nu sunt dovedite în patalamale. Opera sa unică demonstrează că a fost mintea luminată a vremii, superioară contemporanilor. Poate doar B.P. Hasdeu să fi știut mai mult, dar a comunicat ca esență filosofico-culturală mai puțin!

Cert este că la 16 ani Eminescu își avea deja sistemul său național-istoric și cunoștințele culturale așezate temeinic, pe baza lecturilor peste care putea veni influența hotărâtoare a Universităților de la Viena și Berlin. Și mai avea Eminescu în chip hotărât un lucru: acumularea tuturor informațiilor despre neamul românesc. Și nu numai pe baza lecturilor, pe care nimeni, niciodată nu le va putea stabili cu exactitate, ci în mod direct, din văzute și aflate, în drumurile sale spre inima simbolică a tuturor românilor. Își acumula deci cunoștințele în întâlnirile cu fiecare individ pe care l-a cunoscut.

Trecuse adesea, și în 1864 și în 1865, și în 1866 în Transilvania. Cine va ști vreodată ce destin i-a urnit pașii în mod special spre acele meleaguri. El, botoșăneanul prin naștere, nu ajunsese încă la Iașii lui Cuza, adorat pentru Unirea din 1859. În schimb, nepăsător de examenele de la Blaj, "într-o ureche" ar zice poporul, vede cu ochii Alba Iulia și biserica încununării lui Mihai Viteazul, bântuie prin Sibiu, află minunea umbrei meșterului Manole și a Domnitorului Neagoe Basarab, Curtea de Argeș, trece prin Târgoviște, prima capitală a Țării Românești și vine la București. În capitala României. Întâmplare? Cum pot fi întâmplătoare aceste drumuri, toate urmând setea de cunoaștere a temeliilor istorice naționale?

Că a ajuns în București în plină vară a anului

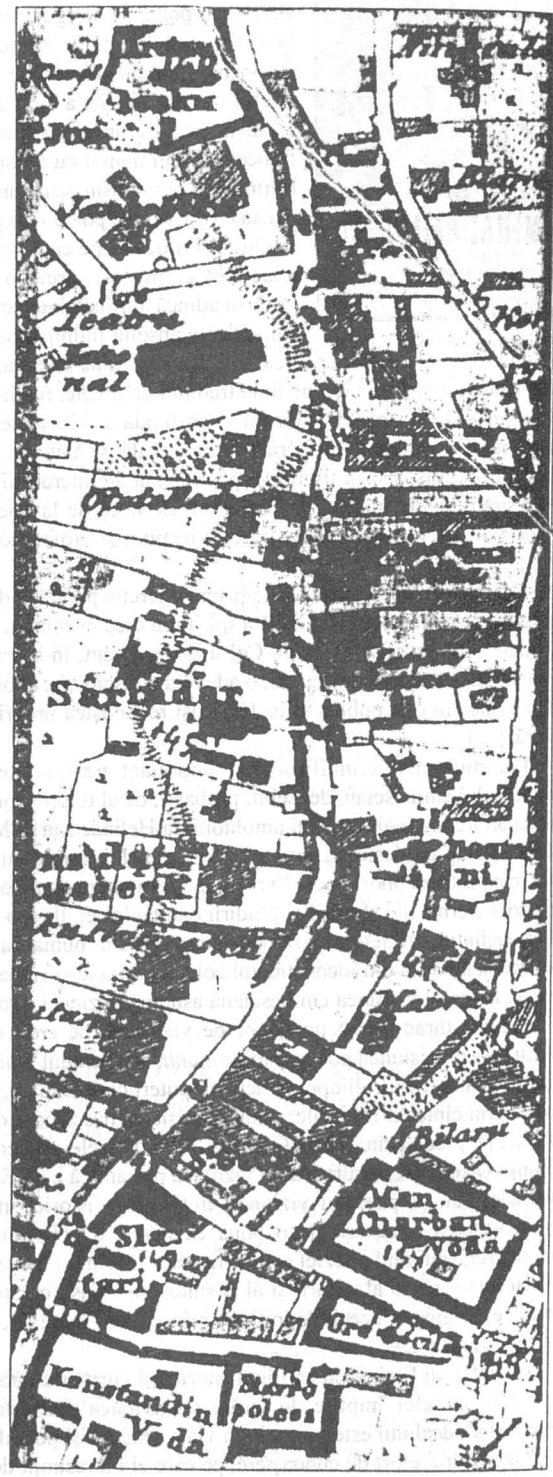

Schița Podului Mogoșoaiei după planul Borroczyn (1852)
Reproducere după Emanoil Hagi-Moscu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

1866 avem însăşi mărturia celui pe care colegii din Blaj îl numeau deja "poet" în urma debutului în "Familia" din Pesta la 9 martie cu poema *De-aş avea*, încurajat de redactorul publicaţiei, Iosif Vulcan. Au urmat, până la sosirea la Bucureşti, alte poezii apărute în acelaşi loc, semnate M. Eminescu, nume stabilit de marele animator al "Familiei": *O călărire în zori*, *Din străinătate*, *La Bucovina*. Dar caietele sale conţineau şi altele, trimise spre publicare: *Speranţe*, *Misterele nopţii* sau rămase pentru mai târziu, *Spre suvenire*, *Horia*, *Frumoasă-i*, *Lida*, *Ondina*.

Ce putea visa un tânăr poet la 16 ani? O iubită, frumoasă, graţioasă, căreia să-i mângâie măcar cu privirea pieptul svelt şi cu vârful degetelor părul mătăsos. Urmărise un posibil amor juvenil şi în călătoriile cu trupa Fani Tardini, fascinat deopotrivă de teatru şi de misterul feminin, căutând să uite cea dintâi iubire copilărească de la Ipoteşti, pe Casandra, care l-a urmărit până la 20 de ani. O asemenea tresărire se regăseşte în caietele sale, consemnând o dovadă a sosirii în Bucureşti.

În manuscrisul 2257 se destăinuie, lucru extrem de rar: *"urmărirea din partea mea a acelei fete de boieri în Cişmigiu – când am venit din Blasiul"*. Deci este cert că Eminescu a sosit în Bucureşti în vara anului 1866, după ce trecuse prin "Vama Cucului", doritor a cunoaşte Capitala României. Având această certitudine, noi credem că acum şi aici, în Bucureşti, după ce înconjurase ţara, s-au născut versurile *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce România*, publicate de "Familia" în 2/14 aprilie 1867, scrisă paralel cu *La Heliade*, încă din 1866, dar

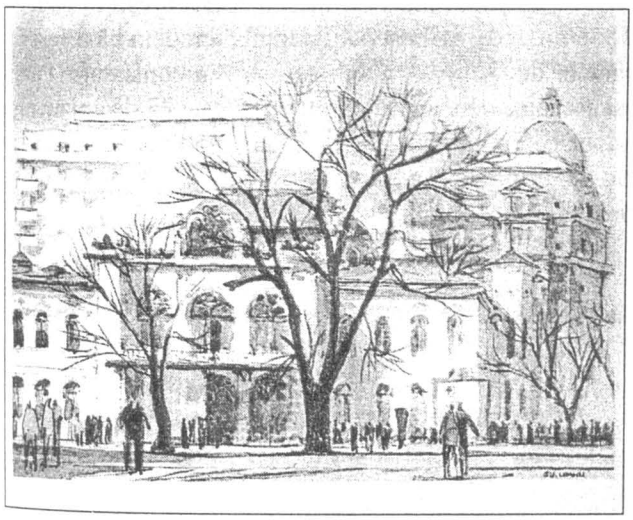

Palatul Şuţu, azi sediul Muzeului de Istorie şi Artă al Municipiului Bucureşti. Acuarelă de Gh. Leahu

apărută la 18/30 iunie 1867. Căci la 6 ianuarie 1867 era ziua lui Heliade Rădulescu, împlinind vârsta de 65 de ani. Această poemă, aflată în manuscrisul *Marta*, poartă în final, deasupra datei apariţiei în "Familia" corectura făcută de Eminescu: *66*. Deci nu 1867. Ştim exact, din celebrul *Consemnăciunariul* bibliotecii gimnaziştilor din Cernăuţi că poetul se afla în acest oraş la 6 ianuarie 1866. Celebrul document a dispărut în 1940 şi cine ştie dacă va mai apărea vreodată. Avem însă dovada acestui fapt în studiul lui Aurel Vasiliu, apărut în *Eminescu şi Bucovina*.

Corelând problemele, cele două poeme, *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce România* şi *La Heliade* au o puternică legătură între ele, fiind vorba de promovarea României de mâine, unul dintre bărbaţii militanţi ai ideii fiind Ion Heliade Rădulescu. Ele au fost concepute în acelaşi timp, chiar dacă au apărut peste un an.

Perpessicius ar înclina să creadă că *La Heliade* ar fi cunoscut prima versiune în decembrie 1866 întrucât expresia *Plăcută-i à ghirlandă* din manuscrisul eminescian este o formă din Heliade, care scrisese *trăi-vom o viaţă* într-o poemă din cele apărute în "Ateneul Român" din noiembrie – decembrie 1866, fiind o influenţă de aici. Dar poate fi mai degrabă o coincidenţă, pentru simplul motiv că publicaţia bucureşteană nu putea ajunge la Cernăuţi, unde se afla, atât de repede ca să-l influenţeze, iar data scrisă de Eminescu trebuie respectată.

Credem, mai degrabă, că ambele poeme au fost concepute în atmosferă bucureşteană, căci aici se afla Heliade, cel pe care îl încorona cu "ghirlanda" – "falnica cunună a bardului bătrân", idee pe care o va prelua în 1902 şi B.P. Hasdeu când a rostit alocuţiunea la Centenarul lui Heliade. Şi tot aici s-a scris *Ce-ţi doresc eu ţie...*, în Bucureşti, în Capitala României pe care o dorea a tuturor românilor, cum a dovedit-o în întreaga operă, deci şi a Bucovinei, Basarabiei, Transilvaniei, căci asta rezultă din finalul poemei:

"Viaţa în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală şi mândrie,
Dulce România, asta ţi-o doresc".

"Dulce România" scrisese la Cernăuţi, în Capitala acelei provincii. "Dulce România" era normal să dorească şi în Capitala Ţării.

Dar mai este un motiv care leagă între ele cele două poeme, *Ce-ţi doresc...* şi *La Heliade*. Este atmosfera de *Casă Comună*, de protectorat al românilor de oriunde s-ar afla ei. Cuvântul care dă cheie ideii şi care este folosit de Eminescu pentru prima dată în aceste poeme, concomitent, este *Vesta*. Adică numele unei divinităţi romane: fiică a lui *Saturnus* – Zeul rodirii agricole, al bunăstării. *Vesta* reprezintă căldura, focul, căminul ca loc al traiului, prielnic, în ambele poeme, asigurând străduinţa liniştii prielnice devenirii româneşti.

În linia contemporanilor, dar şi ca sferă lirică a comparaţiilor, Eminescu foloseşte mitologia, inclusiv sfera tulburătoare a personalităţilor şi locurilor expresive pentru expunerea ideilor sale: Elizeu, Eol, Ecó, Valhala, Eros, Olimp.

Pentru ca, pentru prima dată, să apară *Vesta*:

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"Îngerul iubirii, îngerul de pace
Pe altarul Vestei, tainic surâzând
.....
Dulce Românie, asta ți-o doresc".
(*Ce-ți doresc...*)

"Ci cea care falnic îmi cântă de mărire
Ca focul albei Veste aprinzând al meu sân".
(*La Heliade*)

Conceptul este acelaşi: nevoia de cămin unic al românilor – de pretutindeni, casa cum preconizase mentorul Heliade. Şi aşa cum o va demonstra de aici înainte mereu Eminescu. Din 1866 şi din Bucureşti sau imediat după ce s-a adăpat la conştiinţa românităţii în Capitala neamului, acolo unde avea de fapt să-şi petreacă cei mai mulţi ani ai vieţii. Şi unde a scris cea mai reprezentativă parte a operei, marile poeme *Luceafărul*, *Scrisorile*, versurile de necuprinsă iubire pentru Veronica precum şi mai toată publicistica. Aici, în mod normal, în capitala României a conceput sau a izvorât idealul din *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, unde desigur nu se citează Bucureştii – nici Iaşii, Cernăuţii, Alba Iulia nu sunt titluri de poeme – dar atotcuprinsul românesc se simte că iradiază de aici. Şi oriunde va fi fost scrisă sau cizelată poema, faptul artistic s-a petrecut după ce va fi văzut Bucureştiul.

Cum arăta oraşul-capitală la şapte ani de la Unirea lui Vodă Cuza şi în timpul de după detronarea lui? Ce va fi vrut tânărul Eminescu să vadă şi a văzut? Desigur, mai întâi Curtea Domnească în care a stat Cuza-Vodă faţă de care avea o totală admiraţie, cum o va scrie şi şi-o va manifesta vizitându-l la Döbling de Anul Nou 1870. Buricul târgului era Ulița Mogoşoaiei – devenită după 1877 Calea Victoriei – cea paralelă, Ulița Colței, unde se aflau aşezămintele cu acelaşi nume şi Turnul Colțea (dărâmat în 1888), vis-à-vis Palatul Şuţu (actualul Muzeu de Istorie al oraşului) iar în spatele lui Biserica Rusă, vechea Primărie a urbei de pe Ulița Colței (dărâmată în 1912), apoi, în continuare, Biserica Sf. Gheorghe Nou (unde mai târziu i se va aşeza corpul neînsufleţit), Cofetăria Ionescu şi Hanul Neculescu dinspre Calea Moşilor, unde nu este exclus să fi şi stat, conform obiceiului deprins de la trupele teatrale pe care le însoţea. În acea zonă, mai departe, se afla Hanul lui Manuc, vechea biserică Domnița Bălaşa (dărâmată în 1881); cea nouă a fost înălţată între 1881–1885, aşezământul Brâncovenesc (cu şcoală, azil, spital) şi biserica din Dealul Mitropoliei, unde va începe mai târziu construcţia Parlamentului, descrisă în romanul *Marin Gelea* în care şi Eminescu se află personaj în ultima parte a vieţii.

În partea "de sus" – spre Piaţa Romană de astăzi – va fi putut vedea, pe Podul de sus, clădirea Teatrului Naţional, unde peste puţini ani avea să fie şi sufler, Casa Marghiloman (astăzi – se înalţă Cinematograful Patria), pe strada Mercur, din faţă clădirea în stil clasic, ce va deveni mai târziu Muzeul Simu, în apropiere de casa în care avea să locuiască Titu Maiorescu, aşa cum se va vedea mai departe. Îl vor fi minunat şi alte case împreunătoare ale unirii: Bellu, Grădişteanu, Darvari, Cerkez (care, mai târziu, avea să se afle în aceeaşi vreme cu Eminescu la Ober Döbling), Simu etc.

Bucureştii de atunci nu mai pot fi regăsiţi de interesatul iubitor al lui Eminescu de astăzi. Cine poate şti ce a văzut Eminescu atunci? Singura punctare memorialistică este Cişmigiul, care ştim cum arăta, atunci. Mai târziu, aici va fi amenajată o *rotondă* a scriitorilor români în care tronează bustul lui Eminescu de Ion Jalea.

Cât va fi rămas Eminescu la Bucureşti în vara lui 1866 nu avem ştiinţă. Mai degrabă credem că a fost un meteor de o clipă, un extraterestru în constatare. Parcă îşi pregătea destinul bucureştean. Peste 23 de ani aici îşi va găsi sfârşitul. La 16 ani era un copil genial şi călătoria în Capitala României devenea prima treaptă din urcuşul lui naţional.

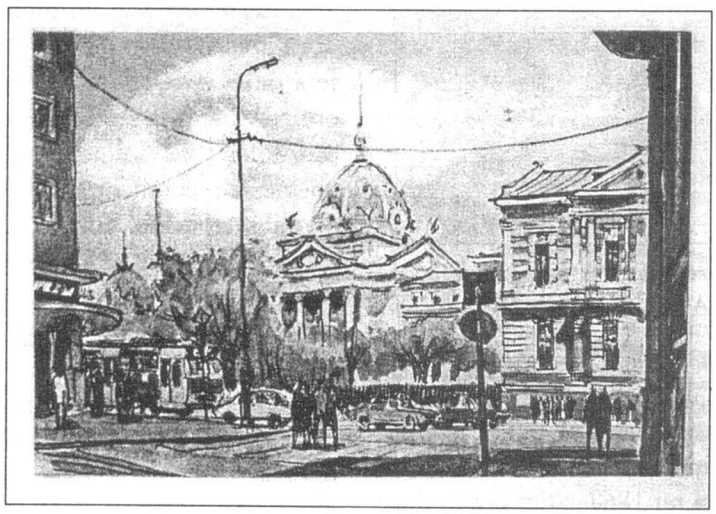

Cupola Aşezământului Colțea. Acuarelă de Gh. Leahu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Vechi zidiri bucureștene – Creatori și opera lor

Cristofi Cerchez (1872 – 1955)

Ana Maria ORĂȘANU

"La noi încă arta se continuă până în zilele noastre fondată pe aceleaşi principii, cu acelaşi suflet, cu aceleaşi forme, păstrată cu zgârcenie de paznicii ei devotaţi (...) aşa cum de veacuri îndepărtate străluceşte în lumea Cucutenilor".

Cristofi Cerchez

Cu toate că opera lor are un impact social apreciabil, arhitecții rămân în general autori necunoscuți publicului larg. Comunitatea este mai interesată să afle ce autoritate a dispus construirea unui edificiu (ctitor sau comanditar) decât să perceapă lucrarea ca pe o creație de autor răspunzând cerințelor de program în modul propriu celui care a proiectat-o.

Arh. Cristofi Cerchez, reprezentant de frunte al Şcolii româneşti de arhitectură, este un asemenea exemplu. S-a remarcat prin interesante compoziții în manieră neoromânească, realizate în primele decenii ale secolului al XX-lea, în Capitală şi în alte oraşe din țară. Cea mai cunoscută şi apreciată lucrare bucureşteană este **Vila Dr. N. Minovici** de pe Şoseaua Băneasa, construcție care şi-a cucerit celebritatea şi un loc aparte în ierarhia valorilor arhitecturale româneşti, fără însă ca interesul sau curiozitatea publicului să se îndrepte şi spre autor.

Cristofi Cerchez

Cristofi Cerchez s-a născut la 5 iulie 1872 într-un sat din apropierea Bucureştilor. A terminat şcoala primară la Turnu Severin şi gimnaziul la Alexandria, după cum au fost drumurile familiei sale înainte să se stabilească în Capitală, unde a terminat liceul. A urmat cursurile de inginerie, dar, fiind dotat cu o sensibilitate deosebită, nu profesează şi se simte atras de universul artelor şi al istoriei. În perioada 1895 – 1899 studiază arhitectura în Italia, la Milano, pentru ca revenit în țară să se dedice cunoaşterii meleagurilor româneşti. Colinda țara atent la tot ce întâlnea; arta veche populară, arhitectura tradițională, meşteşugurile şi obiceiurile străvechi erau meticulos consemnate în caietele de călătorie. Studia şi desena acest tezaur de valori autohtone acumulând astfel un bagaj documentar ce-i va fi fundamental în activitatea de proiectare.

Arhivele Statului

În 1900 a fost cooptat în colectivul format pentru **Arhivele Statului**, alături de arh. P. Antonescu, Alex. Băicoianu, N. Gabrielescu şi J. Nămescu. După cum se ştie, lucrările se desfăşurau în jurul bisericii ctitorite în 1594 de Mihai Viteazul, pe locul ruinelor mănăstirii domneşti. Cristofi Cerchez a proiectat noul turn al intrării de pe latura de sud şi corpurile cu două niveluri adiacente lui. A plăsmuit o imagine arhitecturală romantică reeditând forme specifice ansamblurilor monahale munteneşti din secolul al XVII-lea, stăpânind perfect forme, proporții şi detalii. Aceasta a fost cea mai interesantă comandă publică şi a configurat-o urmându-şi crezul profesional şi pilda marelui înaintaş, arh. I. Mincu. Vastul ansamblu de construcții menit să ocrotească fondul de mărturii documentare al Arhivelor Statului a fost terminat în 1916, dar în anii '80 a fost demolat odată cu toate construcțiile din zonă, terenul fiind pregătit pentru construirea Casei Poporului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Celelalte comenzi pe care Cristofi Cerchez le-a onorat, au fost rezolvate plastic conform condițiilor cerute prin temă. Sunt câteva construcții de factură eclectică, dintre care amintim **Banca Franco-Română**, din str. Bursei (azi, Ambasada Republicii Cehe), **Maternitatea Polizu**, **Laboratoarele Institutului medico-legal** (dispărute), **Spitalul Salvării** de pe Splaiul Dâmboviței (dispărut), **Imobil de raport** din Bulevardul Carol I.

Programul locuinței urbane l-a atras în mod deosebit, preocupat să găsească o expresie plastică cât mai adecvată timpului, dar inspirându-se din vechea arhitectură românească. Apelează la un repertoriu de forme preluate din arta brâncovenească, precum și la alte tipologii. Prelucrează creativ motive balcanice și otomane din secolul al XVIII-lea, a căror valoare estetică o apreciază în mod deosebit. Casele proiectate de el sunt tipice pentru ce ar fi trebuit să fie locuința bucureșteanului de clasă medie, ancorat în tradiții dar receptiv și la confortul noului. Au fațade albe, parter scund și etaj înalt, ritmat de cadența pilaștrilor și împodobit cu elemente florale din stuc dispuse în jurul ferestrelor (asemeni Casei Mavrogheni de la Hanul lui Manuc și Casei Melik din str. Spătarului).

Casa Mătăsaru

Casa Candiano (1911) din Aleea Modrogan, **Casa Zentler** din str. Mântuleasa, **Casa Stanovici** (1912) din str. Remus, **Casa parohială Sfinții Apostoli** din str. Sfinții Apostoli, **Casa Cristofi Cerchez** (1914) din str. Sfânta Vineri, **Casa Mătăsaru** (1927) din str. Porumbaru (azi Câmpia Turzii) ne întâmpină privirea cu volume liniștite, acoperișuri din olane, streșini largi și cerdace umbroase. Fațadele, discret decorate cu profile din stuc, închid locuințe unifamiliale confortabile, cu interioare bine alcătuite și decorate în stilul vechilor ambianțe românești.

Vila Dr. N. Minovici, construită în 1910, rămâne lucrarea care l-a afirmat. Era comanda unui mare contemporan, somitate în medicină, de care-l apropia o pasiune comună: prețuirea artei vechi românești, dublată de preocuparea de a o integra vieții cotidiene a concitadinilor. Dr. N. Minovici (1868 – 1941) a fost unul din pionierii organizării vieții sanitare din țara noastră. A avut inițiativa înființării Salvării și Spitalului de urgență (1906). A fost, de asemenea, un recunoscut colecționar de artă populară care adunase prețioase obiecte din toate zonele țării pe unde a lucrat. Locuința proiectată de Cristofi Cerchez se dorea un cadru adecvat acestor obiecte, compuse în ansambluri de mobilier pentru toate încăperile, mai puțin camera de lucru a cercetătorului. Spațiile casei se organizează într-o compoziție volumetrică dinamică, cu decroșuri de plan și variații de înălțime, dominant fiind turnul cu foișor. Detalii sculptate în piatră și lemn subliniază părțile principale și se detașează pe albul suprafețelor zidite.

Cunoscută și sub numele de **Vila cu Clopoței**, **Vila Dr. N. Minovici** s-a impus prin pitorescul său, prin calitatea arhitecturii și prin funcțiune, devenită muzeu public ca urmare a donației proprietarului către stat, în 1936. Vila a intrat deja în tradiția locului și este un veritabil reper estetic, cu toate că vechimea constructivă nu o așează în rândul valorilor imobiliare impuse de trecerea timpului.

Micul edificiu a devenit semnul urban de "Bun venit" în capitala României, emblema bucureșteană și românească ce marchează principalul acces în oraș.

În formele sale armonioase persistă și spiritul creatorului arh. Cristofi Cerchez, artist rafinat, sensibil față de valorile autohtone, retras cu discreție în umbra operei, căci discreția a fost una dintre caracteristicile ce i-au însoțit viața și cariera.

Sperăm ca într-o bună zi edilii bucureșteni să-și onoreze datoria față de marii înaintași. Atunci se vor găsi modalități de inscripționare adecvată a unor case și locuri, așa încât istoria orașului să poată fi citită și parcurgându-l. Sperăm că atunci vor fi inscripționate și casele proiectate de arhitecții cu care ar trebui să ne mândrim, inclusiv Cristofi Cerchez.

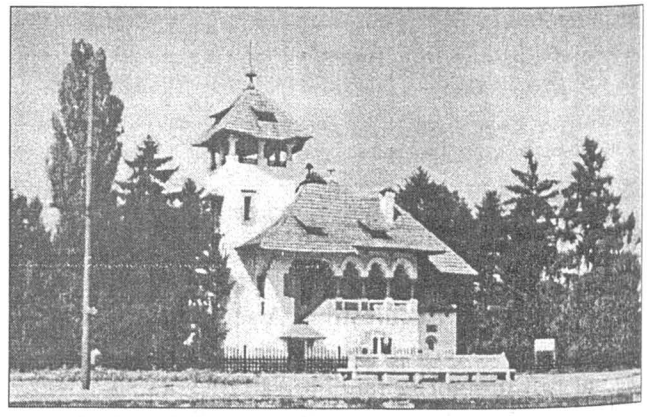

Vila Minovici

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Schiță biografică a Principelui Valahiei, Radu Șerban, primul cu acest nume din neamul Basarabilor

Domnește ca succesor al vestitului Mihai Voievod Viteazul între anii 1602 și 1611

Hugo von GAUDI

Folosind situația neajutorată, în care s-a aflat Valahia în acea zi fatală de 18 august 1601, în care unicul ei apărător și protector, curajosul Mihai Voievod Viteazul, și-a sfârșit viața plină de fapte mari, sub mâinile ucigașilor, ca victimă a unei trădări infame, Simion Movilă, fratele și succesorul principelui Moldovei, Ieremia Movilă, alungat de Mihai, s-a grăbit nu numai să-și așeze domnia în acest principat ci să încerce și cucerirea Valahiei.

Numeroase cete moldovenești au adus foc și sabie în țară dar spiritul lui Mihai trăia în frații Buzești (locțiitori și comandanți ai acestuia) care la Craiova s-au aruncat de îndată asupra dușmanului și l-au silit, după o bătălie sângeroasă dincoace de Focșani, la râul Milcov, să se întoarcă din nou acasă în fugă rușinoasă, lăsând în urmă o mulțime de morți, toate bagajele lor și toată prada jefuită din țară. Movilă însuși a fost salvat ca printr-o minune și a scăpat fericit că învingătorii săi au renunțat să-l urmărească. Între timp s-au întors în patria lor și boierii loiali care, împreună cu trupele lor, îl însoțiseră pe Mihai în Transilvania și și-au așezat tabăra într-un sat, nu departe de Argeș, unde li s-au alăturat și frații Buzești învingători.

În consiliul demnitarilor țării s-a simțit nevoia de a da țării un nou domnitor și protector împotriva tuturor pericolelor previzibile și, în unanimitate, a fost ales ca domnitor Radu Șerban, din renumitul neam al Basarabilor și nepot al ultimului principe Basarab, care a fost condus imediat triumfal la Târgoviște, unde a primit jurământul de credință și omagiul tuturor vasalilor lui.

Deși blând din fire, drept, iubitor de oameni și pașnic, milostiv și religios, lui Radu Șerban îi lipseau totuși acele însușiri și defecte care trebuiau să reprezinte, în secolul în care a trăit, însușirile stăpânitorului unei țări așa cum era atunci Valahia, o jucărie a dorinței de dominare a tuturor vecinilor săi și scena necontenitelor intrigi ale dușmanilor ei dinăuntru și din afară. Din păcate, Șerban nu a știut să folosească întotdeauna cu succes împotriva acestor dușmani aceleași arme și nici nu a știut să lupte împotriva lor și să-i învingă cu mână tare, cu încrederea în sine și curajul pe care le-au avut predecesorii săi. Cu părere de rău îl vedem astfel la sfârșitul acestei schițe silit să facă loc unui succesor mai puțin dotat, dar mai energic în momentele decisive și mai mult favorizat de noroc.

Urmând îndemnul inimii sale, imediat ce s-a urcat pe tron, și-a îndreptat toată atenția asupra introducerii – prin măsuri înțelepte și dreptate nepărtinitoare – multor îmbunătățiri în administrația țării și, în același timp, s-a străduit cu deosebire să încheie tratate de pace cu toate statele vecine. Foarte curând, a reușit să aducă liniștea și ordinea dorită cu ardoare de toți, sub a căror influență plină de nădejde locuitorii (refugiați din fața suferințelor războiului în codrii neprimitori și în ținuturile muntoase) s-au întors din nou la căminele lor, satele distruse au fost din nou ridicate și poporul și țara au început să înflorească.

Dar starea aceasta fericită, de liniște și pace nu a durat mult; chiar în anul 1603 perfidul Simion Movilă a pătruns din nou în Valahia și l-a silit pe Șerban să-i opună rezistență. Sprijinit fiind de trupele generalului imperial G. Basta din Transilvania, Șerban obține un așa de mare succes încât Movilă își pierde pentru totdeauna curajul de a nutri planuri dominatoate asupra Valahiei. Ca răspuns la ajutorul dat de Basta, Șerban a trebuit să-l sprijine de asemenea pe acesta împotriva lui Moses Szekely care amenința să subjuge întreaga Transilvanie și s-o scoată de sub sceptrul imperial.

Wolf Kiss și Johann Csonka, împreună cu 1.500 de ostași, au fost trimiși la Brașov ca să se unească cu Basta; dar atacată de Szekely cu putere covârșitoare și aproape măcelărită, înainte ca să se realizeze această fuziune, trupa aceasta nu i-a folosit deloc lui Basta, iar pașnicului Șerban i-a adus jertfe și un nou dușman în persoana furiosului Szekely.

Cu resursele financiare de război epuizate, Șerban se găsea într-o situație și mai dificilă atunci când Basta i-a cerut din nou alte trupe în ajutor pentru evitarea dizgrației împărătești. Incapabil să respingă această nechibzuință și să plătească cheltuielile acestei noi expediții militare și hotărât în sinea sa de a păstra pacea cu Szekely, i-a fost binevenit când doi din generalii săi, D. Marko și G. Ratz, însetați după luptă și pradă, i-au cerut permisiunea să meargă la război pe cont propriu împotriva lui Szekely și când, pe de altă parte, Szekely, informat în secret despre gândurile lui Șerban, i-a făcut, printr-o delegație, propuneri de pace. Toate aceste tratative au eșuat însă din cauza vicleniei lui Szekely, pe de o parte, și din cauza nehotărârii lui Șerban, pe de altă parte, până când el, în final, prin avertismentele Curții vieneze, prin unirea lui Szekely

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cu Movilă, vechiul său dușman, și comportamentul ostil al acestuia contra trupelor valahe, în ciuda armistițiului încheiat în timpul tratativelor prin care s-a dezvăluit intenția, mult timp tăinuită, a lui Szekely de a-l răsturna pe Șerban de pe tron, precum și prin stăruința propriilor săi comandanți și a trupelor dornice de luptă, ca urmare a îndelungatei inactivități în care au fost ținute de către Șerban, a fost silit să se pregătească în mod serios de război. Toți bărbații în stare de a purta armele au fost chemați printr-un apel general, la Târgoviște și după înălțarea rugăciunilor publice organizate festiv, Șerban pornește, în fruntea oastei sale, în marș spre Transilvania, trecându-i granița în a treia zi. Mândru de victoriile obținute până acum și orb de mânie împotriva lui Șerban din cauza dezavantajelor poziției sale, Szekely a primit vestea despre apropierea trupelor valahe cu cuvintele: "Veți vedea în curând cum o să-l satur pe valahul gras neajutorat; îmi voi întinde împotriva lui numai flancul meu drept pentru a-l doborî și am să-l pun cu botul pe labe". Șerban însă a întărit curajul ostașilor săi prin cântece de război care le aminteau de faptele strămoșilor lor, a poruncit ordinea de bătaie și a năvălit asupra dușmanului său cu un curaj de leu, astfel încât trupele lui Szekely au fost repede puse pe fugă, împresurate și măcelărite în cea mai mare parte.

Grav rănit, Szekely a plătit cu viața pentru trufia sa și din impunătoarea sa oaste au scăpat prin fugă rușinoasă numai 4.000 de luptători. Șerban a trimis Curții împărătești de la Praga 32 de steaguri cucerite, ca trofee ale acestei victorii și, prin solii care s-au întors, el a primit un lanț greu de aur cu portretul împăratului și un document care acorda familiei sale dreptul de succesiune la tronul principatului valah. Șerban a lăsat în grija generalului Basta liniștirea completă a Transilvaniei, și supunerea din nou sub sceptrul împărătesc și s-a întors la Târgoviște pentru a oferi Domnului tributul recunoștinței sale și pentru a lăsa țara să se bucure de binefacerile păcii.

Înainte ca Basta să părăsească Transilvania, după primirea poruncii curții sale, pentru a prelua comanda trupelor împărătești din Ungaria, l-a convocat pe Șerban, în februarie 1604, la o întrunire la Brașov, unde i-a promis ajutor împotriva moldoveanului Movilă în schimbul asigurării de către Șerban a unei loialități statornice față de Casa împărătească de Austria. Diferite cadouri au pecetluit acest pact, dintre care istoria amintește mai ales de o șa neobișnuit de frumoasă și prețioasă, împreună cu tot harnașamentul, oferite de Șerban lui Basta.

În timp ce Șerban se străduia astfel să-și asigure stăpânirea, Stephan Prodika, doritor să ocupe tronul principatului valah, a folosit absența lui Șerban din țară pentru a provoca o rebeliune cu ajutorul mitropolitului din Târgoviște, însuflețit de aceleași convingeri; el a știut să facă un adept printre patrioți și să întoarcă inimile de la Șerban publicând un firman în care îl declară pe Șerban trădător din cauza atașamentului său față de Curtea austriacă și îi anulează domnia iar el, Stephan Prodika, este numit principele Valahiei.

Abia a ajuns vestea acestei revolte la Brașov și Șerban a și plecat în marș forțat, i-a prins pe rebeli și pe mitropolit și i-a pedepsit în modul cel mai crunt. Liniștea stabilită va fi însă curând nimicită de un nou război. Botskai a apărut ca un nou uzurpator în Transilvania; pentru învingerea sa Curtea imperială cere din nou ajutorul lui Șerban. Deși lipsit de trupe, dar loial acordurilor încheiate cu Basta, Șerban a trimis imediat în Transilvania un detașament de ostași sub conducerea lui Georg Ratz. După mai multe lupte norocoase și după ce și-a întărit oastea cu 600 de soldați, acesta a reușit să-l slăbească la extrem pe Botskai prin înfrângeri însemnate și a reușit să-l facă incapabil să acorde moldovenilor Simion și Ieremia Movilă ajutorul împotriva lui Șerban. Din cauza poziției izolate și fără apărare în care se afla Șerban, ei sperau să-l alunge de pe tron și să se ridice ca domni ai Valahiei. Urmărind neobosit acest scop și respinși de Botskai, cei doi Movilă s-au întors spre hanul tătarilor, care, ademenit de promisiunile lor, nu a pregetat mult să se alăture trupelor lor cu numeroasele sale hoarde și să pătrundă în Valahia. Dar și Șerban și-a adunat în grabă puținii dar vitejii luptători și i-a condus la luptă decisivă. Dușmanii îndârjiți s-au întâlnit la râul Teleajen și au început lupta, care a durat trei zile, neîntrerupt, având succes când o tabără când alta, dar mica ceată a valahilor luptând cu mereu aceeași perseverență împotriva dușmanului numericește superior.

În fine, în seara zilei a treia viteazul Preda Buzescu a observat momentul când nepotul hanului, care era conducătorul tătarilor, se retrăsese pentru odihnă; și adunând o mică ceată din ostașii săi fideli înarmați numai cu buzdugan, s-a aruncat cu o așa furie asupra dușmanului său, încât acesta, pus pe fugă, atacat și urmărit de trupele valahe rămase în viață și însuflețite de un nou curaj, a suferit o înfrângere totală care l-a costat chiar viața pe nepotul hanului. Cu inima arzând de dorința de răzbunare împotriva celor doi Movilă pe care îi considera vinovați de această nenorocire rușinoasă, hanul, împreună cu tătarii săi scăpați din măcel, a fugit până la Dunăre și a poruncit să fie prins Simion Movilă, care se afla în apropiere, să fie legat de un cal și târât toată noaptea în goana calului.

După această victorie strălucitoare Șerban s-a bucurat în țara sa mai mulți ani de liniștea mult dorită. Era acum eliberat de Movilă, dușmanul său cel mai îndârjit, dar în același timp îl pierduse (alături de numeroase alte victime) pe acela căruia îi datora această victorie precum și păstrarea țării sale în fața pericolului aceluiași dușman, îl pierduse pe cel care fusese comandantul, sfătuitorul și prietenul său cel mai viteaz și cel mai devotat. Preda Buzescu fusese lovit la cap cu toată puterea de un buzdugan al dușmanilor în acea noapte

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

memorabilă la râul Teleajen, când el l-a răpus pe principele tătarilor cu ghioaga. Adus la Braşov pentru a se vindeca, el moare, în ciuda eforturilor depuse pentru salvarea sa, o moarte frumoasă pentru principe şi patrie.

În timpul acestei frumoase perioade de linişte, Gabriel Bathori a fost ales, în anul 1608, principe al Transilvaniei şi a fost confirmat de Poartă prin obişnuitul firman în care era însărcinat, ba chiar împuternicit să acorde ajutor celor doi principi ai Valahiei şi Moldovei împotriva oricărui duşman; dacă însă unul din aceşti principi îndrăznea să intre în Transilvania pentru a obţine moşii, atunci Bathori trebuia să-l aresteze imediat şi să-l trimită la Constantinopol. O astfel de împuternicire, cum i se acordase lui Bathori cel lacom şi cel dornic de a-şi extinde stăpânirea, a fost acordată bineînţeles pentru ca, în lipsa motivelor juridice, să i se permită să caute pretexte pentru răsturnarea celor doi principi vecini menţionaţi şi pentru a pune stăpânire pe tronurile lor.

Împotriva Moldovei, cearta câtorva boieri polonezi pe care Bathori a declarat-o periculoasă pentru ţara sa trebuia să furnizeze un astfel de pretext mult căutat, împotriva Valahiei însă exista vechiul pretext, anume că Şerban ar fi fost devotat cu trup şi suflet Casei imperiale austriece; la aceste pretexte Bathori a adăugat şi învinuirea împotriva celor doi principi, anume că fugarul din Transilvania, Kendi, ar fi găsit protecţie în Moldova şi că de acolo ar întreţine legături secrete cu Şerban. Astfel a fost făurit planul trădător care era destinat să smulgă Valahia din starea fericită de pace şi s-o arunce în suferinţe timp de mai mulţi ani deoarece, din păcate, în momentele decisive şi spre nenorocirea sa proprie şi a ţării, lui Şerban i-au lipsit consilierii viteji şi devotaţi, cum au fost Ratz şi Buzeştii, şi i-au mai lipsit din nefericire curajul şi încrederea în sine necesare a zădărnici intenţiile nelegiuite ale adversarului său şi a-l sili să plătească pentru planurile sale nechibzuite, aşa cum s-a întâmplat odată cu Szekely şi cei doi Movilă.

Precum vulturul lacom de pradă se năpusteşte de pe înălţimile înzăpezite ale cuibului său, ca o săgeată, asupra mielului nevinovat din vale, aşa s-a năpustit şi Bathori în ziua de Crăciun a anului 1610, din munţii acoperiţi cu gheaţă ai Transilvaniei în câmpiile Valahiei marcând fiecare din paşii săi cu jaf şi crimă. Incapabil să se gândească la un astfel de atac prin surprindere şi în perioada acestui anotimp, vestea aceasta îngrozitoare l-a lovit pe Şerban ca un fulger din cer şi i-a răpit liniştea şi judecata rece. Nu a crezut în posibilitatea ca în scurt timp să poată pune în faţa duşmanului o armată la fel de puternică şi la fel de puţin s-a încumetat să se expună, cu mica ceată a ostaşilor săi devotaţi, care îl înconjurau, la soarta îndoielnică a luptei împotriva puterii superioare a duşmanului. Apucat de o frică de neînvins, i s-a părut că fuga este singura cale de scăpare şi, incapabil de a mai gândi, în acest moment funest, a uitat să se mai sfătuiască cu marii boieri ai ţării, şi-a strâns în grabă tezaurul şi a fugit în Moldova însoţit de câţiva slujbaşi.

Bathori a înaintat, fără oprire, până la Târgovişte unde a rămas trei luni, comportându-se în modul cel mai teribil. La porunca lui, trupele sale colindau în toată ţara jefuind şi dedându-se la cele mai nemaiauzite desfrânări. Niciodată nu mai fusese pustiită Valahia aşa de crunt. Nici un locaş sfânt şi nici un azil nu a rămas cruţat; toate categoriile de vârstă şi sex au suferit prigoana acestor hoarde ale lui Bathori care cutreierau ţara pustiind şi prădând, necinstind şi ucigând.

În timp ce Şerban (care îşi regreta fuga nefastă) se străduia pe de o parte, prin intermediul unui francez, să informeze Poarta despre atrocităţile lui Bathori şi să ceară ajutorul sultanului împotriva acestui om sângeros detestat în egală măsură în Transilvania şi Valahia, iar pe de altă parte, se străduia să angajeze trupe din Polonia pentru ca, prin forţă proprie, să-şi salveze ţara strâmtorată, demnitarii principatului, profund indignaţi că Şerban, într-un astfel de pericol, fără să asculte sfatul lor, a părăsit ţara în mod neloial prin fugă ruşinoasă, l-au ales ca domnitor pe Radu, fiul fostului voievod Mihnea şi, prin jurământul de credinţă dat acestuia, au decis în mod anticipat soarta lui Şerban.

În starea vlăguită în care se afla ţara, aceşti boieri nu doreau totuşi să se afle prin Stanciu Keierul că Şerban este pregătit cu 800 de ostaşi de cavalerie şi 400 de pedeştri să pornească război împotriva lui Bathori şi că el dorea să se unească cu elita trupelor valahe, acei ostaşi numiţi "roşii". În acelaşi timp, Poarta, după ce s-a convins de adevărul despre faptele odioase ale lui Bathori (aşa cum reclamase Şerban), i-a poruncit paşei din Timişoara să facă o diversiune împotriva comitatului Bihor şi a oraşelor haiduceşti prin care haiducii aflaţi în solda lui Bathori şi chiar el însuşi să fie siliţi să se retragă din Valahia pentru a-şi apăra ţara.

Dar Şerban ardea de dorinţa de a-şi spăla vechea ocară şi a se răzbuna pe Bathori în numele său şi al ţării. Astfel că s-a grăbit să realizeze unirea trupelor sale recrutate în Polonia cu trupele din ţară şi să-l atace pe duşman în propria sa ţară. Procedând mai nobil decât a procedat Bathori cu el, Şerban l-a înştiinţat pe acesta, în mod formal, înainte de începerea luptei, astfel că Bathori a mai câştigat timp ca să adune în jurul său această mare de haiduci şi secui. Aflat în fruntea acestei cete, Bathori aştepta apropierea duşmanului (cum făcuse Szekely odinioară râzând disprețuitor) care, după o trecere rapidă peste Carpaţi, şi-a aşezat tabăra în câmpia de lângă Braşov, fiind întâmpinat de locuitorii Braşovului cu mare bucurie şi s-a întremat din belşug cu mâncare şi băutură.

Armata lui Bathori cuprindea 12.000 de soldaţi pe cai şi 3.000 de soldaţi pedeştri, în timp ce Şerban avea numai 7.000 de călăreţi şi 1.500 de ostaşi pedeştri. Bathori şi-a aşezat armata în două flancuri preluând conducerea flancului drept alcătuit din haiduci; flancul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

stâng, alcătuit în cea mai mare parte din secui, a fost încredințat viteazului căpitan Georg Trakler. Bathori a mai promis un premiu de 100 de țărani robi aceluia care îi va aduce capul lui Șerban și astfel, convins dinainte de un oarecare succes, aștepta atacul lui Șerban, care (după ce a îngăduit trupelor sale odihna necesară) se apropia în două coloane. Rezervându-și comanda supremă peste toate trupele sale, Șerban i-a așezat în flancul stâng pe luptătorii fugiți odinioară din Transilvania împreună cu Kendi și strânși acum din nou; pe polonezii, moldovenii și tătarii angajați i-a așezat în flancul drept, iar pe vitejii săi valahi, împreună cu trei tunuri, i-a așezat la mijloc. Cu ei a început Șerban atacul. Bătălia făcea prăpăd în ambele părți. Atunci Șerban s-a hotărât să se folosească de un șiretlic și a poruncit cavaleriei să se retragă simulând fuga. În felul acesta el a reușit să-l înșele pe dușman și, în timp ce cavaleria dușmană și-a părăsit rândurile pentru urmărirea presupușilor fugari, el s-a aruncat cu o așa forță și în mod neașteptat asupra trupelor lui Bathori, încât acestea, complet dezordonate, nu au mai fost capabile să opună nici o rezistență.

Cavaleria a ghicit imediat, totuși prea târziu, capcana care i s-a întins și, când zorile dimineții au luminat câmpul de bătaie, pe o distanță de o milă se vedeau numai cadavre. Bathori a pierdut aici 6.000 de ostași, și anume întreaga sa pedestrime. El însuși și-a smuls podoaba de egretă de Kalpak de la chipiu, pentru a nu fi recunoscut și s-a salvat cu greutate prin iuțimea calului.

Șerban a plătit și el destul de scump această victorie prin pierderea a 4.000 de ostași. O pradă însemnată constând din arme și 120 de steaguri a căzut în mâinile învingătorilor; dar au fost luați mulți prizonieri, printre aceștia fiind și nerecunoscătorul Georg Ratz, odinioară unul din primii comandanți ai lui Șerban, care a răsplătit iubirea domnului său prin ridicarea armelor împotriva lui. Ca pedeapsă binemeritată pentru trădarea sa, el a fost executat în piața din Brașov și Șerban a poruncit să se ridice o cruce suflată cu aur pe care era scris în limba valahă că Bathori este răspunzător pentru baia de sânge din acea bătălie. Șerban a îngăduit trupelor sale numai puțină odihnă după această victorie, pe care o considera incompletă atât timp cât trăia Bathori. Acesta fugise la Sibiu și Șerban alerga după el. Poarta nu dorea însă căderea favoritului ei și o armată considerabilă de turci plecase din Timișoara pentru a-i veni în ajutor. Incapabil să se opună unei astfel de puteri și încă și mai puțin dispus să provoace direct Poarta, Șerban a renunțat la planul său de răzbunare și s-a retras iarăși la Brașov, nutrind speranța de a prelua din nou stăpânirea asupra principatului său.

Dar soarta hotărâse irevocabil asupra vieții lui și el nu a mai intrat niciodată în țara sa ca principe. După fuga funestă a lui Șerban din țară, Radu Mihnea, ales de către boieri principe al Valahiei și confirmat de Poartă în această funcție înaltă, nu era dispus să renunțe de bună voie la drepturile dobândite. Întrezărind intenția lui Șerban de a lua din nou tronul principatului, Radu s-a folosit de toate mijloacele ca, sprijinit de Poartă, să se împotrivească lui Șerban în timp ce acesta își risca viața și averea pentru a asigura liniștea viitoare a țării.

Pentru a împiedica, înainte de toate, întoarcerea lui Șerban în Valahia, Radu a înaintat, împreună cu o armată considerabilă de turci și tătari, până la graniță și a ocupat trecerea peste râul Teleajen. Fiind totuși superior dușmanului în ceea ce privește previziunea, Șerban a ocolit poziția acestuia și, trecând Carpații printr-un alt punct, a știut să pătrundă în câmpiile țării. Dar ceata sa de ostași loiali era din păcate prea mică și prea slabă (împuținată prin victoriile obținute în Transilvania și obosită de marșurile continue) pentru a putea opune rezistență armatei tătarilor, superioară numericește și ca forță. Arzând de furie că a fost înșelată în acest fel, armata loială lui Radu și-a părăsit pozițiile de la râul Teleajen și a pornit pe urmele lui Șerban. Profund afectat de impresia pe care i-au lăsat-o în suflet râurile de sânge vărsat cu puțin înainte, Șerban nu a mai cutezat în conștiința sa să sacrifice viața ostașilor săi devotați printr-o luptă inutilă. El a simțit întreaga deznădejde a situației sale și neputința de a-și redobândi tronul.

Resemnat în privința sorții sale, dă drumul micii cete formată din ostașii săi apropiați și, renunțând pentru totdeauna la toate pretențiile ambițioase (1611), se întoarce în Moldova de unde apoi pleacă la Viena, prin Polonia, împreună cu familia sa. Aici a avut parte de extraordinara ospitalitate a împăratului Mathias, la curtea căruia s-a bucurat până la moarte de considerație și confort, de mulțumire sufletească și liniște care până atunci i-au lipsit așa de mult. El a căsătorit-o pe fiica sa Elena cu eminentul Constantin Cantacuzino iar fiul său Constantin, primul cu acest nume din neamul Basarabilor, numit și "cârnul", a ocupat în anul 1654 fostul tron al tatălui său din principatul Valahiei.

(Din *Gemeinnütziger und unterhaltender Bukurester Hans – Kalendar für Katholiken, Protestanten und Walachen, auf das Schaltjahr von 366 Tagen, 1848*, București, tipărit în editura lui Joseph Kopainig, Villara Gasse nr. 2155, pag. 27 – 31)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

Librăria națională română

Ion Heliade RĂDULESCU

Are România librărie? Multe sînt întrînsa şi niciuna a ei. Ele sînt străine de limba ei, de cultura acestei limbi, de literatura ei, de ştiinţele şi artele ei. Aşadar, străină e şi România la interesele ostrogote şi matrapazoice ale acestor librării. Să ne explicăm. Cînd eram copil, şcolile şi liceele, în ambele Principate, erau greceşti. Dascălii, prin casele particulare, erau greci sau grecizaţi. Copiii aveau necesităţi de la filade pînă la Demostene şi Platon, pînă la Eschil, Homer şi Hesiod, de cărţi greceşti. Era, aşadar, stabilită în Bucureşti, Iaşi şi Craiova o **Bibliopolie** şi comercianţii acestor cărţi îşi ziceau, foarte natural, **bibliopoli**. Mai erau în Bucureşti, la Sfîntul Gheorghe Vechi şi în Colţea, două şcoli publice, care duceau pe copil dintr-o clasă în alta, de la *Bucoavnă* pînă la *Ceaslov* şi *Psaltire*, pînă întru a spune pe carte şi a citi *Cazania* şi *Mineele*, şi a cînta de la *Aghios o Fteos*, pînă la *Heruvic*, trecînd prin tot *Octoihul*, adică cele 8 glasuri ale lui Damaschin. Din acele şcoli ieşeau fonseci, condicari, Tirci, Bonareşti, Stanci, Mumuleni, Antoni Panni, pînă la Vladimireşti şi Villara, Rădulești şi Racoti, unul ca să încingă sabia cu Vladimirescul şi să zdrobească capul Balaurului, şi cel din urmă ca să intre în studiile clasice.

Şcolile din Sfîntul Gheorghe, din Colţea şi de la toate bisericile din urbe şi sate (eu am învăţat româneşte în tinda bisericii din satul Gîrbovi sau Slujitori, din judeţul Ialomiţa, din plasa Grindului de Făgăraş), aceste şcoli mai rămăseseră din academiile basiliene şi de la Hotin de unde se instruiau Petrii Rusiei şi toţi apostolii ortodoxiei şi civilizării ei. Socrul meu, român din Macedonia, nepot al matematicianului arhipăstor Theotoke[1], colonelul Alexandru, elev al şcolilor Basiliene, a fost mentor şi instructor sub Pavel al răposaţilor împăraţi Alexandru I şi Nicolae I. Trecînd din aceste paranteze, vreau să arăt că pentru restul acelor şcoli din sînul bisericilor se aflau fireşte şi comercianţi de cărţi româneşti, de *Bucoavne*, *Ceasloave*, *Psaltiri*, *Minee*, *Cazanii*, *Vieţile sfinţilor*, *Molitvelnice*, *Liturghii*, *Apostoli*, *Evanghelii*, *Floarea darurilor*, *Esopii*, *Alexandrii* (ce nu se zicea *Alesandrii*), Alexe, omul lui Dumnezeu, *Pogorîrea Maicii Domnului* la iad (care fu de la început tipul şi motivul *Divinei Comedii* a lui Dante), *Arghir* cel prea frumos, cu *Elena* cea prea frumoasă (alegorie a lui *Traian* cu *Dacia*). Aceşti comercianţi nu-şi ziceau pe greceşte **bibliopoli**, ci pe scurt **cărturari**, şi magazinele lor, **cărturării**, în care se aflau şi potire, cruci, cădelniţe, căţui, icoane, epitafe, sfite, clopote, toace de fier, etc. Nu e unul din acei cărturari care să fi murit sărac sau vicios, sau mofluz. Se ştie familia lui Hagi Gheorghe[2] (pentru că acei oameni erau şi hagi, de la Mormîntul Domnului, iar nu din lupanarele Parisului), ca Hagi Anastase şi alţii, familii oneste, pioase, ctitori de biserici ca Sfîntul Nicolae[3] din Şelari, din care avem astăzi descendenţi între cei mai eminenţi cetăţeni şi reprezentanţi ai comerţului. Care este cauza că acele familii înfloreau şi prosperau în comerţul local? Cauza era, că fiind **cărturari** se ţineau exclusiv de comerţul lor. Nu numai că nu se amestecau în politică ca să devină demagogi, şi nici în contracte de concesiuni, spre a nu-şi risca capitalul său şi averile

Ion Heliade Rădulescu – desen de Strixner

văduvelor şi orfanilor. De la 1822 încoace, începură, pe lîngă *Esopii* şi *Arghirii* şi *Floarea Darurilor*, a ieşi şi opere ca ale lui Maior, Şincai, Samuil Clain, Molnar, Ţichindeal, Mumuleanu, Văcărescu, Beldiman, Asachi, Săulescu, Heliade, Poteca, Marcovici, Poenaru, Negruzzi, Bolliac, Alexandrescu, etc. **Carte** în limba română cam vine de la **hîrtie**, de unde şi hărţile (cartele) geografice, şi însăşi scrisorile, şi însăşi cărţile de joc şi de ghicit. Cu începutul studiului limbii şi cu cercetarea vorbelor, vrură unii a da nume propriu fiecărui obiect, să nu mai zică adică **vîntrei** sau **inimă** (pe unii încă îi doare la inimă cînd de fapt suferă cu mult mai jos). Se puseră unii bunăoară de a traduce vorba greacă **biblion** în **Biblie**, **librer** (**livre** în franceză înseamnă **carte**), şi **Cărturăriilor** le ziseră **librării**. Pietoşii **cărturari** nu prea cutezară a se încurca cu cărţi profane d-ale bîrzoilor şi logofeţilor. Ei nu-şi puneau fondurile unde nu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vedeau nume de Filaret[4], de Grigore[5], de Veniamin[6], de Văcărești[7]. Pe atunci eram un flăcăiandru ce debuta și aveam un amic cunoscut cu coșnița din tîrg de la Bărăție unde cumpăra pîine de Babic și legume pentru cuhnia Domnului sau vreunuia dintre **cărturari**. Acesta se numea Iosif și îi plăcea să citească pe Petru Maior și pe Țichindeal, care stăteau uitați și prăfuiți prin rafturile din dos ale magazinelor.

– Iosife dragă, îi zisei într-o zi cînd mă dusei să cumpăr o cădelniță, de ce nu te faci tu librar?

– Nu știu ce este librar, dar mă trage inima să ies cu masa în Piața Pușcăriei, să scot la vînzare *Luarea Ierusalimului*[8], *Istoria Românilor*[9], *Fabulele*[10] lui Țichindeal, ce mi le-ai dat dumneata, și să întind cîte o gravură ca *Bătaia lui Alexandru cu Por* și *Arderea Moscovei*. N-are cine a-mi face pe *Mihai Viteazul*, că

Префацъ.

Prefață la "Gramatica" lui I. H. Rădulescu

l-aș vinde ca pîinea caldă.

– Pînă să-ți facă cineva pe *Mihai Viteazul*, uite *Numa Pompiliu*[11], *Orest*[12] de Beldiman, *Plîngerea Patriei*[13] de Mumuleanu, am făcut și eu *Gramatica limbii române*[14], am *Aritmetica*[15] lui Francoeur și am să mai pun și alte cărți în tipar. Mai tîrziu, dacă te vei face tu **librar**, am să te îndemn să te faci și editor.

– Editor! Nu știu ce va să zică editor.

– Iaca. Jupîn Anastase și Hagi Gheorghe, cînd ajung de nu se mai află cîte o carte, ca *Ceaslov*, *Psaltire*, *Molitvelnic*, *Minee*, sau *Alexandria*, *Esopia*, *Arghir*, *Floarea darurilor* sau *Calendare* pe o sută de ani, ori *Zodiac*, ori *Arderea Moscovei* (cînd francezii spînzurau cai morți prin biserici în loc de policandre), pun de le tipăresc din nou. Cîteodată, se învoiesc cu cîte un cărturar ca Anton Pann să facă *Visul Maicii Precista* sau *Cîntări de Vicleim* în stihuri sau *Colinde de Crăciun*[16] și le dau ei în tipar. Atunci se numesc editori. Și am de gînd, cînd te vei face tu librar, să-ți dau *Fabulele* lui Țichindeal să le tipărești cu cheltuiala ta, că nu mai trăiește autorul și de-ar trăi, n-aș crede că l-ar mai lăsa cenzura să le tipărească. A pățit bietul om multe, pînă a și murit din cauza cărții acesteia. Cînd o vei tipări, am să-ți fac biografia Bărbatului s-o pui în capul cărții.

– Ce va să zică biografie?

– Istoria vieții unui om, iaca cum este în *Esopia* scrisă viața lui Esop.

– Ca și *Alexandria*?

– Ba nu. Aceasta nu este o biografie, ci o mitologie. Adică adevăruri sau istorie amestecată cu minciuni sau cu basme.

– A! Domnule, să știi că de astăzi nu mai stau la stăpîn. Mă socotesc cu jupînul, să ies cu cinste și mă fac și eu om cu capul meu.

– Dar, ai bani ca să-ți plătești chiria prăvăliei?

– Mi se face și mie din simbria mea să iau vreo trei sute de lei.

– Haide, dar. Te împrumut și eu cu vreo patru sute. Nu cred, însă, să-ți ajungă că prăvăliile pe aici, prin Marchitani și pe la Sfîntul Gheorghe, se suie pînă la o mie de lei pe an. Începe mai întîi cu masa în piață, cum ziceam, și voi scrie boierului Beldiman să-ți trimită pe *Numa Pompiliu* și pe *Oreste*, îți voi face cunoștință cu nenea Paris Mumuleanu și chiar cu Părintele Mitropolit Grigorie. Din ziua aceea, Iosif se făcu librar român și fiindcă pe atunci erau la modă terminațiile în **ici** și în **of**, vru să-și dea și un supranume tipic românesc, zicîndu-și **Romanovici** sau **Romanov**. Eu îi zisei să-și spună mai bine curat românește **Iosif Românul**, că nu-mi prea plăceau atunci **-icii**. El rămase cam pe gînduri și îmi spuse că pentru un librar nu se prea potrivește să fii așa simplu **Român**, adică un opincar care nu știe carte. Cam avea mare dreptate pe atunci și îi zisei:

– Hai, bine, fă-te dar **Romanov**[17]. Dar vezi să nu te alegi cu vreo judecată din partea Consulatului rusesc.

– Dar, de ce?

– Fiindcă împăratul Rusiei este din familia Romanovilor.

– Dar ce? Nu este iertat să aibă cineva același nume cu altul? Ar fi vai de noi cînd sfinții s-ar lega de

noi pentru că naşii ne dau numele lor. Eu aş avea de-a face cu Sfîntul Iosif, dumneata cu Sfîntul Ioan, Măria sa Vodă[18] cu Sfîntul Grigore.

– Bine zici, haide! Fii, dar, Romanov şi eu îţi voi fi naşul. Împăratul Rusiei, ca un pravoslavnic creştin, va fi mulţumit cînd librarii se vor onora cu numele familiei lui care a civilizat Rusia. Cît pentru mine, librarii cam seamănă cu Apostolii, mai vîrtos cînd se fac şi editori. Şi crede-mă că mai mare plăcere îmi face Gorjan cînd îl văd cu coşniţa cu cărţi în poarta Bărăţiei, decît un călugăr grec cu oase de morţi în cutii de argint.

Nu trecu mult şi Iosif Romanov se stabili într-o magazioară în colţ la Sfîntul Gheorghe, spre Bărăţie. Pe atunci, ieşiră din *Meditaţiile* lui Lamartine, *Luarea Corintului*[19], *Corsarul*[20], *Lara*, *Parisina*, *Logodnica din Abydos*, *Beppo*, *Marino – Faliero*[21], *Ambii Foscari*, *Cerul şi Pămîntul* de Lord Byron. Din fiecare cîte 1.000 exemplare, se adună vreo 16 mii cărţi împreună cu *Gramatica*[22] şi cu *Aritmetica*[23] şi nişte lecţii despre stil, etc. Rafturile magazinului lui Romanov gemeau de marfă nouă, cum zicea el, fără să depună un capital şi din cîte cărţi desfăcea, la lună îmi dădea beneficiul şi-şi reţinea a zecea parte. În al doilea an, s-au desfăcut cărţi pînă la 2.000 galbeni şi lui Romanov i-au rămas folos 200 galbeni.

Nu tîrziu după aceasta, un fel de buchinist, răposatul Gheorghe, mai tînăr decît Romanov, veni a-mi cere nu numai cărţi în consignaţie, ci şi sfatul pentru viitorul lui. Îl sfătuii să înveţe carte, îl recomandai la răposatul Ioan Pop şi la ceilalţi profesori, urmă clasele vreo cinci ani şi deveni librar şi profesor. Iosif Romanov şi Gheorghe, în puţini ani, deveniră capitalişti cu onoare şi credit în piaţă, pentru că, apucîndu-se de librărie, se ţinură numai de dînsa şi deveniră şi editori. De două ori fură arşi pînă în cămaşă, cînd arseră Bucureştii, dimpreună şi cu cărţile mele şi niciodată nu s-au înjosit de a se da faliţi. Cu librăria şi numai cu librăria se puseră iar drept în picioare. Romanov deveni proprietar de mai multe case, a crescut copii şi a înzestrat fetele cu demnitate. Gheorghe îşi refăcu de două ori capitalul pierdut. Cînd l-a ars focul din urmă, avea depuşi la mine 6.000 lei şi cu starea lui i-a ars şi înscrisul ce-l avea de la mine. A doua zi după foc vine la mine numai cu ce se aflase pe el, nu avea nici cu ce să se primenească. I-am dat ce-i trebuia, i-am dat ospitalitate în casa mea, şi din zi în zi tot mai trist îl vedeam şi-l auzeam suspinînd.

– Ce ai, domnule Gheorghe? Ce tot oftezi? Dumnezeu e bun. Ai mai ars o dată şi iar ţi-ai făcut stare dacă ai fost sănătos.

– Hei, Domnule, dar mi-a ars şi înscrisul cu proba că am la dumneata 6.000 lei.

– Registrele mele, însă, n-au ars, nici memoria mea. Hîrtia nu e scumpă, a scrie cîteva rînduri nu e, nicidecum, greu. Iată, să-ţi dau alt înscris şi să-ţi dau, dacă vrei, şi bani ca să te apuci din nou de ceea ce ştii.

– Să-mi dai, doar o mie de lei, căci la început m-am apucat de librărie numai cu 400 de lei. Ceilalţi bani mai bine stau la dumneata, căci înscrisurile dumi-

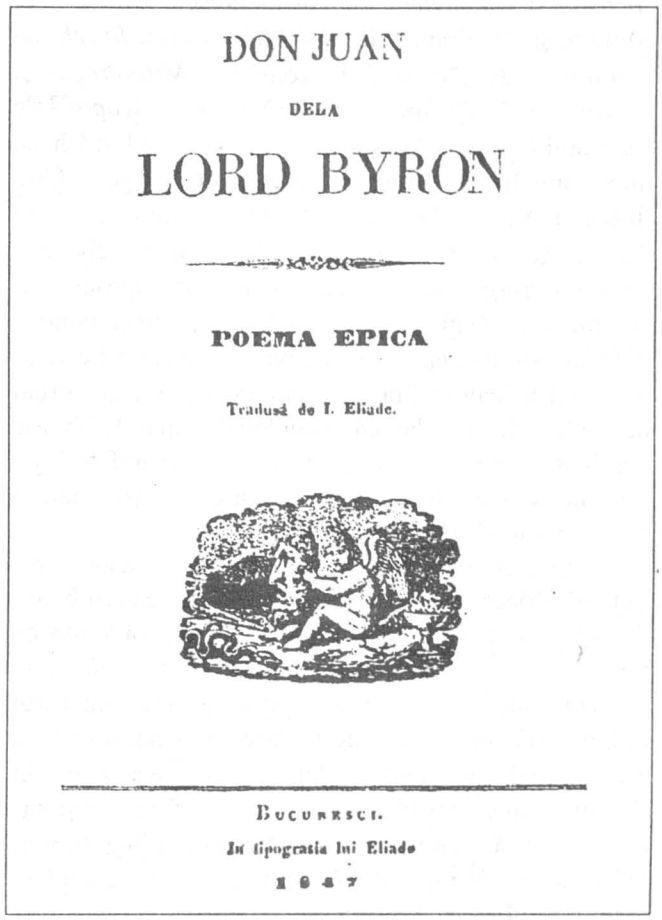
DON JUAN

DELA

LORD BYRON

POEMA EPICA

Tradusă de I. Eliade.

BUCUREȘCI.

In tipografia lui Eliade

1847

Din publicaţiile lui I.H. Rădulescu. Pagină de titlu

tale nu pot fi distruse nici de foc. De trei ori, domnule Heliade, m-ai făcut om. Gheorghe a murit după evenimentele de la 1848. Am aflat că se afla un strănepot al lui în judeţul Argeş, în satul Brăieşti şi i-am dat de ştire să vină să ia o moştenire. În momentul în care scriu aceste rînduri, am să fac şi răspunsul la o scrisoare ce luai alaltăieri de la acest moştenitor.

Să-mi fie iertat a vorbi şi de ai mei. Fratele mamei mele, Alexandru Danielopol[24], în juneţea lui a debutat ca lipscan dimpreună cu fratele său mai mic, Nicolae. După cîţiva ani, însurîndu-se, se lăsă de lipscănie şi, apucîndu-se de un comerţ ce nu-l cunoştea, îşi pierdu starea, rămînînd în dispoziţiunea fratelui său căruia îi venea foarte greu.

– Cu amar îmi vine, nepoate, îmi zise într-o zi, să stau cu atîţia copii pe spatele lui Nicolae. Nu ştiu ce să fac.

– De ce să nu faci şi dumneata, nene Alexandre, ce a făcut Romanov, sau Gheorghe, sau Gorjan.

– De unde am eu mijloace ca dînşii?

– Ei au avut mai puţin decît dumneata. Nicolae poate să te împrumute cu vreo două, trei sute de galbeni, ca să-ţi închiriezi şi să-ţi mobilezi un magazin ceva mai decorat decît al lor. Şi eu am să ţi-l umplu cu cărţi. Fă-te librar şi am să-ţi dau şi cărţile didactice.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Pe atunci, literatura română era mai bogată, grație avîntului ce își luase junimea studioasă. Prin presele mele ieșiseră pe lîngă *Mahomed*, *Amfitrion*[25], *Alzira*[26] și *Fabulele*[27] lui Alexandrescu, *Avarul*[28] de Molière și alte drame ale răposatului Ruset, *Burghezul gentilom*[29] de răposatul I. Voinescu, *Misantropia și pocăința*[30], *D. Pursoniac*[31], *Furberiele lui Scapin*[32] de răposatul C. Rasti, *Prețioasele ridicole*[33] de Ion Ghica, alte comedii de Molière traduse de Grigore Grădișteanu, *Saul și Virginia*[34] de Alfieri, cîteva rapsodii din *Iliada*[35] de C. Aristia, *Angelo*[36], *Maria Tudor*[37], *Lucreția Borgia* de la Victor Hugo de răposatul C. Negruzzi. Pe lîngă acestea se adăugau și cîteva volume din *Curierul de ambe sexe* și alte, asemenea, cu care fu mobilată îndeajuns librăria danielopoliană, peste drum de Colțea. Se știe, dar, că Danielopol numai de librărie s-a ținut și se ține. Și de contracte și de marafeturi n-a vrut nici să mai viseze. Și-a crescut copiii, și-a măritat fetele, a trăit și trăiește cu onoare.

Iată cum s-au început librăriile naționale, cel puțin dincoace de Milcov, pentru că nu putem vorbi așa de precis despre cele din Moldova. Cine s-a simțit cu vocația acestei profesiuni s-a consacrat dînsei, fără a se preocupa sau încurca cu alte speculații. De vom vorbi despre librăriile cu cărți de literatură străină, n-avem a zice nimic despre începutul lor. Primul care se stabili în București cu comerțul de cărți germane, franceze și italiene a fost răposatul Thyèri, cetățean din Sibiu, la anul 1823, invitat de răposatul C. Golescu, spre a completa casinul său literar. Acesta urmă cu onoare și folos pînă la anul 1835 și se trase la ale sale, lăsînd succesor pe Walbaum, ce urmă cu aceeași probitate și cunoștințe speciale pînă la anul 1846 sau 1847, fără a se amesteca niciunul în speculațiuni ce le-ar fi putut paraliza comerțul lor inteligent și special.

După evenimentele de la 1848, a început parodierea bunelor principii, parodianții aducînd confuzia și anarhia în cele politice și nu întîrzie a se simți aceeași cutezanță pînă la nerușinare și în mica noastră republică a literelor. Librăria Ioanide, fiind cea mai nouă din cele citate pînă aici și începută de oameni care n-au fost crescuți cu acest comerț, nici cu cunoașterea unei adevărate literaturi, își poate aplica zisa Apostolului rîvnitor: *Spiritul sau cugetul binedispus, iar corpul fără putință*, sau dacă a avut voință îi lipsiră mijloacele și cunoștințele pentru a realiza o librărie cu adevărat națională. Domnul G. Ioanide a fost primul librar român care a avut și voința și curajul de a deveni editor într-o sferă mai întinsă. Veteranii literaturii române, unii lipseau din țară, alții erau închiși sau urmăriți de poliție, alții, mai circumspecți, stăteau ca apostolii ascunși de frica jidovilor. Cum literatura română începuse de unde ne lăsaseră părinții noștri cu principiile și frumusețile înaltei literaturi a Ecclesiei, cu autori clasici ca Homer, Herodot, Xenofon, Voltaire, Molière, Kant și Heineccius, Condillac, Schiller, Kotzebue, Byron, Lamartine și prin autori ca Poteca, Asachi, Săulescu, Marcovici, Genilie, Aron, Laurian, Negruzzi, Bolliac, Alexandrescu, Negulici, Bolintineanu, Alecsandri, Sion, etc., totuși acum ieșiră niște juni care, precum se cerea a sări treptele ierarhiei în cele politice și a ocupa posturi înalte fără experiență, asemenea crezură că pot zbura fără aripi și în regiunile literare și fără cunoștință de limba Ecclesiei, de limba Dositeilor, Costinilor, Grecenilor, Văcărești, Filareților, Veniaminilor, Grigoriilor, Maiorilor, Țichindealilor, fără nici o educație sau știință a limbilor clasice, fără gustul cel adevărat al geniului limbilor franceză și italiană. Sarsailii pe cît de politici pe atît de literari, Don Quijoți, aventurieri în aventuri foarte dizgrațioase, se puseră pe rele traduceri. Școala cea mai dezmățată a Parisului modern, cu tot ce provoca luarea minților spre batjocura vulgului sau a poporului, se numi școala română sau românească.

Domnul G. Ioanide, în zelul său lăudabil, a dat peste niște asemenea scriitori și prin mari spese inundă țara cu asemenea zise romane. De se mai aflau între juni cu merite, adevăratele talente sînt modeste și timide și nu cutezau a se amesteca în acea confuzie de limbă și de idei. Singur, domnul Baronzi, elev al școlii clasice, putea continua cu onoare cariera ce începuse. Persecutat, însă, de potentații lumii, nu putea fi gustat pentru că nimeni nu vroia să-l asculte, necum să-l citească. Eram în străinătate și-i admiram încercările și curajul său, dînd afară niște principii conform cu *Critica gramaticală* și distingînd idiomurile, dialectele, limba din toate jargoanele locale și individuale ale neștiinței și necunoașterii de sine. Cei ieșiți, mai în urmă, din diversele și succesivele cuptoare ale Parisului, scriind poate de toate, dar numai românește neștiind pînă astăzi, unii aflară limba în toată anarhia ei atît în școli cît și în seminare, cît și în cancelarie, cît și în comerțul care ajunsese un marțafoi, alții luară un drum exclusiv țuțuienesc și pedant. Cine putea citi traducerile anarhiștilor literari, editate de domnul Ioanide în așa naivă necunoștință de cauză? Cei deprinși cu limba bisericii lăsau cărțile din mînă de la prima pagină. Cei crescuți în școala clasică, cunoscători ai limbilor culte, ca greaca, latina, germana, oamenii științelor nu-și puteau pierde timpul cu cărți din școala dezmățată a Parisului, rău pricepute și rău traduse de Sarsailii literari. Cei cunoscători de limbă franceză și amatori de romane, cum puteau lăsa originalul spre a-și pierde timpul cu rele și neînțelese traduceri. Cărțile editate de domnul Ioanide rămaseră nevîndute și editorul lor în mari daune. Ca să-și repare daunele, domnul Ioanide abandonă, firește, cauza și se aruncă în alte afaceri, de contracte. Rămase cu numele de librar național și magazinul îi este plin de cărți franceze, iar comerțul său național numai din cărți românești nu consistă. Cînd îi propune cineva să editeze vreo carte, se scutură cu spaimă. S-a fript cu terci și suflă și în iaurt. Din școala

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

dumnealui ieşiră şi alte librării şi urmează tot asemenea. Toţi spun că un librar cînd pune mîna pe cîte un contract cu guvernul, poţi face cu un contract într-o lună, cît nu poţi face cu librăria în mulţi ani. De ce nu se lasă dar de librărie, să nu o mai discrediteze cît nu merită? Facă-se contractanţi de hîrtie, de ciubote, de pînză, de lemne şi să lase pe librarii inteligenţi ca Ulrich, Danielopol şi Socec să-şi dezvolte comerţul fără o concurenţă rău înţeleasă.

Aceşti zişi librari, departe de a semăna cu Hagi Gheorghe şi Anastasi, cu Romanov, Gheorghe, Gorjan şi Danielopol, departe de a semăna cu Thyèri, Walbaum, Ulrich, mai mult seamănă cu acei alergători după femei, schimbînd pe săptămînă şi pe zile cîte una şi avînd acasă cîte o biată modestă pe care, şi de ar fi o femeie legitimă, pentru ochii oamenilor, o numesc **piesă de rezistenţă** sau, după limba lor, **marda**. Librăria o deschid pentru ochii oamenilor, ca să zică că sînt comercianţi şi, într-adevăr, numai librari nu sînt. Mintea le este la dracu, după speculaţiuni şi a însuşi dulapuri. Aştia, ca nişte aventurieri, sînt ciocoii comerţului. În Franţa, librarii fac comerţ cu cărţi franceze şi prea puţin din alte limbi. În Anglia şi Statele Unite cu cărţi engleze, în Germania cu cărţi germane, în Italia cu cărţi italiene, în Grecia cu cărţi greceşti. De vei intra în zisele librării din Bucureşti şi Iaşi, rafturile le vezi pline cu cărţi mai mult franceze în plină ţară română. De vei cerceta acele rafturi, poţi să afli cărţi nevîndute de la deschiderea prăvăliei. Acolo zace capital mare, în mardaoa de prăvălie. Afară, în speculaţii şi marafeturi le trebuie alt capital şi, iată, paralizaţi, cum periclitează şi stările lor şi străine şi cum discreditează librăria. Unul dintre aceştia face un faliment de 25 de mii galbeni în cele din urmă. În ce a pus banii aceştia: în cărţi naţionale?; în ediţii de cărţi folositoare? De unde. În marafeturi jidăneşti de contracte şi nu se zice că cutare, ca contractant, a făcut faliment, ci un librar. Ruşine pentru adevăraţii librari, ruşine pentru profesorii şi autorii români. Ruşine pentru naţiunea întreagă care totdeauna şi-a susţinut librarii săi adevăraţi şi care şi-a cumpărat cărţile sale naţionale ca pe pîinea cea de toate zilele şi încă mai mult, după cîte am zis şi după convingerile intime pe care, din modestie, le lăsai mai la urmă. Dacă aş tăcea despre cele relative la mine ar fi o culpă modestia şi în cele ce sînt dator a spune despre naţia română. Cine nu vrea să frămînte, toată ziua cerne, zice proverbul. Cîţi s-au făcut librari şi toată ziua treieră cu gura căscată, zic că nu e nici o treabă librăria în ţara română, că românii cheltuiesc cu toate secăturile, numai pe cărţi nu fac cheltuieli; că românii sînt buni cumpărători la toate, numai pe cărţi nu cheltuiesc; că românilor le plac dezmierdările iar nu lectura, nu cărţile. Într-adevăr, românilor nu le plac decît cărţile dumnealor. Rămas-au nevîndute cărţile Bisericii de la Matei Basarab pînă astăzi în zeci de ediţii? Rămas-au nevîndute operele lui Petru Maior şi Ţichindeal în două ediţii? Rămas-au nevîndute toate dicţionarele din toate limbile cu cea română? Revenind la mine, eu, ca scriitor, am căutat să devin şi tipograf, căci în debutul meu încetase şi tipografia Mitropoliei. Ca tipograf am căutat să devin şi editor. Cine a cumpărat şi citit *Curierul de ambe sexe* în cinci volume şi în trei ediţii de cîte 3.000 de exemplare, cinci volume din Lord Byron, alte 30 de volume din diverşi autori şi de la diverşi traducători competenţi, ştie că s-au editat prin mine? Cine şi-a deschis punga spre a cumpăra atîtea cărţi şi a da pîinea cea de toate zilele la atîţia operatori tipografi, legători de cărţi, librari? Cine a făcut să se înalţe pe cîmpul Moşilor, în locul colibei de paie de unde a plecat Gheorghe Lazăr, un palat industrial, cu un parc princiar, curte cu trăsură şi livrele, o grădină unde se dau banchete literare şi de tipografi care întrec pe cele princiare? Cine, în fine, să umple magazinele acelor aule naţionale de cărţi şi ateliere în valoare pînă la 100.000 galbeni, ca să aibă ce devasta şi vandaliza străinii şi ciocoii de la 1848 încoa? Cine decît poporul şi numai poporul român dimpreună cu capii sau magnaţii săi?

Cînd m-am reîntors în ţară, la 1859, n-am aflat piatră pe piatră, prădat şi sărac ca Iov, cu datorii de 16.000 galbeni în 11 ani de exil. Nu m-am prezentat în faţa naţiunii decît cu două braţe şi cu traducerea *Bibliei*. Prin contractarea unor împrumuturi noi, am tipărit a treia parte în număr de 10.000 de exemplare. Sau, oare, Naţia a fost oarbă la fructul muncii mele sau, oare, a fost surdă la vocea mea? Toţi au alergat să contribuie cu obolul lor şi, dacă astăzi nu sînt desfăcute toate aceste 10.000 de exemplare, cauza este că nu s-au putut termina, avînd nevoie şi de timp îndelungat şi de cheltuieli mari. În zilele lui Matei Basarab pentru traducerea *Bibliei* s-a format o societate alcătuită din zeci de bărbaţi eminenţi şi pentru tipărirea ei au cheltuit trei Domni succesivi în 27 de ani. Pe lîngă *Biblie* s-au tipărit acele *Biblice*[38] sau *Echilibrul între antiteze*[39]; patru volume din *Biblioteca portativă*; *Istoria Românilor* care s-a publicat în două ediţii cîte 10.000 exemplare; *Curs de poezie*[40] în trei volume. Mai sînt sub tipar alte patru şi aşteaptă tiparul alte şapte. Dintre acestea a cumpărat *Naţia* şi m-a plătit pentru datoriile contractate în străinătate, în 11 ani, de 16.000 galbeni care, cu dobînzile lor pînă la amortizare, au trecut de 38.000 galbeni, m-a hrănit în 11 ani, avînd nevoie pînă la 2.500 galbeni pe an. În plus, m-a adus în stare să restaurez cu încetul acele ruine şi a umple magazinele cu cărţi mai multe şi mai valoroase decît cele dinainte de 1848. Astăzi, în cărţi tipărite deja şi în cele care au să iasă pînă în septembrie viitor, în patru tipografii diferite, se află, dacă vorbim strict material, marfă în valoare ce depăşeşte 10 milioane de franci. Timpul va demonstra că după 2 ani va fi nevoie de o a doua ediţie, graţie zelului şi concursului acordate din toate părţile de către naţiune. Astăzi, cititorii s-au înmulţit, iar şcolile şi tinerii au nevoie de cărţi româneşti. Ministerul şi con-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

siliile județene cumpără, pentru premii la examene, cărți în valoare de zeci şi zeci, de sute şi sute de mii de lei. După experiența pe care o am, în fiecare județ se desfac cărți şi gazete, într-un an întreg, pînă la 20.000 de galbeni, dar librarii noştri se ocupă cu cărți străine şi cu toate drăciile şi se plîng că națiunea nu-i încurajează.

Voi înființa o Librărie Națională Centrală în Bucureşti, cu sucursale în celelalte oraşe, cu trimişi speciali ce se numesc **comis voiajor** şi am curajul să chem, cu speranțe şi mai mari decît înainte de 1848, pe bărbații capabili să înțeleagă folosul public şi pe al lor particular cu mai multă claritate. Am muncit 20 de ani. Astăzi este tîmpul recoltei şi chem inteligența română a recolta gratis. Librarii sînt chemați a înființa librării fără capital. Am marfă a pune la dispoziția lor în valoare de aproape 2 milioane de franci. Devin Apostoli adevărați ai răspîndirii cărților naționale. Națiunea îi va înțelege şi-i va aprecia, îi va ridica la înălțimea misiunii lor dîndu-le onoare şi viață independentă.

Note:

1. Theotochis Nichifor, profesor la Academia din Iaşi şi autor de manuale. Cunoştea limbile latină, greacă, franceză şi italiană. Studiile le-a făcut în Italia, la Bologna şi Padova. În învățămînt, a pus accentul pe filozofia modernă şi ştiințele pozitive, în primul rînd matematicile. Era un pedagog iluminist şi, datorită concepțiilor sale, a fost acuzat de ateism.

2. Hagi Gheorghe este primul librar bucureştean menționat într-un document cu această titulatură. Comerțul de carte l-a condus spre editură, fiind primul librar-editor. Numele său şi profesia sînt specificate în foaia de titlu a lucrării: *Abecedar greco-român, cu frumoase dialoguri, rugăciuni, legi moraliceşti, idei fiziceşti, geograficeşti şi istoriceşti.* Acum întîi pentru folosul copiilor, cules de un iubitor de nație şi dat în tipar prin Grigore Pleşoianu şi **Gheorghe librier**, Bucureşti, **1825**. Formatul abecedarului este in-8^0 şi are 94 de pagini. În *Catagrafia Bucureşti, Culoarea de galben*, 1838, regăsim pe Gheorghe numit "cărturar", locuitor în mahalaua Oțetari, "român, 40 de ani, căsătorit, negustor, **cărturar**, pămîntean; Marghioala, soția, 20 de ani; Neculae, fiu, 7 ani; Iancu, fiu, 4 ani; Zinca, fiică, 1 an; Sanda, mama lui, romancă, 70 de ani, văduvă şi Maria, sora lui, 50 de ani, văduvă".

3. Biserica Sfîntul Nicolae – Şelari (Lipscani), str. Blănari, nr. 16, a fost construită din zid, iulie anii 1699 – 1700, pe locul unei biserici mai vechi de lemn, de către Şerban Cantacuzino, fost mare paharnic; Iorgu staroste; Apostol Lazăr; negustorii Apostol Lazo, Antiță şi Iorga Stancostea. Biserica nu a fost a breslei şelarilor. Numele i-a revenit de la mahalaua unde era clădită. La mijlocul secolului al XIX-lea, biserica era a corporației lumînărarilor şi bumbăcarilor (de la care a rămas o icoană a Sfîntului Andrei, patronul breslei), precum şi a corporației bărbierilor.

4. **Filaret de Rîmnic**, cărturar şi traducător grec de origine. A fost ucenicul episcopului de Tîrnovo, Partenie. Probabil că la venirea sa în Țara Românească s-a aşezat la Căldăruşani, în 1742, mînăstire de care s-a simțit atras o întreagă viață. La 27 noiembrie 1776 a ajuns arhimandrit, după ce, în 1770, făcuse parte, împreună cu episcopul Chesarie de Rîmnic, din delegația munteană primită de împărăteasa Ecaterina a II-a, iar în 1772, alături de mitropolitul Grigore, fost episcop al Mirelor, intervenise la Focşani, pe lîngă generalul rus G. Orlov, în favoarea neatîrnării țării. În 1780, după moartea episcopului Chesarie, a fost ales episcop al Rîmnicului. Devine mitropolitul Țării Româneşti în 1792 pînă în septembrie 1793, cînd demisionează din cauza sănătății. Bolnav, se retrage la mînăstirea Căldăruşani, unde se sfîrşesc zilele sale în 1794.

5. **Grigore Dascălul** s-a născut în Bucureşti, în anul 1765. A învățat la Sf. Sava şi s-a călugărit în mînăstirea Neamț, de însuşi Paisie Velicicovschi. În 1812 a fost la Muntele Athos, iar între anii 1814 – 1817 a stat la mînăstirea Neamț, după care vine în Bucureşti şi se stabileşte la mînăstirea Căldăruşani. A fost ales mitropolit al Țării Româneşti în anul 1823. A fost trimis în surghiun, în 10 februarie 1829, de ocupanții ruşi şi revine în scaunul mitropolitan la 23 august 1833. Moare peste un an, în 22 iunie 1834.

6. Veniamin Costache (20.XII.1768, Roşieşti, jud. Vaslui – 18.XII.1846, mînăstirea Slatina, jud. Suceava), cărturar şi traducător. Încă elev la Academia domnească din Iaşi, se călugăreşte la mînăstirea din Huşi. Este prețuit de episcopul Iacov Stamati, al cărui discipol devine. În 1789, este egumen al mînăstirii Sfîntul Spiridon din Iaşi şi în 1792, episcop de Huşi, iar în martie 1803 devine mitropolit al Moldovei. În timpul războiului ruso-turc, dintre anii 1806 – 1812, se retrage la mînăstirea Neamț, de unde este rechemat în 1812. Părăseşte din nou scaunul mitropolitan în timpul răscoalei eteriştilor din 1821, dar revine în 1823. Rămîne mitropolit pînă în anul 1842, cînd demisionează şi se stabileşte la mînăstirea Slatina. Aici a locuit pînă în anul morții, 1846.

7. Iancu Văcărescu (1792, Bucureşti – 3.III.1863, Bucureşti), poet. Era fiul lui Alecu Văcărescu, răpit şi omorît, în 1799, de arnăuții Domnului Alexandru Moruzi, şi al Elenei Dudescu. În 1803, este trimis pentru studii la Viena, de unde ar fi trecut şi în Italia, la Pisa. În Austria a învățat bine limba germană, dar şi italiana, care era la modă datorită prezenței în Viena a scriitorului Metastasio. A scris versuri şi se bucura în epocă de un mare prestigiu.

8. Torquatto Tasso, *Ierusalimul liberat*. Poemă epică în două volume. Bucureşti. Tipografia lui Iosif Copainig, 1852, 4 f + XXXIX + 209 p + 11 f. pl.

9. Florian Aaron, *Idee repede de Istoria Prințipatului Țării Româneşti*. Tom I-III. Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Tipografia lui I. Eliad, 1835, 1837, 1838, XXIV+ 232 p. (I); 2 f + 331 p. (II); 2 f + 4 p. +1 f +149 p. (III).

10. Dimitrie Țichindeal, *Filosofice sau Politice prin Fabule învățături morale*. Ed. II. București. Tipografia lui I. Eliad, 1838, XIV + 430 p.

11. *Istoria lui Numa Pompiliu, al doilea crai al Romii*. Trad. de Al. Beldiman, Iași [1820].

12. Voltaire, *Tragodia lui Orest*. Trad. de Al. Beldiman, Buda, Tipografia Universității, 1820.

13. Barbu Paris Mumuleanu, *Plîngerea și tînguirea Valahiei asupra nemulțemirii streinilor ce au dirăpănat-o*. Buda, Tipografia Universității, 1825.

14. Ion Heliade Rădulescu, *Gramatica românească*. Sibiu, 1828.

15. L.B. Francoeur, *Aritmetica*. Tradusă și pusă în lucrare la Școala Națională de la Sf. Sava de I. Eliad, București. Tipografia lui I. Eliad, 1832, 4 f +127 p.

16. Anton Pann, *Versuri ce se cîntă la nașterea Domnului Nostru Is. Hr.* [Ed. a III-a]. București. Tipografia A. Pann, 1846, 157 p.

17. Iosif Romanov, librar bucureștean, menționat în această calitate pentru prima dată în lucrarea *Începutul obiceiului de a se întrebuința în zilele Sfintelor Paști ouă*, scrisă de Constantin, preotul Patriarhiei Constantinopolului, București, 1827. Născut în 1803, la Bendorf, lîngă Sighișoara, a murit în București, în anul 1863. În Capitala Țării Românești a venit în primăvara anului 1827, împreună cu Iosif Popovici, ambii însoțindu-l pe Dinicu Golescu.

18. Grigore Dimitrie Ghica, Domn al Țării Românești, între anii 1822 – 1828.

19. Byron, *Din scrierile lui lord Byron*, partea I-III, traduse de I. Eliad, București, 1834, cuprinde: *Luarea Corintului*, *Parisina*, *Logodnica din Abydos*, *Beppo*.

20. Idem, *Din scrierile lui lord Byron*, tomul I (fasc. 1-4), traduse de I. Eliad, București, 1837, cuprinde: *Corsarul*, *Lara*, *Fragmente*, *Strigoiul*, *Luarea Corintului*, *Ghiaurul și Cerul*, *Pămîntul*.

21. Idem, *Din scrierile lui lord Byron*, tomul al II-lea, partea I, fasc. 1-2, traduse de I. Eliad, București, 1839, cuprinde: *Marino – Faliero*, *Ambii Foscari*, *Profețiile lui Dante*.

22. Ion Heliade Rădulescu, *Gramatica românească*, Sibiu, 1828.

23. L.B. Francoeur, *Aritmetica*, tradusă și pusă în lucrare la Școala Națională de la Sfîntul Sava de către I. Eliad, București, 1832.

24. Alexandru Danielopol, librar bucureștean cu magazin în strada Colțea.

25. Molière, *Amfitrion*, comedie în trei acte [...], tradusă de I. Eliad, București, 1835.

26. Voltaire, *Alzira sau Americanii*, tragedie în cinci acte, tradusă de Grigore Alexandrescu, București, 1834.

27. Grigore Alexandrescu, *Suvenire și impresii, epistole și fabule*, București. Tipografia Rosetti și Winterhalder, 1847.

28. Molière, *Sgîrcitul* [*L'Avare*], comedie în cinci acte, tradusă din franțuzește de V. Russet, București. Tipografia lui I. Eliad, 1836, 168 p.

29. Idem, *Burghezul gentilom* [*Bourgeois gentilhomme*], comedie în cinci acte, tradusă de I. Voinescu, București. Tipografia lui I. Eliad, 1835, 98 p.

30. Idem, *Mizantropul*, tradusă de G. Sion, Iassi, Tipografia Francesa-Română, 1854, IV + 92 p. + 1 f + 75 p.

31. Idem, *Domnu Pursoniac* [*Monsieur de Pourceaugnac*], comedie în trei acte, tradusă din franțuzește de D. Greg. Grădișteanul fiul, București. Tipografia lui I. Eliad, 1836, 109 p.

32. Idem, *Vicleniile lui Scapin* [*Les fourberies de Scapin*], comedie în trei acte, tradusă de C. Rasti, București. Tipografia lui I. Eliad, 1836, 122 p.

33. Idem, *Precioasele* [*Les Précieuses ridicules*], comedie într-un act, tradusă de I.D. Ghica, București. Tipografia lui I. Eliad, 1835, 51 p.

34. Vittorio Alfieri, *Din operele lui Alfieri*, tomul I [pe copertă: *Saul*], traduse de C. Aristia. Tipografia lui I. Eliad, 1836, 3 f + 79 p. + 1 f. *Virginia*, tragedie în cinci acte, tradusă de C. Aristia, București. Tipografia lui I. Eliad, 1836, 2 f + 78 p.

35. Homer, *Iliada*, tradusă de C. Aristia, București, 1837.

36. Victor Hugo, *Angelo tiranul Padovei*, tradusă de C. Negruzzi, București, 1837.

37. Idem, *Maria Tudor*, tradusă de C. Negruzzi, București, 1837.

38. Ion Heliade Rădulescu, *Biblicele sau notițe istorice, filosofice, religioase și politice asupra Bibliei*, Paris, 1858.

39. Idem, *Echilibrul între antiteze sau Spiritul și Materia*, București, 1869.

40. Idem, *Curs întreg de poesie generală*, vol. I-III, București, 1868 – 1878.

(Articol publicat în *Tipograful român*, I, nr. 11/30 martie 1870, p. 42 – 44).
Textul stabilit și Note de **Florin ROTARU**.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar Friedrich Nietzsche

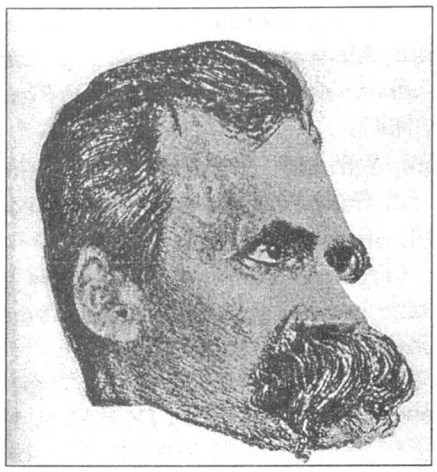

Nietzsche – portret de Hans Olde

C. Rădulescu-Motru

Iată un cugetător contemporan, asupra căruia măsura obişnuită de oameni în apreţuirea cuiva nu pare a fi aplicabilă. Ce nu s-a zis asupra lui Nietzsche? Aibă cineva numai timpul ca să citească cîteva din sutele de articole şi broşuri ce au apărut asupră-i în ultimii ani, şi are destul! Cînd e vorba de Nietzsche, nu ajung epitetele. După unii, e nebun; după alţii, geniu; admiratorii-l numesc profetul secolului viitor, diletanţii-l revendică pentru ei; germanii, fiindu-le compatriot, îl privesc cum se priveşte orice profet în ţara sa, mai cu ironie, mai cu nepăsare; francezii, ca totdeauna ameţiţi la primul moment, îşi pierd cumpătul îndată ce aud de numele lui, măcar că nu-i cunosc scrierile; englezii însă, temperamente reci şi spirite cu calcul, au trimis, înainte de a-şi face o idee, pe un comis prudent, să facă un interview *omului cu atîta reclamă... În sfîrşit, şcoala lui Lombroso pretinde... dar ce nu pretinde şcoala lui Lombroso?*

În mijlocul acestei diversităţi de păreri, un fapt totuşi stă necontestat de nimeni. Scrierile lui Nietzsche se citesc din ce în ce mai mult şi, ceea ce e mai significativ, lectura acestor scrieri nu se pierde aşa uşor din memoria publicului, ba, observă mulţi, ea a început să se resimtă în mişcarea literară a timpului. Dacă nu e un geniu şi e un simplu nebun, trebuie să convenim totuşi că, aşa cum se prezintă, Nietzsche pare a fi un nebun de geniu. [...] Pentru a înţelege pe Nietzsche, se cere înainte de toate lipsă de prejudiţii – lucru cam greu pentru prea obosiţii intelectuali de astăzi. Literaţii-l reneagă pentru desele inovaţiuni aduse în stilul obişnuit şi desele abateri de la etimologie şi sintaxă... Poate că au dreptate literaţii; dar nu mai puţin adevărat e că toţi cei ce l-au citit pe Nietzsche au fost fermecaţi tocmai de acele abateri! Între unii şi alţii, noi, simpli cititori, cum am fi oare fără părtinire? [...]

(Din *F.W. Nietzsche. Viaţa şi filosofia sa*, Biblioteca Apostrof, 1997)

Tudor Vianu

Filozofia culturii în veacul al XIX-lea este străbătută în asemenea măsură de înţelegerea progresistă a istoriei, încît alături de curentul nou, care îşi are obîrşiile în romantism şi care prezintă viaţa omenirii ca realizîndu-se în serii independente, vechiul curent progresist continuă, parcă într-o albie subpămînteană şi pînă aproape de zilele noastre, ideile preferate ale veacului al XVIII-lea. Friedrich Nietzsche este acela care rupe hotărît cu finalismul veacului anterior şi care, cu o intuiţie genială, găseşte, chiar de la primele sale opere, elementele noii filozofii a culturii. Continuînd tendinţa romantică şi perfecţionînd-o, Nietzsche introduse în speculaţia modernă cîteva rezultate de care ea nu se mai poate lipsi. Distincţia schilleriană dintre "naiv" şi "sentimental", aprofundată în sensul filozofiei culturii a lui Nietzsche, pune bazele problemei dualismului estetic pe care avem să o cercetăm aci.

Ceea ce deosebeşte pe Nietzsche de romantici este idealul de cultură pe care şi-l propune. Pretenţiunea romanticului de a se identifica cu toate formele de sensibilitate şi inteligenţă, luînd în vremea noastră aspectul unei nesăţioase curiozităţi istorice, îşi atrage judecata cea mai severă a lui Nietzsche. Această uşurinţă de a trece în forme deosebite de cultură îi apăru lui Nietzsche drept lipsa unei forme proprii; acest polimorfism virtual, scuza unui amorfism real. Şi, de fapt, ceea ce impută Nietzsche culturii moderne este lipsa unui stil personal decurgînd din lipsa unui contact adînc cu fundamentul metafizic al lucrurilor. "Cultura, scrie Nietzsche, este înainte de toate unitatea stilului artistic în toate manifestările de viaţă ale unui popor. A şti multe lucruri şi a fi învăţat mult nu e nici un mijloc necesar de cultură şi nici o dovadă a acestei culturi". Acesta este mai degrabă semnul barbariei, care poate fi astfel caracterizat drept "un amestec haotic al tuturor stilurilor" şi pe care, în viaţa germanului actual, care îşi atrage în special severitatea lui Nietzsche, o confirmă "fiecare privire aruncată asupra vestmintelor, interiorului, casei sale, fiecare plimbare de-a lungul străzilor oraşului în care locuieşte, fiecare vizită în magazinele sale de artă şi modă". Acest german ar trebui, cu toate acestea, să-şi dea seama de "originea tuturor moravurilor şi mişcărilor sale, să aibă conştiinţa supraîncărcărilor şi juxtapunerilor groteşti a tuturor stilurilor închipuibile în stabilimentele noastre de artă". Dacă înţelegerea istorică a vieţii poate conduce către formularea unui ideal de cultură, acesta nu poate consta în polimorfismul romantic, ci în găsirea şi adîncirea unui stil propriu de viaţă.

Este însă cu putinţă aceasta în faza actuală a civilizaţiei noastre? Omul modern, faţă de care neoumanismul german însemna prima reacţiune, este încă, în cea mai mare parte, fiinţa socratică, exclusiv intelectuală, care a rupt legăturile cu subconştientul metafizic al vieţii. Pentru el realitatea şi-a pierdut orice semnificaţie mai adîncă. Laicizarea omului modern a făcut imposibil orice stil, pentru că acesta nu este decît forma conştientă simbolică pe care o iau relaţiunile noastre inefabile cu misterul existenţei. Şi aceasta se întîmplă ori de cîte ori "un popor începe a se concepe pe sine însuşi în mod istoric şi să răstoarne în juru-i meterezele mistice". În acest moment se constată "o laicizare hotărîtă, o ruptură cu metafizica inconştientă a vieţii sale de mai înainte şi cu toate consecinţele etice de care aceasta era legată". De aceea saluta Nietzsche în drama muzicală a lui Wagner semnalul înviorării sentimentului metafizic german şi zorile unei noi culturi adevărate. [...]

"Vom fi cîştigat mult pentru ştiinţa esteticii – scrie Nietzsche – cînd vom fi ajuns nu numai la cunoştinţa logică, dar la imediata siguranţă intuitivă că dezvoltarea artei este legată de duplicitatea apolinicului şi dionisiacului". Deschizînd cu aceste cuvinte lucrarea sa *Naşterea tragediei*, Nietzsche afirma utilitatea acelei cercetări diferenţiale în artă pe care a inaugurat-o Schiller şi care de la el va cuceri din ce în ce mai mult interesul esteticienilor. Cele două categorii artistice pe care Nietzsche le leagă de numele celor două zeităţi ale artei la greci, Apollo şi Dionysos, reia, în adevăr, distincţia pe care Schiller a stabilit-o mai întîi între starea de spirit naivă şi sentimentală. Filozofia lui Schopenhauer a venit între timp pentru a da un fundament nou distincţiei schilleriene, şi din combinaţia acestor două influenţe, energia specifică a gîndirii lui Nietzsche a precipitat cercul de idei despre care va trebui să ne ocupăm acum. [...] (Din *Opere*, 7, *Studii de estetică*, Editura Minerva, 1978)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mască de R. Saudek

Însinguratul

Țipînd amar,
Cu șuier ciori spre tîrg coboară:
Va ninge iar –
Ferice cine are astăzi țară!

Stai ca-mpietrit,
Privești în urma ta: lung drum e!
De ce-ai fugit
De iarnă, prostule, în lume?

Pustiu tăcut
La poarta lumii-ți va răspunde!
Cel ce-a pierdut,
Ce tu-ai pierdut, nu stă niciunde.

Stai pal acum,
Damnat să pribegești pe geruri,
Ca orice fum,
Rivnind mereu geroase ceruri.

Zbori, păsărea,
Cîntînd ca-ntr-un pustiu! – Nebune,
Ia-ți inima
Și-n gheață și dispreț ți-o pune!

Țipînd amar,
Cu șuier ciori spre tîrg coboară:
– Va ninge iar.
E vai de cel ce n-are țară!

În românește de Simion Dănilă

Antichristul

Dacă centrul de greutate al vieții nu este în viață, ci este mutat "dincolo" – *în nimic* –, atunci vieții ca atare i s-a luat centrul de greutate. Marea minciună a nemuririi personale distruge orice rațiune, orice natură din instincte, – tot ceea ce este binefăcător, ce promovează viața, ce garantează viitorul în instincte, stîrnește acum neîncrederea. A trăi *în așa fel* încît să nu mai existe nici un *sens* de-a trăi, *aceasta* devine acum "sensul" vieții... La ce bun spiritul colectiv, recunoștința pentru origine și predecesori, a promova și a avea în vedere colaborarea, încrederea, un oarecare bine comun? Tot atîtea "încercări", tot atîtea abateri de la "calea dreaptă". "Un singur lucru este necesar!"... Că fiecare "suflet nemuritor" este de rang egal cu celălalt, că în colectivitatea tuturor existențelor salvarea *fiecărui individ* poate să aibă pretenție la o importanță eternă, că nici ipocriții, pe trei sferturi nebuni, nu pot să-și imagineze că din cauza lor legile naturii vor fi permanent *sfărîmate* – o asemenea intensificare în infinit a oricărui fel de egoism, pînă la *neobrăzare*, nu poate fi stigmatizată cu destul dispreț. Și totuși, creștinismul își datorează *victoria acestei* lingușiri, vrednice de milă, a vanității popoarelor – tocmai cu aceasta el a reușit să-i convingă pe toți ratații, pe cei cu gînduri revoluționare, pe cei aflați la strîmtoare, întregul gunoi și toate rebuturile omenirii. "Mîntuirea sufletului" – altfel zis: "lumea se învîrte *în jurul meu*"... Otrava învățăturii despre "*drepturi egale* pentru toți" este ceea ce creștinismul a împrăștiat în modul cel mai eficient; pornind din cel mai tainic colț al instinctelor rele, creștinismul a făcut un război pe viață și pe moarte împotriva oricărui sentiment de respect și de distanță dintre oameni, adică împotriva *premisei* oricărei înălțări, a oricărei creșteri prin cultură – el și-a făurit din *resentimentul* maselor *arma principală* împotriva noastră, împotriva a tot ceea ce-i nobil, vesel, mărinimos pe pămînt, împotriva fericirii noastre pe pămînt... "Nemurirea" acordată unui Petru și Pavel a fost cel mai mare și mai răuvoitor atentat de pînă acum la adresa omenirii nobile. *Și* să nu depreciem această facultate care, din creștinism, s-a infiltrat pînă și-n politică! Nimeni nu are astăzi curajul drepturilor speciale, al drepturilor de-a stăpîni, al sentimentului de respect față de sine și față de semenii săi... – *al patosului distanței*... Politica noastră este *bolnavă* din această lipsă de curaj!... Aristocratismul modului de-a gîndi a fost subminat, în modul cel mai subpămîntean, prin minciuna egalității sufletelor; și, dacă credința în "drepturile celor mai mulți" face evoluție, și *va face*, – să nu ne îndoim de faptul că creștinismul este acela, că judecata de valoare *creștină* este aceea care transformă orice revoluție în sînge și crimă. Creștinismul este o revoltă a tuturor celor care se tîrăsc pe pămînt împotriva a ceea ce are *înălțime*: Evanghelia celor "mici" te face mic...

În românește de Vasile Muscă
(Biblioteca Apostrof, 1996)

Mormântul lui Nietzsche la Rœcken

Bibliografie selectivă în limba română:

• *Poezii*. Traducere și note de Simion Dănilă. Cuvînt înainte de Marian Popa. Editura Univers, București, 1980.
• *Dincolo de bine și de rău*. Preludiu la o filosofie a viitorului. Traducere de Francisc Grünberg. Editura Humanitas, București, 1991.
• *Nașterea filosofiei și epoca tragediei grecești*. Traducere și note de Mircea Ivănescu. Studiu introductiv de Vasile Muscă. Editura Dacia, Cluj Napoca, 1992.
• *Aforisme; Scrisori*. Traducere și prefață de Amelia Pavel. Editura Humanitas, București, 1992.
• *Amurgul idolilor*. Traducere de Vasile Frăteanu și Camelia Tudor. Editura ETA, Cluj Napoca, 1993.
• *Așa grăit-a Zarathustra*. Introducere, cronologie și traducere de Ștefan Aug. Doinaș. Receptarea lui Nietzsche în cultura germană. selecție și traducere de texte de Horia Stanca. Editura Humanitas, București, 1994.
• *Ecce Homo*. În românește de Mircea Ivănescu. Editura Dacia, Cluj Napoca, 1994.
• *Noi, filologii*. Traducere, studiu introductiv și note de Vasile Muscă. Editura Dacia, Cluj Napoca, 1994.
• *Antichristul*. Traducere de Vasile Muscă. Biblioteca Apostrof, Cluj Napoca, 1996.
• *Călătorul și umbra sa*. Omenesc, prea omenesc. Editura Antet, București, 2000.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Horia BĂDESCU

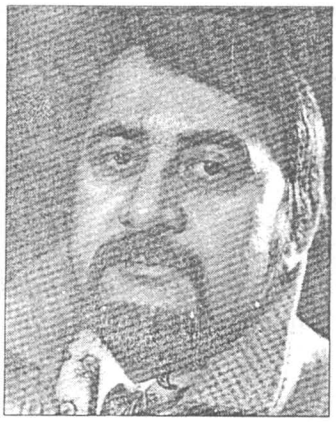

În zori
trupul înnămolit în uitare,
în zori
mâinile înecate în imponderabil
și ochii altcuiva îndărătul
pupilelor;
cine sângelui i-ar putea deștepta
orologiul?
Cu pielea ta jupuită
se-mbracă tăcerea;
pașii îți sângeră
pe urmele zilei
ce va să vină.

*

Vine seara,
la picioare
ți se târăște,
vine să lingă asfințitul
zilelor tale,
vine...
De întuneric ți-e umbra,
de țărână chipul
zilei de mâine.

*

Cum să rezişti?
Cum să-ți rezişti
ție însuți?
Cum să rezişti
până la stingerea lumii
prizonier unei veșnicii de oglinzi
în care același chip
se reflectă.

*

Zilele atâta de goale,
atât de lungă-așteptarea;
noaptea ți-a uitat demult
așternutul.
Numai tăcerea
te mai iubește,
numai uitarea
nu te-a uitat.

Notă bio-bibliografică

Născut la 24 februarie 1943 în comuna Aref, județul Argeș

Absolvent al liceului "Vlaicu Vodă" din Curtea de Argeș (1961) și al Facultății de Litere a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (1968)

Profesor de limbă și literatură română, redactor al Studioului de Radio Cluj (1968 - 1985) și director al Radioteleviziunii Cluj (22 decembrie 1989 – decembrie 1994); actualmente diplomat

Membru fondator al Cenaclului "Echinox" (1967)

Director al Teatrului Național din Cluj-Napoca (1987 – 1990)

Membru fondator (1990), vicepreședinte (1990 – 1992) și președinte (1992 – 1994) al Societății Culturale "Lucian Blaga"

Director adj. și din 1997 director al Centrului Cultural Român de la Paris (1994 - 1998)

Din 1993 membru al Consiliului de Administrație al *Maison Internationale de la Poésie*, Bruxelles, Belgia

Președinte de onoare al revistei *Europoésie*, Paris, Franța

Membru al Comitetului Științific al Institutului Internațional pentru Poezie și Operă al UNESCO, Verona, Italia

Membru al Centrului Internațional de Studii și Cercetări Transdisciplinare, Paris, Franța

Membru al Comitetului Internațional de Redacție al revistei *Mémoire de XXI-ème siècle*, Franța

Membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști

Membru al Uniunii Scriitorilor din Franța

Doctor în litere; teorie literară, 1997, "Poezie și Sacru".

Premii

Premiul Academiei Române pe anul 1991 pentru volumul de poeme *Furcile caudine*

Premiul Asociației Scriitorilor Cluj în 1977 pentru *Anonimus* (poezie), în 1981 pentru *Parada Măștilor* (eseu) și în 1992 pentru *Lieduri* (poezie)

Premiul revistei "Argeș" pentru eseul *Meșterul Manole sau imanența tragicului*, 1986

Premiul revistei "Poesis" pe anul 1990, pentru traducerea poeziei lui Albert Ayguesparse

Premiul Salonului Național de Carte pe anul 1995 pentru *Ronsete* (poezie)

Diploma de Onoare a Uniunii Jurnaliștilor Profesioniști pentru întreaga activitate.

Lucrări publicate

Poezie

Marile Eleusii, Dacia, 1971; *Nevăzutele Urse*, Dacia, 1975; *Cântece de viscol*, Eminescu, 1976; *Anonimus*, Dacia, 1977; *Ascunsa trudă*, Eminescu, 1979; *Recurs la singurătate*, Eminescu, 1982; *Starea bizantină*, Dacia, 1983; *Apărarea lui Socrate*, Eminescu, 1985; *Anotimpurile*, Dacia, 1987; *Furcile caudine*, Eminescu, 1991; *Lieduri*, Dacia, 1992; *Fierul spinilor*, Mesagerul, 1995; *Ronsete*, Clusium, 1995.

Proză

Joia patimilor, roman, Cartea Românească, 1981, ed. I, Libra, 1993, ed. II; *Zborul gâștei sălbatice*, roman, Eminescu, 1989.

Critică

Drumul spre Eleusis (Magda Isanos), eseu, Albatros, 1975; *Parada măștilor (Grigore Alexandrescu)*, eseu, Albatros, 1981; *Meșterul Manole sau imanența tragicului*, eseu, Cartea Românească, 1986; *Ferestre*, tablete, Albatros, 1990; *Ieșirea din Europa*, tablete, Ed. Didactică și Pedagogică, 1996.

Traduceri

Henri Cornelus, *Îmblânzitorul de himere*, poeme, Clusium, 1991; Marc Quaghebeur, *Tăceri și semne*, poeme, Clusium, 1992; Etienne de Sadeleer, *Vulnerat omnes ultima necat*, poeme, Clusium, 1993; Dominique Daguet, *La proba cuvântului*, poeme,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dacia, 1993; Gérard Bayo, *Exod/ Exode, poeme/ poèmes*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1987; Huguette de Broqueville, *Strania voluptate a matematicii literare*, eseu, Ed. Eminescu, 1998; Francis Coffinet, *Marche sur le continent en veille/ Călătorie pe continentul veghind*, édition bilingue, traduction en langue roumaine par Horia Badescu, Préface de Slah Stétié, Cahier Bleus/ Librairie Bleue, Troyes, 1998.

Lucrări traduse în străinătate

Poplachite na Solomon, poeme, Makedonska Kniga, Skopje, 1988; *Ante portas*, poeme, Van Balberghe, Bruxelles, 1992; *Le visage du temps*, poeme, Librairie Bleue, Troyes, 1993; *Le fer des épines*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay – Belgique, 1995; *Khuon mat thoi gian*, poeme, Trinh bay, Strasbourg, 1996; *Portraite apocryphe/ Portret apocrif*, poeme, Libra/ Humanitas, București/ Montréal, 1998; *Les syllogismes du chemin*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay, 1999.

Poeme în antologii

Christian W. Schenk, *Streiflicht*, Eine Auswahl zeitgenossischer rumanischer Lyrik, Ed. Dionysos, Kastellaum, 1994; Georges Astalos, *Ethique et esthétique*, Maison de la Poésie, Nord/ Pas-de-Calais, 1996; Jean Poncet, *Voix de Roumanie*, Ed. Sud, Marseille, 1997; *International Poetry Review*, Spring, 1994; Eveline L. Kanes, Mihai Zaharia, *My country, my language*, The Romanian Cultural Foundation Publishing House, 1999.

Portret al Artistului

Când l-am cunoscut, n-am știut dacă mă aflu în fața unui zeu sau a unui diavol. Capul lui neptunic ar fi chemat, în dreapta, recea majestate a tridentului dacă de sub măturoiul bărbii nu s-ar fi zărit coarnele unei legiuni de draci. Dacă i-ai pune mantie, ai avea dinainte un faun dus la liturghie sau un sfânt răstignit în pielea lui Dyonisos.

Bărbat dăruit, degustător de chiznovate și apelpisite picanterii și de umbrite cântece de pahar, acest bastard răsăritean al "derbedeului" François Villon este, în fond, un senior al spiritului, un rafinat, pentru care existența nu are preț decât trăind sub zodia esteticului.

Descendent din cea mai veche casă regală din istoria umanității, cea care își are începuturile în peșterile de la Altamira, moștenește bogății fabuloase, pe care le risipește cu ironică dărnicie, bucurându-ne ochii și sufletele. Îl bănuiesc de mefistofelice desfătări când le împroașcă în fața unui veac refuzat cu ostentație oricărei plăceri lipsite de eficiență și funcționalitate. Sfidarea acestui artist, care face din perfecțiune o meserie, e reconfortantă și benefică.

Poet mai profund decât vor s-o recunoască cei pentru care cultura a devenit un obstacol în calea gângăvelii și improvizației, refuzat de cotidiene și interesate ierarhii și clasamente, șlefuiește, în aurării secrete, giuvaergicale după care jinduiesc ochii multora.

Numele lui pe pagina de gardă a unui op vestește o sărbătoare a spiritului și un petronian festin al privirii. Blestemat ca tot ce atinge să se facă floare otrăvită de carte, înfășat în pruncie în filigranuri și scăldat în vrăjitorești cerneluri, Domnia Sa e o făptură de amurg subțire, într-o lume de mârlane zăpușeli.

Cuviincios în boierie și boier în necuviință, vine, într-un veac "apter și plebeu", dintr-o lume ce nu va mai fi niciodată. După știința mea, locuiește într-un cort de Buhara și doarme cu tâmpla pe o enciclopedie.

Rostirea lui poetică e o trâmbă de strălucite vedenii. Încât mă tem uneori să nu aflu că se va fi întors, din purpura asfințitului, Pașadia. Cum însă sunt pe de-a-ntregul pătruns de relativitatea timpului... Oricum, duh înalt și împătimită carne, stihar și bărdacă, înflorită stâlpare și sabatic festin, Romulus Vulpescu este o poveste fără de vârstă.

Unde ești?
Numai vânt în câmpiile
cărnii,
numai ploi înecate
în propriul sânge.
Unde ești?
Orbi, Magii se strigă
În subteranele oaselor.
Unde ești?
Secată e steaua
în ceruri,
o gaură neagră
se naște.

*

Doamne, întuneric e în mine!
Doamne, nu se vede nici un drum!
Nu mai e nici mâine, nici acum;
să mai vină nu mai are cine.
Crește-n carne numai mărăcine,
pielea vorbei înflorește-n scrum;
să mai spună, cine știe cum?
Să mai vină nu mai are cine.
Pulberile ți-au rămas vecine,
gura zilei e de putregai,
nu mai știe nimeni cum erai,
să mai vină nu mai are cine.
Se răcește sângele în vine.
Doamne, întuneric e în mine!

*

Nu mai e o viață, doar un pas.
După stârvul clipei, clipa scurmă.
Se-ncâlcește sufletul de umbră.
Pentru tine ce ți-a mai rămas?
Nu-ți mai e duminica popas,
nu ți se mai vede nici-o urmă,
pulberile-n carne ți se curmă;
pentru tine ce ți-a mai rămas?
Unde ți s-a așezat de mas?
Nu mai are cine să te cheme.
Preatârziul s-a făcut devreme.
Pentru tine ce ți-a mai rămas?
Doar mutenia mai are glas.
Nu mai e o viață, doar un pas.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Itinerar francofon

O zi din viața Premiului "Goncourt" (II)

Teofil BĂLAJ

– … Cum au devenit foarte mulți dintre laureații celorlalte 64 de "Goncourt"-uri.

– *Da, dar numai după cele 150.000 de exemplare pe care premiul le adaugă de obicei tirajului obișnuit, nu înainte de acestea. Pentru că, fără acest tiraj cu banderolă de laureat este greu de presupus, de pildă, că un Claude Farrère (premiul din 1905) ar fi putut marca atît de dominant "la belle époque", satisfăcînd gustul pentru exotism al naivilor burghezi de atunci. Frații Tharaud (premiul din 1906) ar fi ajuns mai greu la onoarea supremă a Academiei Franceze, iar Georges Duhamel (1918, pentru* "Civilisation"*) n-ar fi putut împămînteni decît, probabil, mai tîrziu, noul suflu, atît de necesar, după primul război mondial.*

– … În ce-l privește pe Proust, laureat în 1919 cu toată opoziția lui Gide, cu sau fără "Goncourt", *"À l'ombre des jeunes filles en fleurs"…*

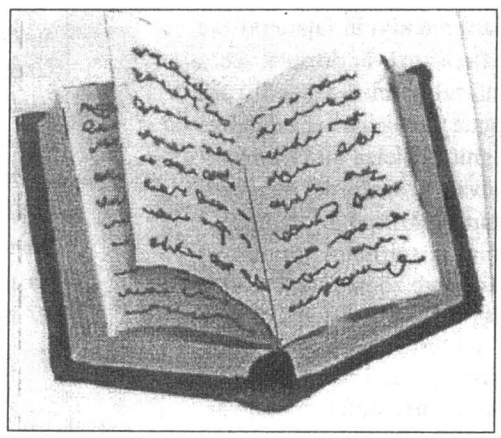

– *Nu trebuia să începeți cu Proust. În 1919, am întrebat public, referindu-mă la "cei zece" de atunci: "La ce vîrstă trebuie omorîți acești moșnegi?" Și aceasta numai pentru că, pus în cumpănă cu el, n-am izbutit să iau eu premiul…*

– Atunci Henri Fauconnier din anul 1930…

– *Da… Pentru generația lui,* "Malaise" *rămîne cartea aventurii exterioare, sprijinită pe substanța unui experiment generos. Un document cu multă poezie și atmosferă de cea mai bună calitate, deși, din altă lume. Fauconnier a murit prea tînăr.*

– André Malraux, Premiul "Goncourt" din anul 1933, mai trăia însă și nu s-a oprit numai la *"Condiția umană"…*

– *Nu… Nu s-a oprit…* "Calea Regală" ("La Voie Royale"), "Vocile tăcerii" ("Les voix du silence"), "Cuceritorii" ("Les Conquérants"), "Timpul disprețului" ("Le temps du mépris"), "Speranța" ("L'Espoir"), "Antimemoriile"...

– Sînt destule nume însă cu care am impresia că ne întîlnim acum mai rar în librării…

– *Poate Joseph Peyré, premiul din 1935 pentru* "Sînge și lumini", *sau Maxence Van den Meersch* ("Pecetea lui Dumnezeu" *din 1936*), *Charles Plisnier* ("Pașapoarte false" *din 1937*) *sau Henri Troyat, cel din 1938 cu* "Păianjenul"...

– Nu știu… Și ei dar și Guy Mezeline, premiul "Goncourt" din 1932, pentru *"Lupii"*, care a inaugurat după război întreaga serie *"Jan Bourt"*, apoi Jean Jacques Gautier cu a sa *"Histoire d'un fait divers"* premiată în 1946, Henri Pourrat, premiul din 1941 pentru *"Vînt de martie"*, sau Marc Bernard cu *"Asemenea copiilor"* în 1942…

– *Da… Lumea așteaptă și alte confirmări… Sînt însă predominante exemplele celor care după "Goncourt" au devenit ceea ce este astăzi un Robert Merle, premiul din 1949 pentru* "Week-end à Zuydcoote" *și a revenit apoi în actualitate cu* "Moartea e meseria mea", *sau Simone de Beauvoir premiată în 1954 pentru* "Mandarinii", *Elsa Triolet, laureata din 1944, pentru culegerea de nuvele* "Le premier acroux coûte 200 francs", *sau, dacă vreți, Armand Lanoux, laureatul din 1963 pentru volumul* "Quand la mer se retire"...

– … André Pieyre de Mandiargues completează astfel o suită de certitudini, avînd singura vină de a nu se fi bucurat pînă în acest an de atenția Academiei?

– *Să nu exagerăm. El este o certitudine, este adevărat. Dar cartea cea mai bună a anului 1967 în Franța rămîne, după părerea mea,* "L'Arbre de Noël" ("Pomul de Crăciun") *a lui Michel Bataille. O carte gravă. O carte care ar fi cuprins mesajul neliniștilor noastre și din care s-ar fi desprins, pentru toată lumea, un gînd ca o invitație la veghea continuă a rațiunii… Un gînd necesar.*

Mandiargues sondează într-un univers fără prioritate imediată, ca problematică.

O filozofie a lui, o filozofie a personajului său, o noapte fără liniști, mai multe fețe triste… Vezi… Fetele astea triste, și nopțile triste ale Barcelonei sau nopțile noastre triste, interioare, nopțile pe care nu le știm alunga, neliniștile noastre foarte personale nu pot rămîne în afara unicei spaime adevărate care ne duce cu gîndul la intimidarea sfidătoare a atomului pe care-l acuză Michel Bataille.

Aici m-am oprit atunci cînd am preferat paginilor lui Mandiargues pe cele din "L'Arbre de Noël". "L'Arbre de Noël" *este o carte responsabilă, o carte bună.*

Apar – din păcate – atît de puține cărți ade-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vărate, cărți cu adevărat bune, într-un an, încît este nedrept să nu le acordăm celor care apar, totuşi, întreaga noastră recunoaştere.

– O recunoaştere pe care *"La Motocyclette"* – de pildă – n-a meritat-o, la timpul ei?

– *O... Dar au rămas în afara "Goncourt"-ului atîtea alte nume prestigioase: Alain Fournier, André Gide, Roger Martin du Gard, Jean Giraudoux, Jules Romains, Henry de Montherlant, François Mauriac, Georges Simenon, Joseph Kessel, Jean Paul Sartre, Albert Camus...*

– Care vi se pare cea mai mare nedreptate patronată de Academia al cărei preşedinte sînteţi şi în care aveţi drept de vot încă din anul 1929?

– *Prefer să v-o amintesc pe cea mai recentă. Cea de astăzi: neacordarea premiului pentru* "Pomul de Crăciun".

(*va urma*)

Puncte de vedere

State și naționalități din sud-estul Europei la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Dr. Daniela BUŞĂ

Când un popor are sentimentul că alcătuieşte un întreg, iar acesta coincide cu teritoriul unui stat, formează un stat naţional. Dacă el este parte a unui stat mai vast atunci este vorba despre o naţionalitate care, după caz, se consideră integrată întregului sau se opune acestuia.

Înfăptuirea unităţii naţionale a diminuat apetitul naţiunilor pentru angrenarea în conflicte şi le-a sporit disponibilitatea pentru rezolvarea diferendelor pe cale paşnică. Popoarele divizate sau supuse au continuat să recurgă la forţa armelor pentru o libertate parţială sau totală. Formarea statelor naţionale şi prezenţa naţionalităţilor, ce se considerau oprimate, constituiau o caracteristică a Europei sfârşitului de secol XIX. Zonele conflictuale, răspândite aproape pretutindeni, creşteau în intensitate de la vest la est, devenind chiar incendiare în sud-estul continentului.

Devenit putere europeană după căderea Constantinopolului pentru câteva secole, Imperiul Otoman a înglobat în graniţele sale cea mai mare parte a zonei sud-est europene. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, harta etnografică a Turciei europene conţinea o diversitate de elemente: turci, bulgari, greci, aromâni, sârbi, albanezi, evrei, ce locuiau zone mai mult sau mai puţin întinse. Aceştia nu trăiau etnic izolaţi, ci veneau în contact, se ciocneau sau trăiau în armonie, dispăreau dintr-un loc pentru a apare în altul, făcând dificilă delimitarea în spaţiu. Iată de ce este aproape imposibil să avansăm ca sigură preponderenţa unui element, sub un anumit raport, chiar dacă, la o primă vedere, s-ar părea că preponderenţa numerică ar fi un argument indiscutabil. O analiză atentă ne dezvăluie însă diversitatea criteriilor, de la idiom la religie, populaţie şcolară, conştiinţă etnică liber exprimată, importante, desigur, fiecare în parte, dar relevante numai împreună. În toată perioada de ocupaţie, influenţa otomană s-a manifestat, mai mult sau mai puţin pregnant, în viaţa de fiecare zi a tuturor acestor elemente, abuzurile, nedreptăţile, inechităţile dezvoltând în rândul acestora o atitudine de subminare a autorităţii statale. Iată de ce, din punct de vedere istoric sud-estul Europei a constituit o arie instabilă, de altercaţii şi cuceriri, perioadele de acalmie fiind, dacă nu inexistente, cel mai adesea foarte scurte. Un lucru însă este cert: cu toate luptele interne, fragmentările, continuitatea ocupaţiei străine şi a intervenţiilor marilor puteri, naţionalităţile nu au dispărut, nu s-au asimilat unele pe altele, ci au reuşit să coexiste, să-şi păstreze fondul sufletesc viu, dar şi propria individualitate, deşi unele au cunoscut perioade extrem de dificile.

Încă de la creare, în componenţa Imperiului Otoman intrau creştini şi musulmani. Teoretic, Poarta a avut o atitudine tolerantă faţă de religia creştină. Practic însă, musulmanii îi socoteau pe creştini inferiori, obligându-i la o serie de îndatoriri, la practicarea unor profesii considerate nedemne pentru un supus al lui Alah, lipsindu-i de drepturi civile şi politice sau forţându-i să treacă la islamism. Nu se poate omite faptul că au existat şi creştini ce au renunţat la religia lor în favoarea celei a ocupantului din dorinţa de a parveni în societate. Dar cei mai mulţi dintre sârbii din Bosnia, grecii din Creta sau bogomilii din Bulgaria au adoptat islamismul, de multe ori din nevoia de supravieţuire. Apartenenţa confesională, în cadrul unei varietăţi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

etnice, a făcut ca pe tot parcursul secolului al XIX-lea şi nu numai, religia, mai curând decât etnia, să funcţioneze ca o linie de separaţie între supuşii sultanului. Astfel, musulmanii, fie turci sau bulgari, bosniaci, albanezi, cretani, convertiţi la islamism, alcătuiau clasa dominantă, în timp ce creştinii, exceptându-i pe catolici, erau socotiţi împreună greci pentru că recunoşteau autoritatea spirituală a patriarhului ecumenic şi alcătuiau restul populaţiei.

După războiul din 1877 – 1878 Poarta a căutat să dezvolte curentul otomanismului bazat pe ideea egalităţii în drepturi a tuturor supuşilor în cadrul unei patrii otomane. Urmărind integrarea naţionalităţilor şi crearea unei naţiuni otomane se ieşea de fapt din sfera concepţiei otomaniste, aşa cum fusese ea prefigurată prin Constituţia din 1876 ce consfinţea principiul egalităţii juridice, dar menţinea deosebiri între grupările etnico-religioase. Nici gradul de evoluţie social-economică şi nici situaţia politică a Imperiului Otoman nu corespundeau însă ideii de naţiune otomană, astfel încât toate tentativele de reformă în acest sens nu au dat rezultatele scontate, ideologia otomanistă dovedindu-se artificială. Ca atare, la începutul secolului XX, locul acesteia a fost luat de pan-islamism, ce preconiza unirea tuturor musulmanilor într-un califat sau într-o confederaţie islamică.

Încercările de reformă din Imperiul Otoman după 1878 vizau fie repunerea în vigoare a unor legi mai vechi, fie reactualizarea lor, fie elaborarea altora care să acorde drepturi civile şi politice reale populaţiei, indiferent de religie. Astfel, art. 23 al Tratatului de la Berlin prevedea, referitor la Creta, obligativitatea Porţii de a-i aplica Regulamentul Organic din 1868, cu modificările de rigoare, restul provinciilor Turciei europene urmând să beneficieze de o organizare asemănătoare, detaliile fiind stabilite de comisii speciale în componenţa cărora intra şi elementul autohton. Dacă în cazul insulei Creta, prin presiunea puterilor europene şi prin concesii din partea Porţii în spiritul binecunoscutei politici a jumătăţilor de măsură, în problema drepturilor naţionalităţilor, s-a reuşit în 1899 promulgarea Constituţiei ce garanta tuturor cetăţenilor libertatea religioasă, a opiniilor, învăţământului, inviolabilitatea domiciliului, în celelalte provincii otomane europene stipulaţiile articolului 23 au rămas literă moartă.

Fără a le nominaliza, Tratatul de la Berlin atinsese prin articolul de mai sus, este adevărat foarte vag, situaţia albanezilor şi macedonenilor. În ciuda protestelor albanezilor, nici una dintre puterile europene nu se arătase dispusă să aducă în discuţie la Berlin problema acestora. De altfel, chiar gazda şi marele artizan al acestei reuniuni, cancelarul Bismarck, socotea naţiunea albaneză inexistentă. Potrivit opiniilor participanţilor, albanezi nu existau, ci, după religia practicată, erau musulmani şi ortodocşi, adică turci şi greci. Unirea, autonomia, recunoaşterea limbii albaneze ca limbă oficială folosită în administraţie, justiţie, învăţământ au rămas până la începutul celui de-al doilea deceniu al secolului XX tot atâtea deziderate neatinse, dar cerute cu insistenţă.

Caracterizată printr-o mare diversitate etnică, Macedonia era locuită de turci, bulgari, greci, sârbi, albanezi, aromâni, evrei, ţigani, fără ca vreunul din aceste elemente să deţină preponderenţă în toate criteriile de evaluare. Astfel, potrivit unor afirmaţii, la mijlocul secolului al XIX-lea, slavii ar fi reprezentat 3/5 din totalul celor două milioane de locuitori. După unii autori, aromânii, în 1894, constituiau a patra parte din întreaga populaţie. Cu toţii erau supuşi otomani de religie musulmană sau creştină. Datorită serviciului religios oficiat pentru cei din urmă în limba greacă, mulţi dintre europeni erau convinşi de naţionalitatea greacă a locuitorilor acestui teritoriu, cu atât mai mult cu cât biserica greacă controla învăţământul şi influenţa în sfera culturală.

Ambiguitatea prevederilor Tratatului de la Berlin referitoare la statutul populaţiei, neputinţa guvernului otoman de a impune reforme care să aducă schimbări radicale şi de esenţă, amestecul marilor puteri europene au transformat Macedonia după 1878 "într-un măr al discordiei între statele balcanice", religia, cultura şi învăţământul constituind terenurile preferenţiale de confruntare. Astfel, în virtutea dreptului istoric şi pornind de la ipoteza că oricine se afla sub autoritatea Patriarhatului Ecumenic era elen, Grecia îi considera pe toţi locuitorii greci, deşi zona cea mai bine reprezentată a acestui element era sudul Macedoniei. Obţinerea Thesaliei şi a unei părţi din Epir şi graniţa comună cu Macedonia îi îndreptăţeau speranţele.

Socotindu-i pe locuitori bulgari, deci dependenţi de exarhat, principatul bulgar a început, mai ales după 1878, o susţinută propagandă religioasă în nordul, centrul şi chiar sudul Macedoniei. Cum în zona de graniţă populaţia era bilingvă, emisarii bulgari au intrat în conflict, de multe ori violent, cu unii slavofoni ce se considerau greci. De altfel, nici sultanul şi nici unele dintre marile puteri (la început Rusia, dar mai apoi Marea Britanie şi Austro-Ungaria) nu erau străine de ofensiva bulgară. Practicând politica concesiilor religioase către una sau alta dintre naţionalităţi, Sublima Poartă spera să-şi menţină teritoriile europene. Din păcate, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea rivalitatea dintre Grecia, Bulgaria şi Serbia s-a acutizat. Alături de campania de convertire lansată de agenţii, profesorii, unii intelectuali bulgari, coroborată cu competiţia dintre rivali, manifestată pe plan cultural, violenţa a constituit, la rându-i, unul dintre aspecte.

Problema macedoneană şi-a avut propriul rol cu prilejul crizei cretane şi războiului greco-turc din 1897, constituind spaţiul disputat cu arma în mână de ţările balcanice în 1912 – 1913.

Fără a se opri direct şi expres asupra problemei

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

recunoaşterii naţionalităţilor, Congresul de la Berlin a cuprins în textul Tratatului şi câteva referiri la acest aspect. Astfel, articolele 44, 35 şi 27, ce priveau România, Serbia şi Muntenegru, garantau tuturor cetăţenilor, indiferent de religie, "exercitarea drepturilor civile şi politice, admiterea la demnităţi publice, funcţiuni şi onoruri sau exercitarea diferitelor profesii şi industrii în orice localitate ar fi. Libertatea şi practica exterioară a tuturor cultelor vor fi asigurate tuturor locuitorilor, ca şi străinilor şi nu li se va putea pune nici o piedică atât la organizarea ierarhică a diferitelor comunităţi religioase, cât şi la raporturile lor cu capii spirituali". În cazul României, textul de mai sus era completat cu următoarea precizare: "Naţionalii tuturor puterilor, comercianţi sau alţii, vor fi trataţi fără deosebire de religiune, pe piciorul unei desăvârşite egalităţi".

Formularea articolelor Tratatului de la Berlin prin care se condiţiona recunoaşterea independenţei României, Serbiei şi Muntenegrului şi autonomia Bulgariei nu implica probleme şi nu da naştere la interpretări. Se cerea celor trei ţări amendarea Constituţiei în spiritul celor convenite. Faptul în sine a generat reacţii diferite din partea puterilor europene, în funcţie de interesele lor în zonă. Astfel, dacă în cazul Muntenegrului şi Serbiei simpla acceptare a prevederilor Congresului de la Berlin a fost suficientă pentru ca Marea Britanie, Franţa, Austro-Ungaria, Rusia şi Italia să le recunoască independenţa, în cel al României a fost nevoie de aproape 2 ani. În noua formulare articolul 7 din Constituţia României abroga inegalitatea pe considerente religioase a locuitorilor ce solicitau naturalizarea.

În ceea ce priveşte respectarea legislaţiei vizând drepturile naţionalităţilor vă supunem atenţiei câteva exemple. Unul dintre acestea priveşte Dobrogea, intrată în componenţa statului român în 1878. Cunoscută pentru marea ei diversitate etnică, Dobrogea a rămas un pământ românesc în care românii deţineau ponderea numerică cea mai ridicată. Pe locul secund se aflau bulgarii, urmaţi de lipoveni, turci, tătari, greci, germani, evrei, ţigani, armeni. Pentru ca teritoriul să intre în adevăratul sens al cuvântului în componenţa statului român, pe lângă alte probleme ridicate de preluarea administraţiei, cea a statutului populaţiei, a drepturilor şi libertăţilor locuitorilor era cea mai delicată şi influenţa durata şi calitatea întregului proces de integrare. De această realitate a ţinut cont executivul de la Bucureşti şi suveranul român. La 14 noiembrie 1878, domnitorul Carol I lansa o proclamaţie către locuitorii Dobrogei prin care îi asigura că "viaţa, onoarea şi proprietatea voastră sunt puse sub semnul scutului Constituţiunii", iar "dreptatea României nu cunoaşte deosebire de neam şi religiune. Credinţa voastră, familia voastră vor fi apărate deopotrivă ca şi ale creştinilor". Toate acestea au devenit realităţi în perioada imediat următoare prin legea de organizare a Dobrogei din 1880, ce garanta libertatea de practicare a cultelor, fără excepţie şi egalitatea în drepturi civile şi politice a tuturor locuitorilor, accesul la funcţii politice şi administrative. Astfel, în 1880, conform informaţiilor furnizate de un ziar din Constanţa, din totalul celor 37 de primari ai judeţului 22 erau musulmani.

Un alt exemplu priveşte statutul şi drepturile populaţiei româneşti din ţările balcanice. În Serbia, de pildă, românii locuiau compact pe malul Dunării în dreptul judeţului Mehedinţi, între Morava şi Timoc şi dispersat între Niş şi Belgrad. Cifrele oferite de statistica sârbă, ca şi cele avansate de diferiţi istorici şi cercetători pentru sfârşitul secolului al XIX-lea variază de la 122.429 la 150.000 – 200.000, sau chiar 300.000. Aparent tolerant, statul sârb ducea în realitate o politică de deznaţionalizare, nu existau şcoli în limba română, învăţătorilor de naţionalitate română interzicându-le exprimarea în limba maternă, ca şi elevilor, care erau pedepsiţi dacă încălcau interdicţia; în satele româneşti erau numiţi notari dintre sârbii şovini. La graniţă erau distruse toate publicaţiile în limba română aduse de cei ce veneau din România. Aceeaşi politică era practicată şi de biserică, mitropolitul interzicând prin circulară botezul cu nume româneşti, iar preoţii din zona Craina ducând o adevărată cruciadă împotriva cărţilor româneşti.

În Bulgaria, românii trăiau în aşezările situate de-a lungul Dunării, de la râul Timoc până la Silistra, dar şi în câteva enclave din interior: Plevna, Vraţa. Numeric, erau inferiori celor din Serbia: în 1887, conform recensământului, erau 71.699 români, 86.000 români la cumpăna dintre cele două secole şi 95.000 în ajunul izbucnirii primului război balcanic. Material, situaţia acestora era mult mai bună decât a celor din Serbia. În şcoli predarea se făcea şi în limba română.

Cât priveşte pe românii din posesiunile europene ale Imperiului Otoman, aceştia locuiau în grupuri compacte în Macedonia, Epir (vilaietele Monastir, Ianina şi Salonic) şi Albania (districtele Durax, Avlona, Berat) şi purtau diferite denumiri: vlahi, cuţovlahi, aromâni, macedo-români. Se ştie că recunoaşterea unui ierarh religios, printr-un act semnat de sultan, echivala cu recunoaşterea naţionalităţii. În cazul de faţă acest lucru s-a întâmplat abia în 1905, când sultanul "luând în seamă rugile înălţate spre tronul imperial de supuşii săi aromâni" a fost de acord "ca pe temeiul drepturilor civile de care ei se bucură ca şi ceilalţi supuşi musulmani, comunităţile lor să-şi poată alege muhtari (n.n. primari) în conformitate cu regulamentele în vigoare, aşa cum e obiceiul pentru celelalte comunităţi, membrii români să fie primiţi în consiliile administrative; autorităţile imperiale să înlesnească profesorilor numiţi de aceste comunităţi inspectarea şcolilor lor şi îndeplinirea formalităţilor prevăzute de legile Imperiului pentru deschiderea de noi aşezăminte şcolare". În baza acestei legi, guvernul otoman cerea a doua zi patriarhu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

lui ecumenic ca aromânii "să nu mai fie împiedicați de a-şi celebra slujba religioasă prin preoții lor proprii şi în limba națională, nici de a se sluji de aceasta în învățământ".

În concluzie, putem afirma că în ajunul declanşării primului război mondial problema naționalităților din sud-estul Europei era departe de a fi rezolvată. Continuau să existe naționalități lipsite de drepturi civile şi politice, dornice să-şi păstreze obiceiurile, limba, să-şi exercite cultul religios. Din nefericire, drepturile minorităților naționale constituiau pentru guvernele puterilor europene, ca şi pentru cele ale statelor din sud-estul continentului fie un subiect de reflecție teoretică şi de indignare a opiniei publice, fie concesii dăunătoare menite a slăbi autoritatea statului. Cele din urmă s-au dovedit a fi reale, dar numai atunci când drepturile naționalităților au fost ignorate şi încălcate sistematic.

(Comunicare susținută la **Conferința Științifică Internațională "1600 – 1918 – 1920: Istorie şi Actualitate"**, organizată de Forumul Civic Național Român, 12 – 13 mai 2000)

Meridian biblioteconomic

Mai avem nevoie de *biblioteci publice*?

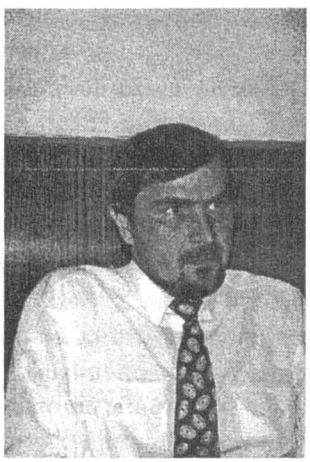

Florin ROTARU

S-au năpustit asupra noastră fluviul telenovelelor, potopul bingoisterizant şi alte produse comerciale care ne țintuiesc în fața televizoarelor, furându-ne aproape tot timpul liber. Cine-şi mai face drum spre o bibliotecă publică? Ce atenție acordă statul acestui gen de aşezământ de cultură? Cu aceste gânduri am demarat discuția cu domnul FLORIN ROTARU, directorul Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" din Bucureşti.

– Ce efect au avut asupra apetitului pentru frecventarea unei biblioteci schimbările de după 1989?

– S-ar putea să-i surprindă pe unii, dar anul de vârf care a fost 1989 – când lectura nu avea un concurent pe măsură nici în presă, nici în radio şi televiziune – este în prezent egalat şi depăşit ca număr de cititori. Anul trecut am avut 125 de mii de "utilizator" – termen specific economiei de piață. Cauzele principale sunt acum prețul prohibitiv al cărților şi chiar al presei scrise.

– Care sunt segmentele sociale cele mai interesate?

– Statisticile noastre arată că 80 la sută din cititori sunt elevi şi studenți, apoi urmează vârsta a treia cu 16 la sută. Sunt cele mai afectate categorii sociale şi cele mai ataşate de instituția bibliotecii publice. Tinerii cu greu îşi mai cumpără cărți, iar vârstnicii nici chiar ziare – 90 la sută din aceştia vin aici doar ca să citească presa. "Drama" se petrece cu populația lucrativă, să spunem 25 – 55 de ani, care reprezintă numai 4 la sută. Altădată, aceasta solicita cartea de literatură, dar acum... Greutățile şi nesiguranța vieții apasă, timpul liber este şi el dedicat producerii mijloacelor de subzistență.

– Ce solicită tinerii?

– Publicul tânăr de azi e mai pragmatic, adaptându-se modificărilor survenite. El ține pasul cu acest curent mondial al *ultraspecializării*. Sunt căutate cu preponderență informații de profil din domeniile studiate. Chiar şi pe unicul nostru post de accesare Internet se interesează de specialitățile pentru care se pregătesc. *Biblioteca publică este suportul elitei de mâine a societății.*

– Cum sprijină statul tineretul studios (scuzați aşchia din limbajul de lemn), din acest punct de vedere?

– Din 1997 este în vigoare o lege a bibliotecilor, la nivel european, prin care această instituție – care stochează, prelucrează şi difuzează informație – intră în categoria celor strategice, alături de armată, servicii specializate etc. La noi nu se înțelege că prin reformă trebuie să se asigure şi intrarea într-o societate informațională, şi riscăm să rămânem izolați. *Suntem singura bibliotecă din țară membră a Asociației Europene a Bibliotecilor şi a Asociației Mondiale a Bibliotecilor Metropolitane (care are 160 de membri)*. Dar schimbul de informații se face mai

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mult dinspre străinătate spre noi, din cauza unor lipsuri materiale incredibile pentru o ţară europeană, mai ales la nivel de filiale. Un exemplu elocvent: în '89 puteam achiziţiona 22 exemplare dintr-un titlu, iar azi numai 3 – 5. Statul nu ne subvenţionează cu nimic, nu avem nici facilităţi vamale la schimburile culturale cu străinătatea, costându-ne mai mult taxele poştale decât însuşi produsul nostru destinat altor unităţi culturale din lume.

– În aceste condiţii, se mai resimte într-o bibliotecă publică românească concurenţa la care cartea – informaţie pe suport de hârtie – este supusă din partea calculatorului (CD-ROM, Internet)? Ştiu autorităţile că la bibliotecă nu vin aurolacii din reportajele occidentale, ci tânăra noastră intelectualitate?

– Indiferenţa autorităţilor nu poate opri dorinţa tinerilor de a se informa, după cum evidenţiază fără dubii realitatea, dar le afectează randamentul accesului la informaţie de ultimă oră. Elita de mâine este în acest mod neglijată de politicienii de azi, adevăratele priorităţi nu sunt respectate.

(Interviu realizat de **Paul IOAN** – Revista "Magazin", nr. 27, 6 iulie 2000)

INTAMEL METRO
NUMBER 18 JULY 2000
INTAMEL IS A ROUND TABLE OF IFLA
Edited and typeset by Pat Wressell Associates, 36 Highbury, Jesmond, Newcastle upon Tyne NE2 3EA, UK
Tel. +44 (0)191 281 3502 Fax. +44 (0)191 212 0146 E-mail: pwa@wressell.demon.co.uk

Conferinţa INTAMEL

St. Louis, SUA

17 – 22 septembrie 2000

Tema primei conferinţe **INTAMEL** a acestui mileniu, organizată de Biblioteca districtuală St. Louis (St. Louis County Library) împreună cu Biblioteca publică St. Louis (St. Louis Public Library), va fi **"Bibliotecile publice într-o societate globală"**.

Au fost primite deja numeroase cereri de participare de la bibliotecile membre **INTAMEL** din toată lumea, de la Singapore, Amman şi Dresda până la Minsk, Braşov şi Londra. Organizatorii au obţinut preţuri foarte convenabile la hotel şi recomandă ca înregistrările să fie făcute imediat, cât timp mai sunt încă accesibile aceste preţuri.

Preşedintele **INTAMEL**, Dan WILSON (director al Bibliotecii districtuale St. Louis) confirmă faptul că programul conferinţei include şi prezentarea comunicărilor participanţilor. Se oferă astfel prilej pentru discuţii şi schimb de experienţă în probleme comune bibliotecilor din întreaga lume.

Co-organizatorul, dr. Glen HOLT, director executiv al Bibliotecii publice St. Louis, împreună cu dr. Leslie HOLT răspund de seriile de programe speciale ale conferinţei. Ei examinează anumite probleme pentru a fi luate în considerare, şi anume: un proiect de analiză a cheltuielilor şi profitului pentru dezvoltarea unei metodologii (aplicabile pe plan naţional) de măsurare a beneficiilor investiţiilor publice în serviciile biblioteconomice; metodele şi evaluarea succesului utilizării metodologiilor biblioteconomice în ceea ce priveşte îndrumarea lecturii şi cultivarea gustului de lectură la copiii aflaţi în dificultate şi la părinţii lor; proiecte noi de construire şi de restaurare inovativă a bibliotecilor.

Prezentările aplicaţiilor tehnologice (care se vor face cu ocazia vizitelor la diferite biblioteci) se vor dovedi interesante pentru acei participanţi, pentru acele biblioteci care sunt implicate în lucrări curente de inovare.

Cu prilejul vizitei la sediile DRA (Data Research Associates) din St. Louis va fi prezentat sistemul de operare, în timp ce în alte vizite vor fi prezentate noi produse ale interfeţei inovative.

Potrivit dl. Dan WILSON, întrunirea de lucru de la St. Louis va aborda mai multe probleme importante din domeniul statutului **INTAMEL**. Modificările propuse vor fi trimise tuturor membrilor cel mai târziu cu o lună înainte de conferinţă. Ei vor analiza modificările făcute de-a lungul timpului în practica **INTAMEL** dar care nu sunt încă incluse în statut.

Website Biblioteca districtuală St. Louis: http://www.slcl.lib. mo.us
Website Biblioteca publică St. Louis: http://www.slpl.lib.mo.us
Website Biblioteca New Orleans: http://www.gnofn.org./~nopl

Program preliminar

Duminică, 17 septembrie 2000

- Înregistrarea şi primirea participanţilor. Vorbitor: Sara Parker, bibliotecar, statul Missouri.

Luni, 18 septembrie 2000

- Deschiderea conferinţei cu reprezentanţi de la MLA, Metro St. Louis, biblioteci de stat şi locale
- Vizita Bibliotecii districtuale St. Louis
- Vizită DRA
- Recepţie oferită de conducerea Bibliotecii districtuale St. Louis

Marţi, 19 septembrie 2000

- Program de lucru
- Vizita Bibliotecii publice St. Louis
- Vizită la grădina botanică St. Louis, la

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

colecția de carte rară a bibliotecii și la Herbarium

Miercuri, 20 septembrie 2000

- Program de lucru și vizită la sistemul de biblioteci Lewis & Clark. Vorbitor: Jean Wilkins, directorul Bibliotecii statului Illinois
- Excursie la Kahokia Mounds

Joi, 21 septembrie 2000

- Adunare deschisă, filiala Bibliotecii districtuale St. Louis
- Întrunire de lucru **INTAMEL**
- Gală de rămas bun, Biblioteca publică St. Louis

Vineri, 22 septembrie 2000

- Vizită la Biblioteca publică St. Louis
- Orchestra simfonică St. Louis
- New Orleans – program opțional: zbor spre New Orleans; primire și recepție, filiala Latter, Biblioteca publică New Orleans, oferite de Prietenii Bibliotecii publice New Orleans

Sâmbătă, 23 septembrie 2000

- Vizite și întruniri la biblioteci; Colecția Amistad și Colecția de jazz Tulane în campusul Tulane
- Recepție în cartierul francez

Duminică, 24 septembrie 2000

- Vizitarea Colecției istorice New Orleans (muzeu și arhive în cartierul francez).

Biblioteca districtuală St. Louis a pregătit o nouă broșură **INTAMEL**. Ea conține Declarația despre rolul **INTAMEL** care a fost afișată și pe paginile web **INTAMEL** de pe IFLANET.

Broșura cuprinde avantajele calității de membru, informații despre viitoarele conferințe și un formular pentru membrii **INTAMEL** cu invitația de a mări cotizația pentru constituirea unui fond de burse.

Declarație privind rolul INTAMEL

- Este necesar un sistem solid de biblioteci publice în viața și dezvoltarea orașelor metropolitane din toate părțile lumii.
- Organismele municipale, regionale și naționale au obligația de a înființa și a întreține sisteme de biblioteci publice metropolitane ca o parte a serviciilor sociale și educaționale acordate tuturor cetățenilor.
- Multe orașe metropolitane din lume se confruntă cu mari probleme financiare în organizarea și extinderea serviciilor oferite de bibliotecile publice.
- **INTAMEL** face apel la toate organismele municipale metropolitane să facă tot ce le stă în putere în sensul acordării unei mai mari priorități extinderii și dezvoltării sistemelor de biblioteci publice metropolitane. Asociația este preocupată în mod deosebit ca fondurile de cărți ale metropolei să fie făcute accesibile și locuitorilor din afara zonei metropolitane, printr-o rețea de biblioteci asemănătoare.
- **INTAMEL** își afirmă prin prezenta dispoziția de a lucra, pe orice cale posibilă, cu autoritățile municipale, regionale și naționale din toate țările pentru a le ajuta în dezvoltarea și extinderea sistemelor bibliotecilor publice metropolitane.

(Din buletinul **INTAMEL** "METRO",
nr. 18, iulie 2000)
Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

EBLIDA – Orizonturi, programe, inițiative

Strategii europene pentru Societatea Informațională

Sub titlul "Utilizarea resurselor umane, reforme economice și coeziune socială – pentru o Europă a inovației și a cunoașterii", în zilele de 23 – 24 martie 2000, la Lisabona s-a ținut un Consiliu european care s-a axat în special pe re-definirea strategiei europene privind creșterea competitivității și a utilizării resurselor umane.

S-au avut în vedere ultimele evoluții, cum ar fi globalizarea, Runda WTO de la Seattle și schimbările survenite în domeniul tehnologic. Etapa pregătitoare a început deja și se va concentra asupra câtorva documente prezentate de Comisia Europeană și de Președinția Portugheză, cum ar fi: **Inițiativa Europa – E, Strategii pentru locuri de muncă** și **Expunerea Strategiei Președinției**.

Inițiativa Europa – E

Pe 8 decembrie, Comisia Europeană a lansat inițiativa **"Europa – E. O Societate Informațională pentru Toți"** care își propune obiectivul ambițios de a aduce beneficiile Societății Informaționale la îndemâna tuturor europenilor.

Europa – E este menită să accelereze schimbările pozitive în cadrul Uniunii Europene. Inițiativa urmărește zece obiective prioritare. Acestea includ, printre altele:

- Tineretul european în Era Digitală (de ex. până la sfârșitul anului 2001, toate școlile să aibă acces la Internet).
- Ieftinirea accesului la Internet.
- Accelerarea comerțului – e (de ex. până la sfârșitul anului 2001 să existe toate reglementările referitoare la comerțul – e).
- Internet rapid pentru cercetători și studenți

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

(de ex. îmbunătățirea calității infrastructurii Internet pentru cercetătorii și studenții europeni, până la sfârșitul anului 2000).

- Participare – e pentru persoanele defavorizate (de ex. până la sfârșitul anului 2000 să fie revizuită legislația în domeniu și programele standard în legătură cu Societatea Informațională).
- Legături directe cu instituțiile guvernamentale (de ex. acces ușor la informații juridice, administrative, culturale, despre mediu).

Inițiativa **Europa – e** va fi implementată pe durata președinției portugheze în cooperare cu Comisia și cu statele membre. S-a dorit ca ea să fie adoptată la Consiliul European special care s-a ținut la Lisabona în zilele de 23 – 24 martie 2000 și dezvoltată ulterior, în timpul Conferinței ministeriale speciale asupra Societății Informaționale care a avut loc la Lisabona, în luna următoare.

Consiliul European a salutat în mod deosebit această inițiativă și a invitat Comisia ca, în colaborare cu Consiliul, să pregătească Planul de Acțiune **Europa – e**, să prezinte Consiliului European special ce va avea loc la Lisabona în martie 2000 un raport privind desfășurarea evenimentelor și să finalizeze Planul de Acțiune până în iunie 2000.

O sinteză a Strategiei Președinției

Documentul Președinției portugheze referitor la strategia europeană pentru Societatea Informațională poate fi consultat în toate limbile europene oficiale pe website-ul președinției: http:/www.portugal.ue-2000.pt/

În cadrul capitolului "Dezvoltarea unei zone a cercetării europene – deschisă lumii întregi", una din priorități este: "Crearea unei rețele trans-europene de transmitere a datelor cu viteză superioară și la un preț de cost redus, pentru a susține realizarea acestei zone a cercetării. Această rețea de mare capacitate va susține nu numai dezvoltarea cooperării tehnico-științifice europene ci și cooperarea dintre școli și centre de perfecționare, biblioteci și instituții de știință și muzee".

O strategie a locurilor de muncă

În februarie 2000 a fost adoptată încă o comunicare intitulată "Strategii privind locurile de muncă în Societatea Informațională" a cărei autoare este comisarul Anna Diamantopoulou (Probleme sociale și de muncă). Comunicarea înglobează rezultatele studiilor anterioare întreprinse în acest domeniu.

În urma unui summit special ținut în noiembrie 1997, s-a constituit – la cel mai înalt nivel – un grup de lucru care, împreună cu Comisia Europeană, să studieze posibilitățile de creare a locurilor de muncă în Societatea Informațională. Grupul și-a lărgit imediat aria de cercetare de la oportunități la strategii privind locurile de muncă, realizând cu succes strategiile propuse de statele membre și ocupându-se de problemele specifice cărora trebuie să le facă față sistemul de învățământ și cel al forțelor de muncă în Societatea Informațională.

Comunicarea menționată este rezultatul activității depuse de Direcția Generală pentru Probleme Sociale și de Muncă în cooperare cu Direcțiile Generale pentru Educație și Cultură în Societatea Informațională. Statele membre au elaborat strategii naționale privind Societatea Informațională cu scopul de a îmbunătăți calitatea vieții oamenilor atât în timpul cât și în afara orelor de muncă. Grupul la nivel înalt s-a constituit într-un forum unde s-au schimbat opinii referitoare la aceste strategii și unde fiecare a învățat din experiența celorlalte state membre. S-au făcut comentarii asupra celor mai bune realizări în domeniu la nivel național, reprezentând standardul de la care Europa să poată avansa rapid spre era informațională. Raportul stabilește o strategie care să pregătească Europa pentru viitor, o strategie direcționată către oameni și comunități a căror participare la avansarea Europei spre Societatea Informațională este esențială. Acesta propune statelor membre și partenerilor sociali 18 recomandări precise pentru care grupul la nivel înalt și-a exprimat susținerea generală. Recomandările se referă la patru capitole principale: învățământ, forțe de muncă, societate și servicii publice.

Învățământul în Societatea Informațională

În conformitate cu obiectivele Strategiei Europene asupra utilizării forțelor de muncă, cu privire la tranziția de la școală la munca/ (activitatea) salariată, toate statele membre au lansat ori au pregătite planuri privind dotarea școlilor cu tehnologie de informare și comunicare. În unele cazuri, aceste planuri conțin prevederi speciale referitoare la pregătirea corespunzătoare a profesorilor.

Propunerile pentru "Ghidul Forțelor de Muncă 2000" vin în întâmpinarea dorinței de a îmbunătăți accesul la instrumentele Societății Informaționale prin solicitarea ca, până la sfârșitul anului 2002, școlile să fie dotate cu echipamente iar tineretul studios să aibă acces la Internet. În plus, existența poștei electronice (e-mail), a computerelor personale (PC) și a rețelelor computerizate locale este esențială pentru completarea infrastructurii.

Serviciile publice în Societatea Informațională

Pentru a accelera utilizarea instrumentelor Societății Informaționale în interacțiunea lor cu publicul și cu lumea afacerilor, este necesar un efort hotărât al tuturor autorităților publice. Se consideră că acest lucru va spori eficiența și calitatea serviciilor publice. Se va acorda prioritate tranzacțiilor efectuate prin rețeaua computerizată, achizițiilor pe baza sistemului digital și serviciilor sociale și culturale.

În ceea ce privește furnizarea de servicii compu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

terizate pentru cetăţeni, prioritate va avea accesul la informaţii de interes public relevante pentru viaţa de fiecare zi, prezentate într-o formă convenabilă utilizatorului şi coroborate cu referinţe despre alte servicii, pentru a facilita demersurile administrative. În acest sens, printre altele se recomandă statelor membre ca, până la finele anului 2000, să creeze pagina Internet pentru cetăţeni, servicii de telefonie şi teletext cu o reprezentare clară a site-ului, să ofere informaţii despre drepturile civile şi legături cu serviciile publice importante.

Pentru ca publicul divers să beneficieze de informaţii şi servicii directe, accesarea acestora trebuie să se facă rapid şi uşor. Înfiinţarea punctelor de acces electronic va fi completată de programe de pregătire pentru utilizarea instrumentelor Societăţii Informaţionale. S-a făcut recomandarea ca, până la sfârşitul anului 2001, să se înfiinţeze – în cadrul tuturor comunităţilor – puncte publice de acces la Internet susţinute de cursuri de pregătire, organizate în incinta bibliotecilor sau a oficiilor poştale, pentru dezvoltarea abilităţilor cerute de Societatea Informaţională.

Obiective strategice ale Comisiei pentru perioada 2000 – 2005

Pe data de 9 februarie a fost publicată comunicarea Comisiei privind obiectivele strategice pentru anii 2000 – 2005. Acest document susţine că nicicând nu a fost nevoie de Europa mai mult ca acum: democraţia şi drepturile omului pot fi promovate cel mai bine prin politici şi instituţii comune; globalizarea şi revoluţia digitală schimbă modalităţile de comunicare astfel că lumea afacerilor, societatea şi economia trec printr-o transformare fundamentală. Mai mult, într-o perioadă în care încrederea publicului în instituţiile noastre naţionale şi europene este la o cotă scăzută, siguranţa şi calitatea vieţii impun tot mai mult soluţii globale.

Obiectivele de realizat sunt multe. Acest document evidenţiază răspunsurile Comisiei la aceste provocări sub forma a patru obiective strategice pentru următorii cinci ani:

Promovarea noilor forme de guvernare europeană

UE trebuie să îşi adapteze instituţiile la cerinţele pe care le implică extinderea. Ea trebuie, de asemenea, să creeze noi forme de parteneriat între diferitele niveluri de guvernare din Europa şi să asigure contribuţia activă şi distinctă a Europei la procesul guvernării globale. Comisia trebuie să urmărească propria reformă internă, acordând cea mai mare atenţie obiectivelor esenţiale şi, prin aceasta, dând un exemplu şi celorlalte organisme. Comisia va informa în mai mare măsură cetăţenii în legătură cu drumul pe care Europa îl are de parcurs.

Crearea unei Europe stabile, cu o voce mai puternică în lume

Comisia trebuie să conlucreze cu statele membre pentru edificarea unei politici externe efective şi pentru succesul extinderii UE. Ea trebuie să îşi propună o cooperare mai strânsă între instituţiile europene şi cu statele membre şi să facă posibil ca Europa să preia conducerea în edificarea noii economii globale.

Crearea unei noi agende economice şi sociale

UE trebuie să prindă momentul revirimentului economic şi să realizeze o creştere constantă pentru o perioadă îndelungată.

În scopul realizării acestui obiectiv, UE trebuie să urmărească în mod sistematic o politică de modernizare astfel încât:

- Să se promoveze crearea de locuri de muncă şi dezvoltarea în ritm susţinut.
- Să se înfăptuiască reforme structurale.
- Să se accelereze absorbţia noilor tehnologii şi să crească nivelul cercetării europene.
- Să fie promovată reforma ce vizează bunăstarea socială, sănătatea şi pensiile.
- Să se creeze o forţă de muncă educată în spiritul erei electronice, ale cărei idei să îşi găsească o exprimare imediată pe piaţă.

Elaborarea unei noi agende economice şi sociale va spori competitivitatea şi va crea locuri de muncă.

Îmbunătăţirea calităţii vieţii

Comisia va căuta să coordoneze, să îmbunătăţească şi să accelereze răspunsul Europei la problemele care afectează vieţile oamenilor, în special cele privind mediul înconjurător, alimentaţia, drepturile consumatorului, justiţia şi protecţia împotriva criminalităţii şi transportul.

Documentul a fost înaintat Parlamentului European, Consiliului şi altor instituţii. El este însoţit de un al doilea document ce evidenţiază mult mai detaliat programul de lucru al Comisiei pentru anul 2000.

(Din **EBLIDA Magazine** – "Information Europe", trim. I/2000, pag. 8 – 11)

Traducere de Aura CONSTANDACHE

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTAR: Information Society Training and Awareness raising Networks
Rețele pentru Creșterea Pregătirii și a Cunoștințelor în Societatea Informațională

Rețelele computerizate ISTAR constituie un proiect-pilot de importanță majoră sprijinit de programul Uniunii Europene RISI 2 (Regional Information Society Initiatives) și având ca termen de finalizare 27 aprilie 2000. Început încă din noiembrie 1997, acesta a constituit un test privind noul rol-cheie pe care îl joacă bibliotecile publice în conlucrarea cu alte agenții din sectoarele public și privat, pentru susținerea economică a regiunilor "periferice" ale Europei, prin furnizarea de informații și de servicii de instruire pentru utilizatori la prețul de cost efectiv al acestora. Prezentul articol evidențiază derularea și rezultatele acestui proiect.

ISTAR și-a propus să ofere unor persoane care desfășoară o activitate pe cont propriu sau prin intermediul telecomunicațiilor precum și celor care practică învățământul la distanță un model care să încurajeze creșterea nivelului cunoștințelor și a accesibilității la rețelele computerizate și la serviciile furnizate de Societatea Informațională. Pentru aceasta, în cadrul Obiectivului 1, au fost desemnate trei regiuni: Imathia (Grecia), Thüringen (Germania) și WELB – Western Education and Libraries Board (Irlanda de Nord). O regiune deosebit de avansată (Essex, din Marea Britanie) a funcționat ca bază de resurse pentru managementul proiectului, acționând în parteneriat cu un subcontractant din sectorul privat, "Education for Change Ltd." Proiectul – care pare să-și fi atins toate obiectivele – a inițiat și testat diverse servicii în toate cele trei regiuni menționate. În contextul recentei lansări a strategiei CE privind locurile de muncă în noua economie informațională, constatările făcute sunt cât se poate de relevante. Raportul recomandă în mod expres, printre altele, crearea de puncte de acces public pe Internet până la sfârșitul anului 2001 precum și posibilități de pregătire pentru Societatea Informațională în toate bibliotecile și oficiile poștale comunitare.

În urma unei etape pregătitoare de un an și care a cuprins activități de fezabilitate, definire, marketing, specificații tehnice, instruire și achiziții, a luat ființă în fiecare regiune o rețea centrală ISTAR plus "nodurile" aferente. În prezent sunt în curs de operare servicii-pilot, pe durata unui an întreg, sub o atentă monitorizare și evaluare, în vederea creșterii calității și a gradului de utilizare a rețelei și a altor servicii relevante în cadrul fiecărei economii regionale.

Contextul regional

Partenerii ISTAR care formează rețeaua, în cadrul fiecărei regiuni, se deosebesc între ei în funcție de structura instituțională și economică a regiunii:

Imathia: Prefectura; Biblioteca publică din Veria; Camera de Comerț din Imathia; Oficiul pentru Dezvoltare Industrială din Naousa; Institutul de Muncă și Activități Sindicale, Veria; Municipalitatea din Plati (biblioteca).

WELB: Departamentul pentru Educație și Biblioteci; Colegiul North – West pentru studii superioare și de perfecționare; Parcul folcloristic american din Ulster; Închisoarea HMP Magilligan.

Thüringen: Șapte municipalități locale și bibliotecile lor (Erfurt, Gera, Gotha, Greiz, Ilmenau, Meiningen, Nordhausen); Landesfachstelle für Offentliche Bibliotheken (Agenție de Consultanță); Centrul Educațional pentru Adulți.

În fiecare regiune participantă a fost creată o Echipă de Management Regional ce include parteneri care au atât calitatea de participanți cât și pe aceea de contribuabili precum și un Grup pentru Activitatea Tehnică Regională.

Mare parte din activitatea ISTAR a fost preluată de Grupuri pentru Probleme Inter-Regionale alcătuite din tehnicieni specialiști, din partea fiecărui partener la acest proiect. Aceste Grupuri au fost create pentru a se ocupa de aspecte ce țin de specificația tehnică, de instruire, promovare și publicitate, evaluarea performanțelor și pentru a optimiza schimbul de experiență și sistemul de învățământ inter-regional.

Deși toate regiunile implicate în acest parteneriat sunt de acord cu obiectivele propuse, există deosebiri în privința priorităților și a managementului proiectelor locale. În Imathia, de exemplu, serviciile ICT (Information and Communication Technology) existente erau atât de puține încât principala sarcină a managerului Proiectului Regional a fost de a induce și menține la nivelul sectorului privat și al politicului credința că proiectul ar putea fi, totuși, o reușită. Spre sfârșitul etapei de fezabilitate și definire (și cu o nouă Bibliotecă Centrală inaugurată în iulie 1999, la Veria) optimismul a atins cote înalte atât la nivel local cât și regional – lansarea oficială a serviciilor fiind făcută de Ministrul Culturii din Grecia, în octombrie 1999. Politicienii – cei de la nivel local și regional, dar și membri ai Parlamentului European – reprezentând cele patru regiuni implicate, au susținut cu tărie acest proiect. Lansări asemănătoare de servicii de înaltă calitate au avut loc și în Irlanda de Nord și Germania.

Alți factori importanți au fost:

- Gradul de penetrare a Internetului și a Computerelor.
- Atitudinea față de implicarea sectorului privat în asigurarea pregătirii publicului, de exemplu (o vastă Inițiativă de Finanțare Publică astfel încât să se poată crea, în sectorul privat, o bază pentru funcționarea serviciilor destinate pregătirii în domeniul educațional, în cadrul WELB).
- Rolul jucat de și sprijinul pentru munca desfășurată în fața ecranului calculatorului, în cadrul economiilor regionale (mai puțin semnificativ în Thüringen decât în WELB).
- Rolul jucat de și sprijinul pentru "instruirea permanentă" și învățământul deschis/la distanță.
- Politici care urmăresc accesul Internet (există o inițiativă guvernamentală britanică la scară largă ce vizează WELB, dar în Imathia astfel de politici sunt rare).
- Politici în favoarea serviciilor plătite (în cazul WELB s-a hotărât ca serviciile să fie gratuite, în Imathia și Thüringen se percep taxe în principal pentru accesarea Internetului, alte servicii fiind gratuite).
- Existența unui parteneriat în relațiile dintre bibliotecile publice și alte instituții sociale/culturale/economice/de învățământ (un precedent existând deja în cazul WELB, în timp ce în Imathia un astfel de parteneriat a luat ființă în cadrul obiectivului-pilot, iar în Thüringen după ce serviciile au devenit operaționale).

Servicii ISTAR

Serviciile ISTAR, așa cum au fost concepute, se împart în patru grupe mari ce conțin 16 categorii distincte, fiecare cu propriul obiectiv specific diferitelor regiuni:

Grupa A. Capacitate sporită a cunoștințelor: sesiuni vizând capacitatea computerelor; sesiuni vizând seturi de măsuri pentru optimizarea calității rețelei; sesiuni destinate utilizatorului de Internet; imagine electronică.

Grupa B. Seturi de măsuri în sprijinul instruirii și perfecționării: instruirea pentru activități specifice; pregătirea în domeniul E-mail; proiectarea și cercetarea site-urilor Web; abilități de bază dobândite prin auto-perfecționare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Grupa C. Servicii plătite: utilizarea punctelor de lucru; crearea de site-uri Web; videoconferințe; captarea/prelucrarea imaginilor electronice.

Grupa D. Furnizarea de Informații: accesul la informații din sfera afacerilor; accesul la bazele de date ale partenerilor; accesul la informații specifice.

În cadrul regiunilor respective, serviciile au început să funcționeze la date diferite și în zone și puncte de acces diferite, în funcție de condițiile operaționale și financiare locale. Numărul și particularitățile punctelor de servicii ISTAR diferă și ele de la o regiune la alta. Nu toate regiunile și-au planificat să ofere toată gama de servicii, iar aceste servicii au început să se modifice pentru a răspunde necesităților locale.

Rezultate obținute până în prezent

Proiectele RISI 2 sunt evaluate în funcție de cele patru criterii de bază: disponibilul de forțe/locuri de muncă, antreprenoriat, adaptabilitate și oportunități egale. ISTAR a pus în lumină o serie de aspecte cum ar fi impactul serviciilor computerizate asupra decalajelor între nivelurile de pregătire, asupra forței de muncă, economiei, companiilor locale, numărului de cetățeni care și-au dezvoltat abilități noi – și care sunt acestea – și cum se raportează ele la strategiile economice/carențele profesionale locale, precum și numărul persoanelor care au urmat o formă de pregătire și au obținut un loc de muncă. S-a făcut, de asemenea, o evaluare a contribuției potențiale a acestui proiect la strategiile regionale privind informarea publică și la strategiile educaționale.

Instrumentele utilizate pentru monitorizarea activității regionale includ:

- Statistici – care estimează capacitatea de funcționare (de exemplu: numărul de utilizatori, de cursuri de pregătire, siteurile existente).
- Studii de caz – pentru a demonstra, de exemplu, creșterea nivelului performanțelor.
- Rapoarte – pentru a testa ușurința în utilizarea noilor tehnologii, îmbunătățirea performanțelor, impactul asupra utilizatorilor. Astfel de rapoarte s-au întocmit pentru fiecare regiune.
- Grupuri-țintă – pentru a se testa mai în profunzime reacția utilizatorului.

În general, ISTAR a constatat puține diferențe relevante între planul de acțiune inițial și funcționarea efectivă. Cu toate acestea, în etapa de fezabilitate și definire a proiectului a devenit evident faptul că un număr de probleme importante necesitau, într-o oarecare măsură, o reorientare.

Curând, a devenit clar că succesul Rețelelor ISTAR în furnizarea de noi capacități și pregătire ICT depinde în mare măsură de recrutarea, pregătirea și repartizarea personalului, astfel încât utilizatorii să beneficieze de servicii de calitate în toate punctele de acces ale rețelei. Acest fapt a impus creșterea resurselor destinate recrutării și pregătirii personalului.

Pe durata implementării acestui proiect s-au folosit diverse metode care să asigure personalului ISTAR competența necesară atât în domeniul ICT cât și ca îndrumători și furnizori de servicii pentru public. Fiecare regiune a realizat un Plan de Pregătire Profesională bazat pe un audit al competențelor din acea regiune. Pentru susținerea pe termen lung a serviciilor ISTAR, modalități ce se bazează pe competență, cum ar fi ECDL (European Computer Driving Licence) și acreditarea ofertelor par să ofere o direcție de urmat.

S-a pus, totuși, problema dacă rețelele ISTAR pot oferi publicului servicii care să aibă ca finalitate obținerea unor calificări, cum ar fi ECDL, de exemplu. În acest sens, sunt posibile mai multe variante: de exemplu, centrele și nodurile ISTAR să fie acreditate să ofere pregătirea în vederea calificării, sau, acestea să se concentreze în special pe rezolvarea, în tandem cu alte centre de pregătire din sectorul public și privat, unor probleme cum ar fi inițierea în acest domeniu, acumularea cunoștințelor esențiale, colaborarea individuală, îndrumându-i pe cei care doresc să obțină calificări acreditate și punând la dispoziția acestora puncte de acces și facilități în sprijinul "învățământului deschis". Ulterior, și alte centre de pregătire pot deveni membre ale rețelei regionale ISTAR. În perioada rămasă de parcurs din acest proiect, o atenție mai mare va fi acordată chestiunilor privind pregătirea personalului și a utilizatorilor.

Încă din etapa de fezabilitate s-a constatat că, prin intermediul unui proiect cum este ISTAR, nu e posibil să fie remediate deficiențele la nivel macro existente în infrastructura telecomunicațiilor regionale. Prin urmare, trebuie să se pună accentul pe infrastructura tehnică a organizațiilor instituționale aflate în relații de parteneriat și pe sistemul de rețele existent între ele.

Din momentul în care cele trei regiuni au început să ofere servicii ISTAR, în martie 1999, s-a trecut și la întocmirea rapoartelor aferente. Un raport trebuia să analizeze situația demografică și abilitățile ICT ale clienților ISTAR la începutul utilizării de către aceștia a serviciilor ISTAR. Clienții au fost invitați să completeze chestionare. Raportul inițial este urmat de unul final pentru a se studia dacă între ele există diferențe.

Utilizatorii ISTAR

Între martie și octombrie 1999, 24% dintre persoanele care și-au propus să utilizeze serviciile ISTAR erau cei aflați în căutarea unui loc de muncă, iar 5% lucrau pe cont propriu. Imathia a fost regiunea care a înregistrat cel mai mare succes în atragerea unor astfel de grupuri de populație, dar nici rezultatele obținute în celelalte regiuni nu sunt neglijabile, dacă ținem cont de contextul diferit.

Studenții constituie grupul cel mai numeros datorită cifrelor ridicate înregistrate în Germania, unde utilizarea masivă a serviciilor ICT în procesul de învățământ a făcut ca bibliotecile să atragă un public numeros. Distribuția utilizatorilor în funcție de vârstă atinge cota maximă între 25 – 34 ani (în Imathia ajunge la 50%). Analiza făcută pe grupurile-țintă și studiile de caz pot explica acest lucru, dar, probabil că utilizatorii respectivi sunt atât persoane care și-au însușit o educație înainte ca tehnologia digitală să devină un lucru obișnuit precum și părinți care doresc să își ajute copiii sau să țină pasul cu aceștia. Numărul celor în vârstă de peste 55 de ani se reduce considerabil, poate și din cauză că această categorie de vârstă nu constituie un grup-țintă în cadrul ISTAR. Cu toate acestea, datele furnizate de WELB arată că, dacă este atras să utilizeze serviciile computerizate, și acest grup le apreciază ca fiind folositoare și interesante.

Atât Imathia cât și WELB au înregistrat succese importante în atragerea celor neinițiați încă în tainele computerelor. În cazul Germaniei, cifrele mai scăzute pot fi explicate, într-o oarecare măsură, prin numărul tinerilor care au fost incluși în mostra respectivă.

Oameni care nu au utilizat niciodată un computer:

	acasă	la serviciu	la un curs
Imathia	328 (66%)	340 (69%)	315 (64%)
Thüringen	38 (8%)	157 (34%)	71 (15%)
WELB	287 (57%)	250 (50%)	158 (32%)
Total	653 (45%)	747 (51%)	544 (37%)

Aceste constatări sunt mai edificatoare dacă ținem cont de nivelul și abilitățile demonstrate:

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Oameni care nu au utilizat anterior:

	Imathia	Thüringen	WELB	Total
Procesare de date	305	23	130	458 (32%)
Foaie de calcul	381	113	234	728 (50%)
Email	406	135	257	798 (55%)
Internet	368	89	234	958 (66%)
CD-Rom	361	65	267	693 (48%)

În general, regiunile ISTAR au înregistrat succese notabile în atragerea începătorilor în una sau mai multe aplicații. Cifrele provenite din Imathia sunt de reținut: cel puțin 67% din clienți nu aveau nici un fel de cunoștințe de procesare de date iar mai mult de 80% nu aveau cunoștințe de email. Această situație este generată parțial de un marketing foarte precis direcționat, beneficiind de inaugurarea unei clădiri noi ultradotate, și de pătrunderea destul de lentă a acestor tehnologii în domeniile educațional și al afacerilor din această regiune. S-a constatat că, în două regiuni, e-mail-ul este procedeul cel mai puțin familiar. Foaia de calcul este pe locul doi în alte două regiuni, iar Internetul este pe locul trei. Dacă ne referim la toate cele trei regiuni, în general, se poate spune că Internetul este mai puțin familiar, urmat îndeaproape de e-mail, foaia de calcul și CD-Rom-uri.

Tabelul următor arată că un număr destul de mare de clienți ISTAR nu posedă nici măcar cunoștințele de bază. Din nou, nivelul cel mai scăzut s-a înregistrat în Imathia iar cel mai ridicat în Thüringen.

Utilizatori care nu știau să:

Pună în funcțiune computerul	182 (13%)
Folosească tastatura	186 (13%)
Utilizeze mouse-ul	196 (14%)
Creeze un fișier	295 (20%)
Salveze un document	269 (19%)
Închidă o fereastră de lucru	225 (16%)
Formateze o dischetă	463 (32%)
Tipărească un document	294 (20%)
Închidă corect computerul	267 (18%)

La sfârșitul lunii octombrie 1999 unele regiuni încă mai planificau introducerea de noi servicii, în conformitate cu planul inițial, sau intenționau – precum WELB – să își extindă serviciile prin înființarea de noi centre care nu fuseseră prevăzute în planul originar, ca urmare a succeselor înregistrate.

O sinteză a programelor de pregătire și a utilizatorilor în perioada martie – octombrie 1999:

Regiunea	Sesiuni	Utilizatori
Imathia*	111	960
Thüringen**	405***	8.812
WELB****	928	8.352
Total	1.444	18.124

* Serviciile au început să funcționeze în iunie 1999.

** Serviciile au început să funcționeze în martie 1999.

*** O sesiune înseamnă o serie de cursuri de predare de cunoștințe, planificată din timp și desfășurată într-un cadru organizat. În Thüringen, o trăsătură caracteristică a serviciilor oferite au constituit-o ședințele de pregătire individuală (instructor-utilizator). În total, au avut loc 4.393 de astfel de sesiuni la care au participat 6.124 persoane – număr ce a fost inclus în tabelul anterior.

**** Serviciile au început să funcționeze în iunie 1999.

În cadrul acestor sesiuni, mărimea grupurilor a variat în funcție de solicitări, spațiu disponibil și dotări. Cel mai solicitat serviciu s-a dovedit a fi Internetul, cu 551 de sesiuni dintr-un total de 1.444, în condiții de supraveghere competentă și interactivitate în rândul participanților. Imathia a ocupat primul loc la crearea de website-uri. Website-ul propriu al bibliotecii (legat de site-ul ISTAR) este considerat un model pentru bibliotecile publice din Grecia. Din cele 56 website-uri create în Imathia în cadrul ISTAR, 49 sunt pentru companii locale, ceea ce reprezintă o creștere enormă a numărului companiilor locale prezente pe Internet.

Natura deschisă a punctelor de acces ISTAR și atmosfera prietenoasă și lipsită de stress favorizează într-o mare măsură interacțiunea socială în rândul utilizatorilor. Utilizatorii își pun unii altora întrebări și se ajută reciproc. Aceasta creează o resursă comunitară neoficială, accesibilă tuturor. Raportul demonstrează succesul obținut în cazul grupurilor-țintă precum și faptul că lipsa abilităților poate fi în mare măsură remediată prin ISTAR.

Statisticile scot în evidență faptul că se apelează cu entuziasm și pe scară largă la serviciile ISTAR. În Plati (Imathia), o comunitate rurală izolată, au aderat aproximativ 10% din cei 1.500 de locuitori. Aceste concluzii sunt verificate de personalul din cele trei regiuni partenere și toți declară că ISTAR a produs o reală schimbare în cadrul acestor comunități.

Concluzii

ISTAR are potențialul de a se constitui într-o acțiune de anvergură, transferabilă pe întreg continentul european, dacă se au în vedere interesele politice într-o Europă unde bibliotecile publice și serviciile de informare computerizate se dezvoltă și se transformă pentru a veni în întâmpinarea cerințelor grupurilor-țintă. Dacă ne referim la potențialul de a influența și susține aceste evoluții, în special în regiuni periferice, ISTAR rămâne de actualitate în privința următoarelor aspecte:

- Conținutul acțiunii: în special proiectarea și furnizarea de servicii.
- Model pentru parteneriate intersectoriale intra-regionale între bibliotecile publice și alți furnizori de informații și de programe de pregătire.
- Model pentru pregătirea personalului.
- Parteneriat inter-regional de succes și utilizarea grupurilor comune pe o bază dinamică.
- Continuarea cu succes a procesului de atragere a sprijinului politic și financiar, la nivel regional.

Gama serviciilor identificate ca fezabile ca și cerințele pentru fiecare regiune sunt în mare parte asemănătoare. Conținutul acestor servicii are suficiente elemente comune pentru a ne da încrederea că, pe baza experienței-pilot ISTAR, se poate ajunge la o abordare la nivel european. Particularitățile regionale nu invalidează – în această etapă – o abordare la acest nivel. Valabilitatea acestor concluzii a fost discutată prin contactarea altor regiuni și comunități cu obiective similare. La nivel național, ISTAR a fost prezentat în Grecia la conferința autorităților locale, din septembrie 1999, cu privire la Kephalonia, și a fost discutat în aprilie 2000 la Conferința Nord/Sud a Asociațiilor Bibliotecilor din Irlanda. La conferința PubliCA "Something for Everyone" (Ceva pentru fiecare), ținută în octombrie 1999 la Copenhaga, ISTAR și-a prezentat primele constatări iar Ioannis Koukiades, membru al Parlamentului European, a vorbit din partea inițiatorilor proiectului.

ISTAR a organizat, de asemeni, o serie de seminare în diferite regiuni "periferice", în ultimele două luni de aplicare a acestui proiect (martie și aprilie 2000).

(Din **EBLIDA Magazine** – "Information Europe", trim. I/2000, pag. 14 – 17)

Traducere de Aura CONSTANDACHE

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Omagiu Poetului Național

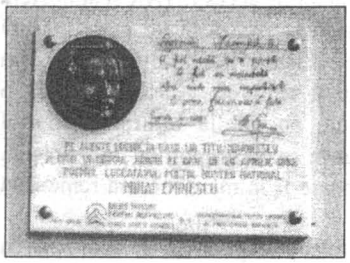

Bucureștenii care treceau prin dreptul magazinului Eva, în ziua de 20 iunie a.c., s-au oprit cîteva minute să asiste la dezvelirea plăcii memoriale închinate Poetului Național.

Pe albul marmurei, chipul turnat în bronz este însoțit de o strofă din Legenda *Luceafărului*, iar dedesubt sînt sculptate următoarele cuvinte: *Pe aceste locuri, în casa lui Titu Maiorescu, a citit în cercul Junimii, pe data de 24 aprilie 1882, poemul* Luceafărul, *poetul nostru național MIHAI EMINESCU.*

Numeroși scriitori, oameni de cultură, simpli trecători au luat parte la momentul dezvelirii plăcii prin grija Inspectoratului pentru Cultură al Municipiului București.

Despre semnificația evenimentului au vorbit criticul Dan CRISTEA, inspector șef al Inspectoratului pentru Cultură al Municipiului București, director al editurii Cartea Românească și Adrian George SĂHLEAN, autorul volumului *Mihai Eminescu – Poezii alese / Selected Poems.*

Lucrarea în bronz și marmură este realizată de sculptorul Chifu PANAITE.

EMBAIXADA DE PORTUGAL BUCARESTE
București,
30 iunie 2000

Dl. Florin ROTARU
Director
Biblioteca Municipală
"Mihail Sadoveanu"
Str. Take Ionescu 4, sector 1
București

Stimate Domnule Director,

Îmi face o deosebită plăcere să vă mulțumesc pentru urările transmise cu ocazia **Zilei Naționale a Portugaliei** și doresc să exprim, la rândul meu, urări de fericire și prosperitate, atât în numele poporului portughez cât și al meu personal.

Vă rog să primiți, Stimate Domnule Director, asigurarea deosebitei mele considerații și stimei personale.

José Augusto SEABRA
Ambasadorul Portugaliei la București

euroart
Fondul Cultural European pentru România

București, 12 iulie 2000

Asociația Bibliotecarilor și Documentariștilor din București

Pentru: Domnul **Florin Rotaru**

Nume proiect: **Biblioteca sonoră pentru nevăzători și ambliopi – dotare tehnică și proiect educațional de integrare informațională a nevăzătorilor**
Nr. Proiect: **1035**

Stimate domnule Florin Rotaru,

Avem plăcerea să vă anunțăm că în urma analizării proiectelor înscrise în cadrul programului **euroart** proiectul dumneavoastră **Biblioteca sonoră pentru nevăzători și ambliopi – dotare tehnică și proiect educațional de integrare informațională a nevăzătorilor** a fost selecționat pentru finanțare în valoare de: **24800** Euro.

Pentru discutarea contractului de finanțare, vă rugăm să ne contactați la sediul Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile până miercuri 19 iulie 2000, la telefon 01 310 0177, dna Lorita Constantinescu. Programul nostru cu publicul este de luni până vineri, între orele 10:00 – 17:00.

Așa cum vă imaginați, procesul de evaluare a 512 proiecte din diverse domenii culturale a fost extrem de dificil, iar comisiile au trebuit să țină seama de faptul că bugetul alocat pentru finanțarea proiectelor este limitat. În aceste condiții proiectul dvs. a întrunit criteriile de selecție și se află printre cele 31 de proiecte care vor primi finanțare.

Vă mulțumim pentru participarea în cadrul competiției programului **euroart** și sperăm să colaborăm cu succes.

Cu considerație,
Alison Coutts
Director de Program
euroart

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Festivalul "Eminescu 2000"

Itinerariul manifestărilor din spațiul **Anului Eminescu** duce dincolo de bariera Vergului, acolo unde **Casa de Cultură** care poartă numele poetului adaugă manifestărilor centrale ale Capitalei un bogat program început în ianuarie şi anunțat până la sfârşitul anului aniversar.

Casa de Cultură "Mihai Eminescu" a fost înființată prin grija Fundației Culturale Regale "Principele Carol" la 10 octombrie 1939, oferind unor generații întregi cadrul adecvat manifestărilor spirituale, în sediul din str. M. Eminescu nr. 89. După abdicarea regelui Mihai I, a trecut în patrimoniul statului, sub denumirea de Căminul Cultural orăşenesc Dichiu, pentru ca, prin 1954 – 1955, printr-un decret al Prezidiului fostei Mari Adunări Naționale, să-şi schimbe denumirea şi aria de activitate, devenind Casa de Cultură "Mihai Eminescu" Bucureşti.

Astăzi, Casa de Cultură "Mihai Eminescu" funcționează în Teatrul de vară din Parcul Național "Lia Manoliu", oferind publicului programe educaționale, culturale şi artistice, sub inimoasa conducere a Doamnei Ionela Niculae.

Cu sprijinul Consiliului local al Primăriei sectorului 2 Bucureşti şi în colaborare cu Cenaclul literar "Amurg sentimental" condus de poetul Ion Machidon, manifestările **Anului Eminescu** au cunoscut o largă participare, de colaboratori şi de public. Astfel, în ianuarie a avut loc un spectacol **Jubileu Eminescu**, o Expoziție de pictură Galeria Arte 2, o seară literar-artistică Orizontul literar "Amurg sentimental", precum şi lansarea revistei "Enigmaticul". Manifestările din zilele de 15 – 16 iunie, pe lângă vernisajul expoziției de pictură semnată de pictorul basarabean Simion Ciumeică, un documentar video Eminescu, o expoziție de carte, precum şi Colocviul "Mihai Eminescu – poet național şi universal", au cuprins, ca evenimente centrale, dezvelirea unui bust al marelui Poet şi decernarea premiilor Concursului Național de poezie "Mihai Eminescu", ediția I.

În luna septembrie este prevăzută o Tabără de sculptură şi pictură pentru copii, în octombrie se pregăteşte apariția Antologiei de poezie premiată la Concursul Național de poezie, ediția I, în noiembrie lansarea revistei "Enigmaticul" nr. 4 iar în decembrie, dezvelirea plăcii memoriale "Mihai Eminescu" în str. Buzeşti nr. 5.

Dincolo de imaginara Barieră, în cartierul tumultoaselor evenimente sportive, prin care mai trece, încărcată de tragică poezie, umbra domnişoarei Nastasia, **Anul Eminescu 2000** se conturează solemn în orizontul culturii. (*I.H.*)

Lansarea programului INFO București

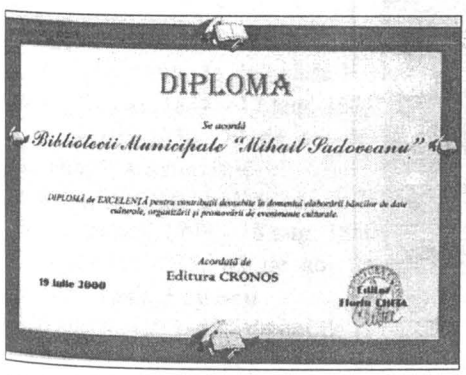
DIPLOMA

Se acordă

Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu"

DIPLOMĂ de EXCELENȚĂ pentru contribuții deosebite în domeniul elaborării băncilor de date culturale, organizării şi promovării de evenimente culturale.

Acordată de
Editura CRONOS

19 iulie 2000

Editor
Horia CHIȚA

La sediul Camerei de Comerț şi Industrie a României şi a Municipiului Bucureşti a avut loc, miercuri 19 iulie a.c., ceremonia de acordare a diplomelor de excelență unor instituții şi firme specializate în realizarea bazelor de informații. Manifestarea, la care au participat numeroşi reprezentanți ai presei scrise şi audiovizuale, a fost inițiată de Editura Cronos, în colaborare cu firma Kappa.

În cadrul acestei festivități, Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu" a primit o diplomă specială "pentru contribuții deosebite în domeniul elaborării băncilor de date culturale". Cu această ocazie, Biblioteca Municipală a lansat proiectul **INFO Bucureşti** la care sînt invitate să participe instituțiile care dețin baze de informații despre orașul Bucureşti. Domnul Aurel Vainer, vicepreşedintele Camerei de Comerț şi Industrie a României, a declarat că instituția pe care o reprezintă se angajează să sprijine această inițiativă care, după părerea sa, e de un real folos pentru edilii bucureşteni. (*Horia FRUNZĂ*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Noutăţi editoriale

- Albulescu, Mircea, *Bazar sentimental*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 2000, 164 p., 30.000 lei
- Balotă, Nicolae, *Eminescu, poet al iniţierii în poezie*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 2000, 218 p.
- Bălu, Ion, *Viaţa lui Lucian Blaga*, vol. IV (iulie 1947 – mai 1961), Editura Libra, Bucureşti, 2000, 440 p., 42.000 lei
- Beldie, Constantin, *Memorii – Caleidoscopul unei jumătăţi de veac în Bucureşti (1900 – 1950)*, prefaţă de prof. univ. dr. ing. Nicolae P. Leonăchescu, Editura Albatros, Bucureşti, 2000, 376 p.
- Borges, Jorge Luis, *Opere*, 3, traducere de Irina Dogaru, Cristina Hăulică, Andrei Ionescu, Tudora Şandru-Mehedinţi, ediţie îngrijită de Andrei Ionescu, Editura Univers, Bucureşti, 2000, 520 p., 89.000 lei
- Danilov, Nichita, *Suflete la second-hand*, poeme, Editura Vinea, Bucureşti, 2000, 86 p.
- di Mascio, Patrick, *Freud după Auschwitz*. Psihanaliza culturală, traducere de Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timişoara, 2000, 195 p.
- Iuga, Nora, *Inima ca un pumn de boxeur*, prefaţă de Gheorghe Grigurcu, Editura Vinea, Colecţia "Ediţii definitive", Bucureşti, 2000, 288 p.
- Judt, Tony, *Povara responsabilităţii*. Blum, Camus, Aron şi secolul XX francez, Editura Polirom, Iaşi, 2000
- Le Goff, Jacques, *Sfintul Francisc din Assisi*, Editura Polirom, Iaşi, 2000
- Lorenz, Konrad, *Şi el vorbea cu patrupedele, cu păsările şi cu peştii. Aşa a descoperit omul câinele*, Editura Polirom, Iaşi, 2000
- Mishima, Yukio, *Templul de aur*, traducere de Angela Hondru, Editura Humanitas, Colecţia "Cartea de pe noptieră", Bucureşti, 2000, 238 p.
- Radcliffe – Brown, A.R., *Structură şi funcţie în societatea primitivă*, Editura Polirom, Iaşi, 2000
- Roth, Joseph, *Tarabas. Un trecător pe acest pământ*, traducere şi prefaţă de Bogdan Mihai Dascălu, Editura Univers, Bucureşti, 2000, 174 p., 29.000 lei
- Simuţ, Ion, *Arena actualităţii*. Confidenţe, Editura Polirom, Iaşi, 2000
- Vulcănescu, Mircea, *Războiul pentru întregirea neamului*, prefaţă de Titus Vulcănescu, postfaţă de Horia Stamatu, Editura Saeculum, Bucureşti, 2000, 160 p., 19.900 lei

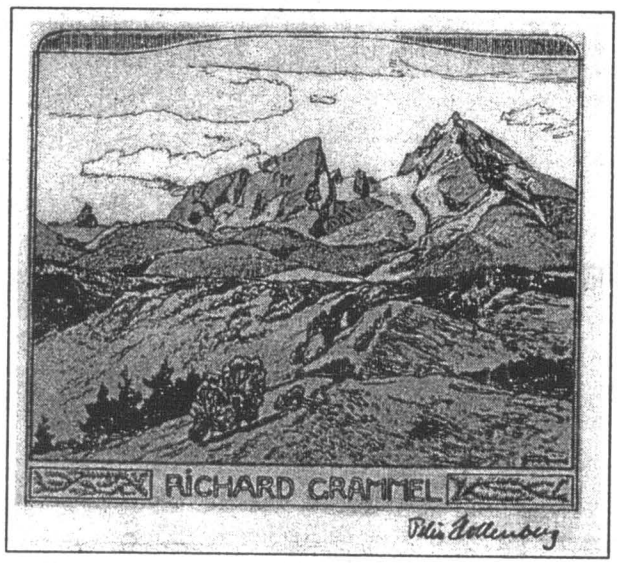

Ex-Libris. Felix Hollenberg
Katalog zur Ausstellung in der Stadtbücherei Stuttgart Wiehelmspalais. 25 Januar bis 23 Februar 1991

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendarul evenimentelor culturale
august 2000

♦ 1 august 1865. 135 de ani de la apariția, la București, a revistei **"Tipograful român"**, prima gazetă muncitorească din România

♦ 1 august 1915. 85 de ani de la nașterea lui **Gellu Naum**, poet și traducător

♦ 4 august 1875. 125 de ani de la moartea lui **Hans Christian Andersen**, scriitor danez (2 apr. 1805 - 4 aug. 1875)

♦ 4 august 1900. 100 de ani de la nașterea lui **Vasile Pavelcu**, eseist și psiholog (4 aug. 1900 - 21 feb. 1991)

♦ 5 august. **Ziua Presei Române**

♦ 5 august 1850. 150 de ani de la nașterea lui **Guy de Maupassant**, scriitor francez (5 aug. 1850 - 6 iul. 1893)

♦ 5 august 1930. 70 de ani de la nașterea lui **Neil Armstrong**, renumit astronaut american, primul om care a pus piciorul pe Lună, la 20 iulie 1969

♦ 9 august 1850. 150 de ani de la nașterea lui **Haimann (Hariton) Tiktin**, lingvist german (9 aug. 1850 - 13 mart. 1936)

♦ 9 august 1880. 120 de ani de la nașterea lui **Ioan Lupaș**, istoric și om politic, membru al Academiei Române (9 aug. 1880 - 3 iul. 1967)

♦ 10 august 1910. 90 de ani de la nașterea poetului **Vladimir Cavarnali** (10 aug. 1910 - 20 iul. 1966)

♦ 11 august 1900. 100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Lupașcu**, filosof francez de origine română, membru de onoare post-mortem al Academiei Române (11 aug. 1900 - 1988)

♦ 11 august 1930. 70 de ani de la nașterea scriitorului Teodor **Mazilu** (11 aug. 1930 - 1980)

♦ 14 august 1905. 95 de ani de la nașterea scriitorului **Ștefan** Tita (14 aug. 1905 - 1 sept. 1977)

♦ 14 august 1925. 75 de ani de la nașterea poetului **Cezar** Drăgoi (14 aug. 1925 - 16 dec. 1962)

♦ 15 august 1870. 130 de ani de la apariția, în revista "Convorbiri Literare", a poemului eminescian **"Epigonii"**

♦ 16 august 1880. 120 de ani de la nașterea lui **Constantin** Antoniade, filosof, diplomat și istoric al culturii (16 aug. 1880 - 1954)

♦ 16 august 1920. 80 de ani de la nașterea lui **Virgil** Ierunca, eseist și critic literar

♦ 16 august 1935. 65 de ani de la nașterea poetului **Ion** Gheorghe

♦ 17 august 1925. 75 de ani de la moartea scriitorului **Ioan** Slavici (18 ian. 1848 - 17 aug. 1925)

♦ 17 august 1930. 70 de ani de la nașterea lui **Marcel** Chirnoagă, artist plastic

♦ 18 august 1850. 250 de ani de la moartea lui **Honoré de** Balzac (20 mai 1799 - 18 aug. 1850)

♦ 19 august 1935. 65 de ani de la nașterea scriitorului Dumitru **Radu Popescu**

♦ 20 august 1875. 125 de ani de la nașterea lui **Constantin** Giurescu, istoric (20 aug. 1875 - 28 oct. 1918)

♦ 20 august 1900. 100 de ani de la moartea lui **G. Dem. Teodorescu**, folclorist și istoric literar (25 mart. 1849 - 20 aug. 1900)

♦ 20 august 1920. 80 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar **Zoe Dumitrescu-Bușulenga**, membră a Academiei Române

♦ 22 august 1850. 150 de ani de la moartea lui **Nikolaus Lenau**, poet austriac (13 aug. 1802 - 22 aug. 1850)

♦ 22 august 1890. 110 ani de la moartea lui **Vasile Alecsandri** (14 iun. 1818 - 22 aug. 1890)

♦ 22 august 1900. 100 de ani de la nașterea lui **Vlad Bănățeanu**, lingvist și filolog (22 aug. 1900 - 15 nov. 1963)

♦ 24 august 1820. 180 de ani de la moartea lui **Ion Budai-Deleanu**, cărturar iluminist, autorul **"Țiganiadei"** (6 ian. 1760 - 24 aug. 1820)

♦ 25 august 1900. 100 de ani de la moartea lui **Friedrich Nietzsche**, poet și filosof german (15 oct. 1844 - 25 aug. 1900)

♦ 25 august 1925. 75 de ani de la nașterea criticului literar **Marin Nițescu**

♦ 25 august 1935. 65 de ani de la nașterea poetului **Mihai Sabin** (25 aug. 1935 - 10 aug. 1975)

♦ 25 august 1940. 60 de ani de la nașterea scriitorului **Mihai Pelin**

♦ 26 august 1510. 490 de ani de la apariția **"Octoihului" slavon**, a doua carte imprimată de ieromonahul și tipograful Macarie la Târgoviște

♦ 26 august 1880. 120 de ani de la nașterea lui **Guillaume Apollinaire**, poet, prozator și eseist francez (26 aug. 1880 - 9 nov. 1918)

♦ 27 august 1770. 230 de ani de la nașterea lui **Georg Wilhelm Friedrich Hegel**, filosof german, unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai filosofiei clasice germane (27 aug. 1770 - 14 nov. 1831)

♦ 27 august 1930. 70 de ani de la nașterea lui **Zigu Ornea**, estetician și critic literar

♦ 28 august 1300. 700 de ani de la moartea lui **Guido Cavalcanti**, poet și cantonetist italian, întemeietor al școlii "Dolce stil nuovo" (1255 - 28 aug. 1300)

♦ 28 august 1915. 85 de ani de la nașterea scriitoarei **Irene Mokka** (28 aug. 1915 - 12 feb. 1973)

♦ 29 august 1935. 65 de ani de la nașterea lui **Titus Raveica**, filosof și eseist

♦ 30 august 1535. 465 de ani de la încheierea **lucrărilor de construcție a Bisericii Sf. Dumitru din Suceava**, ctitorie a lui Petru Rareș, domn al Moldovei (lucrările au început la 10 august 1534)

♦ 30 august 1910. 90 de ani de la nașterea lui **Augustin Pop**, editor și istoric literar

♦ 30 august 1940. 60 de ani de la **Dictatul de la Viena: partea de nord a Transilvaniei este smulsă României și cedată Ungariei horthyste**

NOTĂ: Rubrică realizată de colectivul *Serviciului Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

The Eminescu Anniversary Year 2
Victor CRĂCIUN – Eminescu and Bucharest. 1866 4
Ana Maria ORĂŞANU – Old Bucharest Buildings – Creators and their Work: Cristofi Cerchez 7
Hugo von GAUDI – Biographical Sketch of Radu Şerban, Prince of Wallachia 9
Ion Heliade RĂDULESCU – The Romanian National Bookshop 13
Friedrich Nietzsche Centenary 20
Horia BĂDESCU – Portrait of the Artist – Poems 22
Teofil BĂLAJ – A Day in the Life of "Goncourt" Prize (II) 24
The Romanian National Civic Forum
Daniela BUŞĂ – South-East Europe States and Nationalities at the End of 19th Century and the Beginning of 20th Century 25
Paul IOAN – Florin ROTARU: Do We Still Need **Public Libraries**? 28
INTAMEL Conference, St. Louis, USA 29
EBLIDA – Horizons, Programmes, Initiatives 30
Tribute to Mihai Eminescu 36
Letters from José Augusto Seabra / **euroart** 36
The "Eminescu 2000" Festival 37
The Launching of the INFO Bucharest Programme 37
New Books 38
The Calendar of Cultural Events – August 2000 39

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA

Bucureşti, str. Take Ionescu nr. 4,
sector 1, cod poştal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob2@fx.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor şef: Ion HOREA
Secretar general de redacţie: Teofil BĂLAJ
Secretar de redacţie: Iulia MACARIE
Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA
„BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **„Biblioteca Bucureştilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Bucureşti, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poştal 79711.
Anexez chitanţa de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociaţia noastră ABIDOB şi Biblioteca Municipală Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociaţiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicaţie care vă oferă ultimele noutăţi din Comunitatea internaţională a bibliotecilor.

Administraţia noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **„BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicaţiei. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Ţările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "Semne"

Redacţia revistei "BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR" respectă opţiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

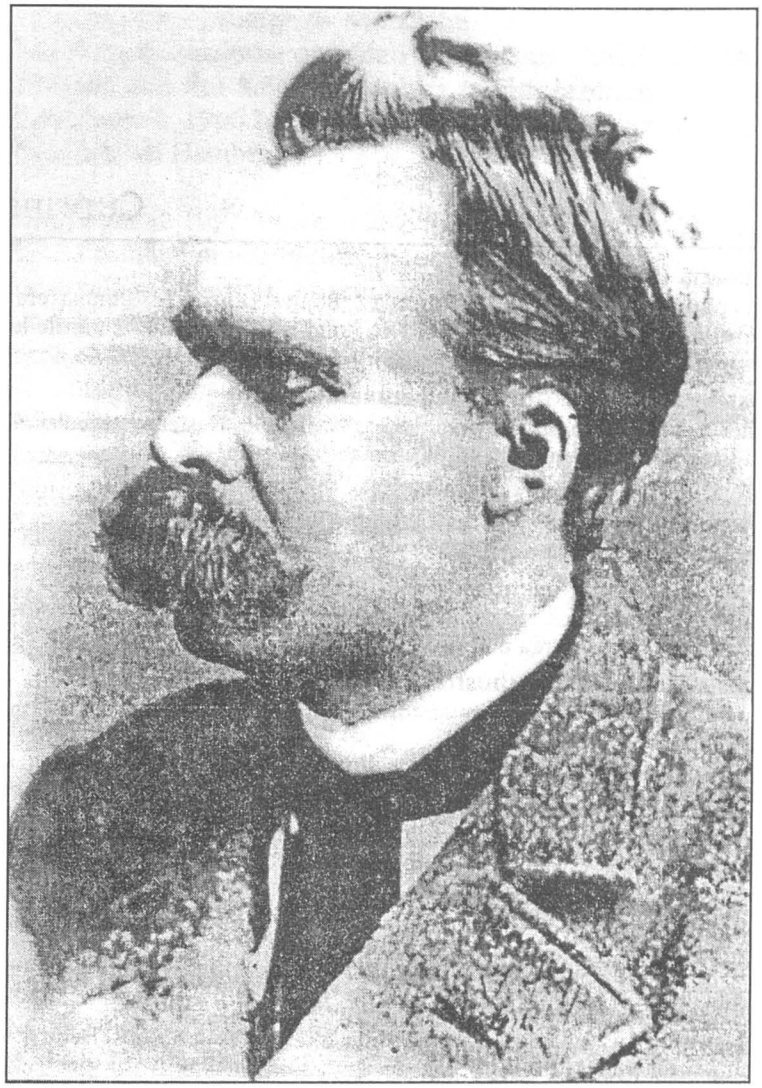

Centenar

FRIEDRICH NIETZSCHE

1844 - 1900

"Să nu privim spre speranțe viitoare sau binecuvîntări necunoscute ci să trăim aşa cum am fi dorit să mai retrăim odată şi să ne dorim să trăim în eternitate aşa cum am trăit acum, cu adevărat. Această viață este viața ta eternă pentru că totul este o eternă reîntoarcere".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

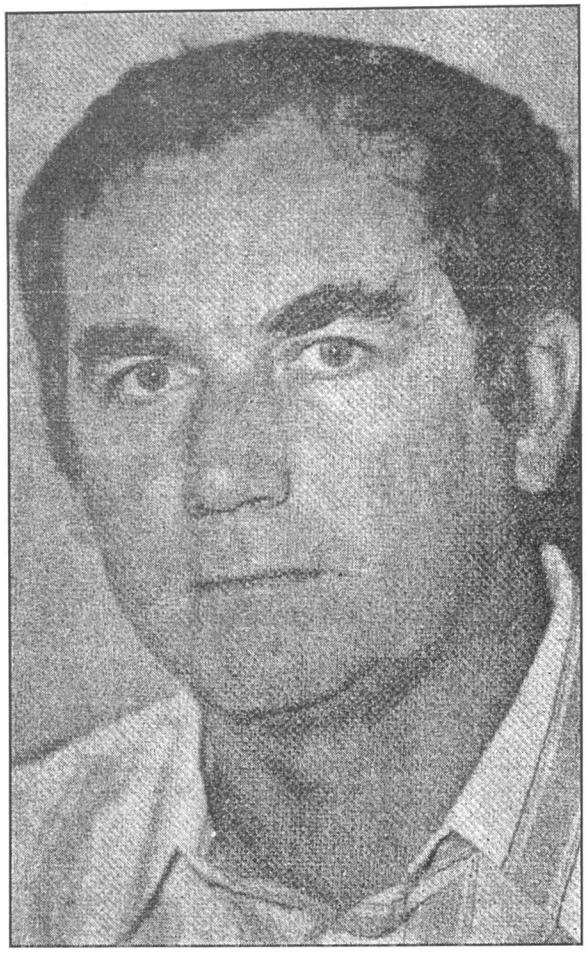

DUMITRU RADU POPESCU

65 de ani de la naştere

"... omul este un animal bipolar: stă cu capul în nori, în eter, este eteric, şi cu bietele picioare se loveşte de toate cruditățile, asperitățile, mlaştinile, noroaiele. Trecând prin ele, şi acest animal etern care e omul nu poate să se desprindă decât cu gândul de partea sa terestră, de propriul său trup, care este o năclăială, în ultimă instanță, necunoscută de nimeni, un noroi sfânt, sau ştiu eu ce... Trebuie să ținem cont de acest întuneric din lume, de această zonă naturalistă a omului, care este uneori şi vitalitatea lui – fiindcă fără această forță a instinctelor, a necuprinsului din om, nu am putea nici visa".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro